ALTERNANȚE

revistă de cultură

anul XI, nr. 3 (40) iulie, 2023 - ISSN 2197-6236

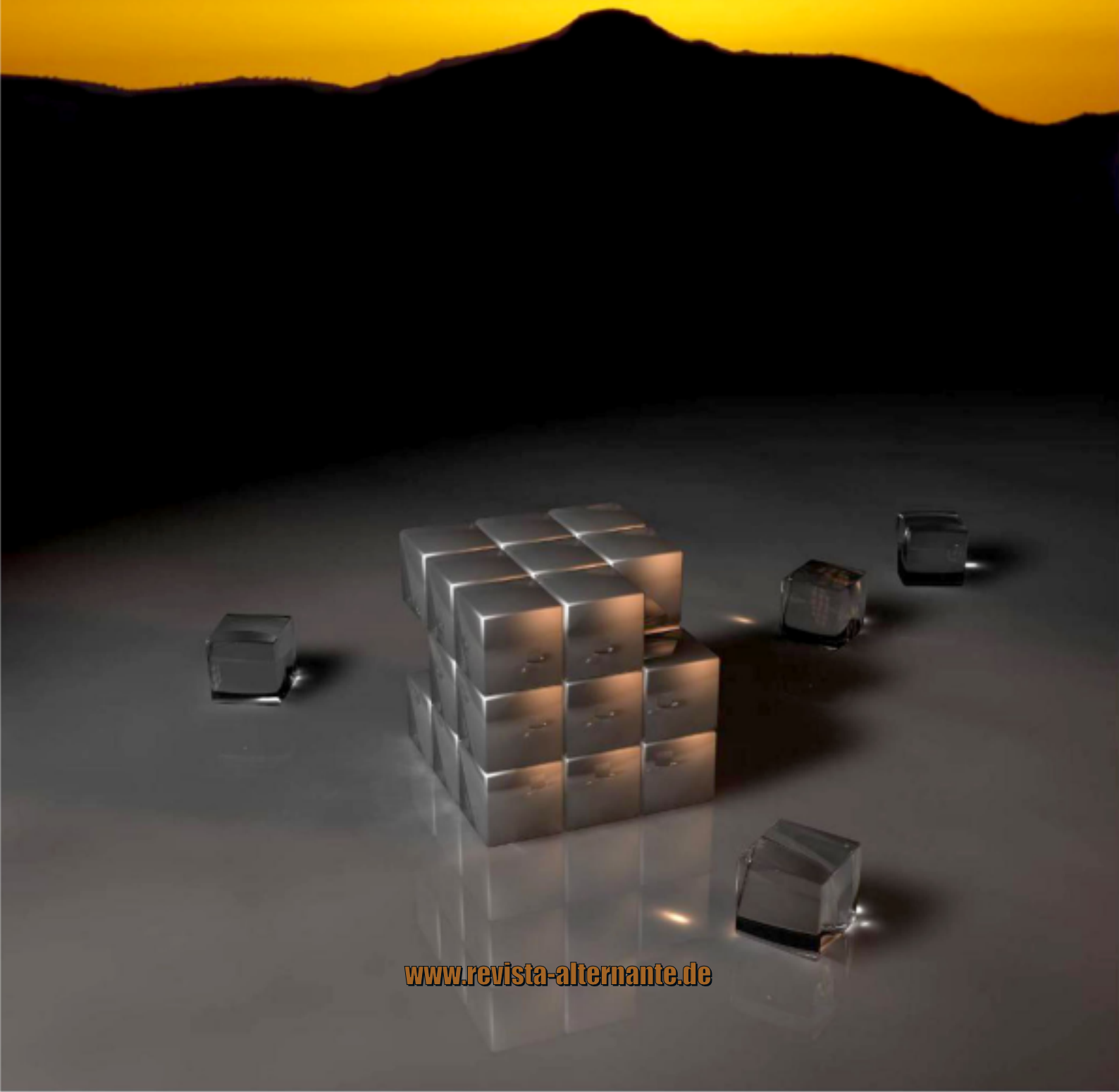

www.revista-alternante.de

ALTERNANȚE
revistă de cultură

Despre vârstele şi vremea înţelepciunii

Iată-mă, aşadar, ajuns la vârsta înţelepciunii, cum se spune. Dar nu sunt înţelept deloc dacă mă iau după vârste. Şi nu sunt înţelept deloc dacă vânez înţelepciunea, când ştiu că nu ştiu nimic. Iar dacă ştiu că nu ştiu nimic, ce aş putea eu să le spun altora, care nici măcar nu ştiu că nu ştiu nimic? Mă mir (ce frumos sună mă mir, în gândul meu, de parcă m-aş mirui!), mă mir că hârtia suportă atâtea, dar şi mai mult mă mir câte vorbe goale aud zi de zi şi nu le ignor, ca să nu fiu considerat înfumurat, ursuz sau pur şi simplu surd. Dar trebuie să fii surd la vorbăria zilei, ca să poţi auzi vocea înţelepciunii. Sau, cum spunea Eminescu, în Pentru păzirea auzului, *poate că ar trebui să mă rog (cui Doamne?), să nu aud, să nu văd, să nu simt cum „a aerului miere/ slăbănogeşte mintea şi mândra ei putere". O, cât de înţelept a fost Eminescu, deşi nu a ajuns la vârsta înţelepciunii! Şi iată dovada că nu vârsta înţelepciunii te face înţelept! Atunci, mă întreb eu, unde este înţelepciunea? Toată strădania noastră în această lume e pentru cunoaştere. Dar cunoaşterea ne îndepărtează de înţelepciune. „Unde este înţelepciunea pe care am pierdut-o în cunoaştere?", se întreba, în secolul trecut, T. S. Eliot. „Unde este Viaţa pe care am pierdut-o pe când trăiam?", se întreba tot el. Şi răspundea Ungaretti: „Moartea se ispăşeşte trăind". Sau Montale: „Dacă sfârşeşte ce-i viu, viu n-a fost niciodată". Astăzi cine mai răspunde? Astăzi cine mai întreabă? Venim în lume plini de înţelepciune şi înzestraţi cu puteri de neînţeles. Undeva, pe drumul vieţii, acestea se pierd. Însă, prin tot ce facem, încercăm să recuperăm ce am pierdut. Înţelepciunea şi puterea. Puterea înţelepciunii. Dar cum? Dacă cunoaşterea ne îndepărtează de înţelepciune, cum putem ajunge la înţelepciune altfel decât prin înţelepciune? Şi iată că, realizez deja, nu rezolv nimic dacă înnegresc hârtia cu aceste aberaţii. Mai mult decât atât, vă slăbănogesc şi vouă mintea şi mândra ei putere. Aşadar, nu mai gândiţi, gândiţi-vă! Voi pe voi gândiţi-vă! Aşa cum eu pe mine mă gândesc acum. Şi văd că nu pot fi şi că nu sunt decât cuvântul care singur, singurel se scrie, pe sine, din sine, prin sine şi pentru sine, cel mai întrupat cuvânt.*

Nicolae Silade

ALTERNANȚE

revistă de cultură

Redacţia :

Andrei Zanca

Eugen D. Popin

Vasile Gogea

Mircea Petean

Herbert-Werner Mühlroth

Miron Kiropol

Concepţie grafică:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz

Corector:
Radu Popa

Webdesign şi Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Administrator site:
Eugen D. Popin

Adresa redacţiei:
Roßalmweg 5
82467 Garmisch-Partenkirchen
GERMANIA
Telefon: 00498821-9664511

Internetsite:

www. revista-alternante.de
email: info@revista-alternante.de

Impressum :

"ALTERNANŢE"
(deutsch: ALTERNANZEN)
Literatur und Kultur Zeitschrift
ISSN - 2197-6236

Herausgeber
und verantwortlicher Redakteur :
Eugen D. Popin

Redakteure:
Andrei Zanca
Vasile Gogea
Mircea Petean
Herbert-Werner Mühlroth
Miron Kiropol

Grafik:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz
Korrektor: Radu Popa
Webdesign u. Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Redaktion:
Roßalmweg 5
82467 Garmisch-Partenkirchen
Telefon: 08821-9664511

Internetseite:
www. revista-alternante.de
e-mail: info@revista-alternante.de
Internetseite verwalten:
Eugen D. Popin

Zeitschrift ist kostenlos

SUMAR

Editorial: Nicolae Silade - Despre vârstele și vremea 1

Miodrag Pavlovic - Prevestirea sfârșitului - *poeme*.....5 - 8
traducere și prezentare: Eugen D. Popin

Andrei Zanca - eșarfa tibetană - *poeme*.....9 -12

Mirela Roznoveanu - Moștenirea Străveche.... - *eseu*.....13 -15

Ruxandra Cesereanu – Puștoaica și Björn - *poem*..... 16

Dumitru Chioaru – Despre valoarea europeană..... - *eseu*.....17 - 19

Șerban Chelariu – prin nevăzutul - *poeme*.....20 - 22

Ion Ștefan Ghilimescu - Un poet autentic.... - *eseu*.....23 - 27

Vasile Gogea – Zile nedatate - *poem*..... 27

Andrei Zanca – ce e adevărat ori fals - *eseu*.....28-30

Caliopia Tocală - Nimic nu pare a fi - *poeme*.....30

Radu Ciobanu – Efemeride de tinerețe - *proză* .....31 - 34

Ion Mureșan - Introducere în poezie - *poem*.....35

Delia Muntean – Despre tăcere ca ritual.... - *eseu*.....36 - 38

Ioana Cosma - Poem secret - *poeme* ..... 39 - 40

Mircea Pora – Aproape singuri - *proză*.....41 - 43

Corina Dașoveanu - fac fotografii nimănui - *poeme* 44

Dan F. Seracin - Din jurnalul unui octogenar - *proză*..... 45 - 47

Andrei Gazsi – Porunca - *poeme* .....48 - 50

Petru V. Tomoiagă - Călugarul Nicandru - *proză*.....51 - 54

Clelia Ifrim - Primăvara de Atunci - *eseu*.....55 - 5.6

Miron Kiropol - Rosarium redivivus - *poeme*.....57 - 60

Rosemarie Haineș - Comunicarea și paradigma - *eseu*....61 - 65

Magda Ursache - Abyssus abissum invocat - *eseu*.....66 - 69

Paul Bârsan - Legea soarelui - *poeme*.....69

Ștefan V. Marinescu - Un „Turn” epico-liric - *eseu*.....70 - 72

Aurelian Sârbu - Ars poetica - *poeme*.....72 - 73

Mircea M. Pop - Poezia ca poartă deschisă - *poeme*.....73 - 74

Doina Uricariu - Tăietura de laser - *eseu*.....75- 77

Christopher Haupt - mâna ta este un far - *poeme*.....78 - 79

Ioan Milea - Fulguraţii/Gedankenblitze - *poeme*.....80

Herbert-Werner Mühlroth - Ioan Milea și ..... - *eseu*.....81 - 83

Liviu Antonesei – Graţia munţilor - *poeme*.....83

Miruna Mureșanu - Jurnal prescurtat.... - *poeme*.....84 - 85

Herbert-Werner Mühlroth - Heimat in uns selbst. - *eseu*..... 86 - 88

Heinz-Uwe Haus - Maria Eich..... - *eseu*..... 89 - 91

Herbert-Werner Mühlroth - Kommuniqué..... - *eseu*.. 91 - 92

Manfred Osann - Zeitung und Wokismus.. - *eseu*..... 93 - 94

Toma Grigorie - Ora de veșnicie.. - *poeme*..... 94 - 96
traducere și prezentare: Lidia Vianu

Sandor Halmosi - Ispită - *poeme*..... 97 - 98
traducere și prezentare: Kocsis Francisko

Ion Horia Groza - Autoportret.. - *poeme*..... 98 - 99

Florentin Smarandache - Eu, Prometeul - *poeme*.....100

Eugen D. Popin - Desfrâul merelor coapte - *poeme*... 101 - 103

TEMATICI PROPUSE

Literatura diasporei românești în spațiul cultural european.
Poezia, un gen literar ”seulement pour les connaisseurs”?

ÎN NUMĂRUL URMĂTOR

Materiale care sunt în redacție, sau care ne vor parveni după apariția acestui număr al revistei. Unele materiale, anunțate pentru un număr viitor, trebuiesc uneori amânate, nu însă din rațiuni care ar avea vreo legătură cu autorul. ***Iar unele materiale vor fi publicate doar în ediția online a revistei.***

© revista ALTERNANȚE. All rights reserved. Copierea sau reproducerea conținutului revistei, pe orice suport tehnic, sunt interzise, fără acordul scris al redacției revistei. Responsabilitatea asupra conținutului materialelor publicate în revistă, revine exclusiv autorilor acestora. Textele redau grafia originală a autorilor.

MIODRAG PAVLOVIĆ

(1928 - 2014)

Prevestirea sfârșitului*

Suntem amenințați din toate părțile
în numele tatălui și al fiului
suntem amenințați cu potopul
care este chiar în spatele muntelui
ca un gigant din flegmă,
și cu foamete
de care nu te ferește nici o plantă,
suntem amenințați și cu abundență teribilă de alimente
(ce viitor!)
și cu prisos de vin.
Înveșmântați în roșu-cardinal
ei se plimbă noaptea prin apartament
și caută întrerupătoarele
pentru tot ce luminează și încălzește,
țin predici lungi
care înseamnă puțin,
și se referă doar la exagerări
care pândesc pe cer
ca tunurile de pe navele de război.
Suntem amenințați din toate părțile
cu lovituri și vise teribile,
of, visele noastre sunt cu ei!

Dar amenințarea durează prea mult,
loviți deja odată, ori ajunge!
În noi sfidarea crește vizibil
și fiecare în colțul său e pregătit să moară
în propria moarte, curajos și lent.
Loviți!
Oasele noastre devin metal
și răsună precum clopotele,
conducătorilor nebuni și greoi
le vom răspunde la amenințare
cu vocea de pe muntele Sion!

De-a lungul malurilor Rinului

În forfotă totu-i aproape, toamna,
fructe cu grămada, și râul încins,
cerul va cădea, fructe maronii,
totul trebuie să se apropie;
fructul îmbrățișează fructul,
femeia bărbatul, în mijlocul priveliștii limpezi
de parcă ne-am privi pe sine din cer.

Boabe transparente se topesc,
unirea este vorbirea, ramurile sunt dragoste,
iar lancea sfântului Gheorghe care cutreieră podgoriile
în trupul zmeului ca într-o corabie veche
deschizând rana pentru a naște iarăși oameni decedați.
Și să nu uităm sunetul: copiii cântă
la zidurile mănăstirii, cu frică
de propria voce care-i atât de puternică.

E vară, toți se iubesc teribil
ca și cei patruzeci de mucenici pe gheață
atât de goi și nebuni de plăcere,
dar eu
văzând întreg neamul omenesc
eu te-am dorit numai pe tine.

Ne plimbăm mai departe fără jenă
până la pianul din mijlocul câmpului,
râzi, pianul e mai mare decât câmpul
și un vultur cântă prin el
un cânt în care se deschid munții
iar vechea recoltă roșie țâșnește în sus:

mormântul deschis luminat,
revolta multor apusuri de soare,
cineva ne privește aspru și blând,
poate primăvara, o femeie minunată,
ori un Dumnezeu rănit,
ei ne vor conduce unde trebuie
ori ne vor spune să rămânem jos, aproape de vin.

Jurnal de călătorie balcanică

Mergi cătinel prin micile biserici
fără să întrebi de drum,
salută-te cu mâinile de lemn ale sfinților
îmbibate cu sânge și lapte,
uită-te în bolțile moscheilor
la șerpi albi tremurând,
potrivește-ți timpul tău
după ceasurile eternității,
închină-te sub clopotele limpezi și grele
de la miezul nopții
de parcă stelele ți-ar cădea pe coif,
în pădurea marilor trandafiri vorbește cu meșterii
să-ți preschimbe chipul cu o daltă fină.

Apoi în munți!
La paharele uriașe pline cu gheață
și pridvoarele mustind de ceață.
Apoi te căznește
și uită -te în jos acele curgeri de păduri nebune
și fiare înfuriate de vânt,
în privirile dezolate ale oamenilor nu sunt
nici clădiri zvelte,
nimeni nu a ajuns încă aici,
nimic nu s -a creat încă aici,
nici sobor de voturi, nici râuri!

Tot ce ai văzut în Balcani
a fost doar iluzia unei bărci
pe râul tulbure al începutului.

Recviem

De data asta
a murit cineva în apropiere

Recviem
în parcul gri
sub un cer închis
Femeile au mers în urma trupului mort
moartea a rămas în camera goală
și a tras draperia
Simțiți
lumea a devenit mai ușoară
cu un creier uman
Liniște plăcută după prânz
un băiat stă desculț la poartă
și mănâncă struguri.
Oare rămâne cineva fidel
celui pe care îl pierde

Nu vă grăbiți cu moartea
nimeni nu seamănă cu nimeni
fiii se gândesc la jucării
Și nu iertați înainte de plecare
e înoielnic
și disprețuitor

Întrebări

Să devi străin
ori
să nu se plece
Să întorci capul
ori
să se orbească
Să se țină gura
ori
să se cadă pe spate
Ceasurile n-au să mai ticăie mult
întinde mâna
A muri
ori
a nu te naște
să renaștem

Sub pământ

Pe peretele de scândură
un păianjen cu picioare lungi

vânează în pânza-i
umbra sa
Mai jos sub treptele putrede
o lumânare galbenă
scuipă in pivniță
Pivnița e departe
și se cufundă tot mai adânc
sub pereții umezi
O ușă
a închis pe cineva
în miezul nopții
Iar o furnică
cu aspect uman
la baza treptelor
a ridicat mâna
țipătul ei
nu e de ajuns

Începutul poemului

O femeie a traversat râu împreună cu mine
pe ceață și în lumina lunii,
a traversat alături de mine râul
iar eu nu știu cine este ea.
Am plecat la munte.
Are părul lung și blond,
În mers șoldurile ei îmi sunt aproape.
Am părăsit legi și rude,
am uitat mirosul mesei parentale,
ne îmbrățișăm pe neașteptate
iar eu nu știu cine este ea.
Nu ne vom întoarce la acoperișurile orașului,
pe tăpșan trăim între stele.
armatele nu ne vor găsi
nici vulturi,
dar un gigant va coborî înbtre noi
și o va iubi
în vreme ce eu voi hăitui mistreți.
Iar copiii noștri vor povesti în alte poezii
despre începutul acestui neam
respectând refugiații și dumnezeii
care au trecut râul.

Ultima oră

Totul se oprește
în zadar tragem ceasurile
în piață
nimeni nu pleacă
nimic nu iese
nicăieri un semn
un meșter trece pe acolo
și întreabă
ce ar trebui reparat
mai jos la gurile rîului
căpitanii relatează
că soarele nu mai are rută prin port
de asemenea ambarcațiunile
se retrag din afacere
cine rămâne la noi?
numai fotografii

O voce din penumbră

Se creează legi noi
legislația semiîntunericului
care merge din gură în gură
pentru a-l împiedica pe laș de la trădare
pentru a-l salva de la eroism pe erou.

Învățătura acestui îndreptar este simplă,
de exemplu:
nu rămâne mult timp într-un loc,
mișcă-te, deplasează-te, mută-te, dispari
ori ei vor crede că ocupi o poziție periculoasă
și vârcolacii vor veni să te ia.

Apoi: nu trebuie să mănânci mult,
nu te osteni pentru mâncare,
altminteri umbra ta se va întuneca și mai mult
și va mări întinderea întunericului.

Iar vestea că de undeva vine mai multă lumină
nu trebuie crezută,
naivii care se grăbesc la acea veste,
trecând dintr-o parte în alta a canalizării
și ridică mâinile de bucurie; vor orbii,
în zorii falși vor deveni șiruri de copaci.

Legea de bază a umbrei:
ține-te la perete și mergi în liniște,
nu spune nimănui pe nume
și ferește-te de clădirile care funcționează noaptea.
Umbra să nu lezeze umbra.

Cine chiar vrea să vorbească
să se retragă mai adânc în întuneric
și acolo să spună totul,
doar o asemnea vorbire e salvată din veac
și devine semn.

Fiți mulțumiți

Fiți mulțumiți de chipul vostru
nu pentru frumusețe
Fiți mulțumiți de mâinile voastre
și de picioarele voastre
mulțumiți de unghii
și buze
și genunchi
și vertebre

Nu pentru forță
nu pentru foloase
nici pentru speranță și încredere în sine

Fiți mulțumiți din pricina misterului
care nu s-a dezvăluit
și cărui dare în vileag
ar fi motiv permanent de tristețe

Hoții

Necuvincioase sunt
și fără inimă aceste cuvinte

Fumatul nefumătorilor

Câinii latră și se plictisesc
hoții trec peste pod

Câinii nu latră și cumpănesc
hoții fac baie în cadă
cum să recunoști hoțul
dacă fiecare are în mână un bici

Să latri orbește
și să te sălbăticești
Of voi câini

Să nu mă cheme ca să regret

Liniștea îmbracă poală albă
lucrurile trec aproape de mine
și mă privesc

PROLOG

*

Dintr-un colț al norului gri
se smulge un pescăruș

Iar cocoșul își ia zborul
din vulcan

Gâsca aleargă
dinaintea oiștii soarelui

Istorie scurtă a genezei

Și Creatorul înpotmolit
în propriul miraj

Miodrag Pavlović, reprezentant important al poeziei sârbe, s -a născut în Novi Sad în 1928. A studiat medicina la Belgrad și a lucrat ca medic timp de câțiva ani. Apoi ca dramaturg la Teatrul Național de la Belgrad. Pavlović a fost lector și redactor al editoralului literar *Prosveta*, Belgrad timp de douăzeci de ani. A fost membru al SASA și al Academiei Europene de Poezie (Luxemburg). Poeziile și eseurile sale au fost traduse în toate limbile europene și orientale. Miodrag Pavlović a trăit alternativ la Tuttlingen în Germania și la Belgrad.

Traducere și prezentare: **EUGEN D. POPIN**

ANDREI ZANCA
(1952 - 2022)

uvertură

aidoma femeilor învăluite din orient
la care întreaga ființă se adună în ochi încât
par mai nude decât ar fi dacă și-ar lepăda vestmintele

rămân și eu murmurând - sunt pe-această insulă
înrudită cu alte insule mai mari și mai îndepărtate, unde
timpul a fost adus pe corăbii.

aici însă, moartea e o oglindă-n care voi zări cândva
chipul experimentelor mele

răsfrânt acum în ochii femeilor orientale
în care se adună toată frumusețea, toată dăruirea

pe care nici vestmintele nu le pot ascunde
nici soarele nu le poate mistui
într-o clipire de pleoapă.

trecut de cinci și-o singură lebădă alunecă prin beznă
ca-n vis, anunțând o dimineață atât de senină
încât aspirând aerul mi se pare că aud cum
se sfâșie o mătase din dinastii petrecute

eșarfa tibetană

de ce să-mi propun depărtări
când abisul e în mine

umblam noapte de noapte
și doar insomnia ferestrelor
mă însoțea, inima

fluturând ca o eșarfă tibetană de rugă, durerea
o călăuză trezindu-mă reamintindu-mi

drumul Acasă. ascultam cum se zbate zăpada
printre trunchiuri. apoi, doar tăcerea
în alb-negru ca o reculegere.

acum, e martie și plouă ușor
și-n cuibul lor puii își înalță ciocul.

adânc în bezna abisului mă uit
lent inundat de o lumină în fața căreia
toate cuvintele sunt ninsoare peste ape.

cândva îmi voi întoarce ochii spre nord
ca toți cei care-și cunosc dinainte ceasul.

e lesne să crezi în ceea ce poți zări:
sub fluturele care se lasă peste ea
mâna mea se mistuie
în siaj de lebădă

fragilitate

gândul și inima mea sunt una azi, mamă
vălul dintre noi, mai subțire
decât aripa de libelă

sunt aici și tot ce mă înconjoară
depune în clipă mărturia lăuntrului meu.

îți simt vederea, cum le simt ochii altor dispăruți.
aici sunt mamă, aici unde îmi absolv

viața și moartea zilnică încercând
să preschimb coșmarul
în compasiune

numai iubirea poate înlesni înțelegerea
adâncind-o încât în fiecare clipă

sunt altul și același, nesfârșit de aproape

limpezit, pe potriva transparenței
din grădina din care ne-am rupt

căutându-ne cu toții de atunci unul pe altul.

inima și gândul meu au fraternizat
într-o viziune fertilă, mamă

doar ea poate mântui

cum fără de vorbă ne împărtășim acum, mamă
cum în orice carte scrisă cu dăruire deplină

te învăluie când o deschizi inima celui
care a scris-o, dincolo de vorbe, totul
într-un sentiment de pădure
ca tot ce mai rămâne acum
înspre zori, pacea.
adâncă.

nici o adiere. și noi atât de fragili.
atât de fragilă viața neîncetat
plivită de moarte.

atât de fragile viețile noastre tot mai fictive.
orice am face, mereu se insinuează
durerea unei rupturi:

iubirea nu se poate zări.
doar răsfrângerea ei în jur
chiar dacă suntem deja ai morții
atunci când ne lasă cuvintele, mamă

capitulare

dacă celulele noastre s-ar purta
între ele cum ne purtăm noi între noi
trupul nostru ar pieri într-o singură noapte

în Clipă se poate însă schimba însăși trecutul

mereu atât de imprevizibil
însă cine a fost pe-atunci
cu adevărat el însuși
cine, azi ?

te privesc
și o scăpărare de nesfârșire
se iveşte din necunoscut

spre a se cunoaste prin mine
înfiripând tandrețe, ne tulbură

ne tulbură dăruirea ta gratuită

roză - ești parte din noi

aşteptându-ne, unde
nici unul nu este
ce se ține a fi

mă deschid, mă ofer ție
fără a mai întreba
de unde vii

călăuza

cel care începe să se întrebe
ce aş fi făcut atunci dacă aş fi fost în locul lui
este pe drumul limpezirii de sine, însă

chiar în această clipă nu există oare ființe
în locul cărora ar ezita să fie?

aici zace dilema și e târziu și întunericul
coboară peste turla bisericii, se înalță

printre arbori învăluind apele, noapte
de noapte am coborât adânc în abis.

am privit în ochii hăului: unde răsfrânte
într-o beznă nesfârșită cum ai arunca
o piatră într-un lac, apoi

într-o anume noapte
când nu mai aşteptam nimic
m-a întâmpinat un luciu atât de transparent

încât într-o fărâmă de secundă am zărit unduind
trăsături şi-am auzit limpede o insinuare de şoaptă:

chipul dintâi. în zadar am încercat de atunci să-l revăd
să-l refac cu ochii minții – tulbure totul, șters

de nedesluşit, însă el era acolo şi-ntr-adevăr
nimic, nimic nu-i rămânea ascuns, căci mintea

poate anula teama dar nu poate alunga iubirea:

rostirea genuină e meta-morală încercând să răsfrângă
farmecul atât de ignorat al obişnuitului, si totuşi

simt cum te odihneşti acum în inima mea
şi e noapte şi e târziu iar de vechiul pod
se apropie un copil.

gândurile rele, obscure sunt aliații noştri

oglindindu-ne neajunsurile dându-ne şansa
de-a renunța la orice sentință, la orice anatemă.

nu există distanțe. doar teama şi-un Eu

le aşează între noi. niciodată, nicicând

graiul inimii străin oricărei acuze.

şi mă las încet în inima ta şi e noapte
şi e târziu, iar peste pod

un copil străbate somnul
până la glezne al oraşului

eu fiind în stare să trec prin orele
cele mai negre, cele mai grele
acum - un copil

se apropie de mine
străbătând somnul
până la glezne
al oraşului

atât de limpede

o văd şi azi pe Buna mea aplecată deasupra oalelor
îi zăresc fiecare gest. şi fiecare gest era sacru.

şi nu bucate gustam, ci iubire blândețe şi pace
ea surâzând

privindu-mă cu o bucurie însoțită
de mici tresăriri în colțul buzelor
prin care îmi urmărea
fiecare îmbucătură

încât, abia azi înțeleg adânca ei pricepere

cum mult mai târziu am înțeles deplin
rugămintea unei femei: *aş vrea să te cunosc ...*

şi era tot un act de rugă, de tandrețe şi contopire
între înțelepciunea trupului şi ghesul
tot pe-atât de puternic
al întrepătrunderii

dinspre un alt câmp al înțelegerii:
abia când ruga e la fel de prezentă ca răsuflarea
tot atât de firească şi de ignorată ca respirația

vom fi mântuiți, vom putea mântui, aici
unde moartea are în ultima clipă chipul nostru

în această reîntâlnire cu sine
pe care nici unul din noi
nu o va putea ocoli

pădurea de mesteceni

într-o bună zi nu voi mai fi rostire, însă acum

sângele meu e un neîntrerupt murmur de rugă
răsfrântă în fiecare pas traversând luminişul
printre ferigi noaptea, netulburată

lumina lunii pe-un trunchi de mesteacăn

când fără de gând, fără de griji
pădueram atunci pe-o coamă

cu spatele rezemat de un stejar
frânt peste-o râpă

și-mi părea mereu că de cealaltă parte a ei
o făptură învelită într-un pled
sta așezată acolo ațintindu-mă.

azi știu că-mi doream acest lucru în ciuda golului
ce ne despărțea, ca și cum un frate geamăn
de mult petrecut, s-ar fi oprit ostenit
așteptându-mă, oriunde

oricât aș fi pădurit pășind prin liniștea sporită
de bătaia lunii, de tăcerea amânată în foșnet mistuit
acolo, undeva-n beznă.

totul era altfel. ne era bine și-mi era bine.
deși nu-n zadar mă însinguram
încă de pe-atunci, însă

eram tineri. eram tineri nebănuind
că într-o zi, într-o bună zi
nu vom mai fi rostire.

și deodată știu că poveștile tuturor
se vor contopi odată într-un sunet

un singur sunet deplin
ca un sărut irepetabil, necunoscut
în vreme ce mai plutești între somn și trezie:

totul e nesfârșit. posibilități, nesfârșite.

cum să alegi una fără a nu fi deîndată bântuit
de îndoială, neliniște și regret?

se pare că avem nevoie de-o finitudine
spre a putea gusta infinitul, nimic
nu ne aparține. tot ce e viu

înfiripă simfonia divină
cu disonanțele de rigoare, pesemne

de aceea se tot reia de mii și mii de ani.

o poveste bună e la fel de nesfârșită dacă
undeva se află mereu cineva care să o asculte

unul, care-n adâncul inimii știe că nu vorbele
undele inimii sunt ruga

nesfârșiri

înspre dimineața desprinzându-se ca o răzlețire de fluturi
am simțit cum cineva mă săruta în timp ce mai picoteam.

m-am trezit. nimeni, însă toată ziua n-am mai fost în stare

să scot o vorbă spre a nu preschimba acest
sărut irepetabil într-o poveste.

viața mea n-a mai fost aceeași
în lumea-n care totul se poate povesti

în care fiecare ființă de la începutul începutului
- deși bănuim că nu a existat un început -
își are povestea ei.

îi văd trecând pe străzi, fiecare
închis în timpul și moartea lui.

setea

ce înțelege fiecare
pe patul morții
pare a fi totul.

e noapte și bate
vechiul orologiu
în salonul pustiu.

sunt singur.
atât de singur
încât aud cum
se răsfiră fumul de țigară

și pentru o clipă sunt
reprezentantul durerii (....)

MIRELA ROZNOVEANU

Moștenirea Străveche a Folclorului Românesc

De la începutul începuturilor, limba unei populații, credințele, mitologia, ritualurile ei, au călătorit prin timp ca un tot. În secole și milenii, părți ale acestui tot au dispărut, altele s-au alterat sau metamorfozat, unele ajungând miraculos să fie regăsite în mentalul și limbile popoarelor istorice. În limba unui popor cu alte cuvinte sunt împachetate mituri, credințe și ritualuri ancestrale, păstrate în basmele, baladele, cântecele populare, în obiceiuri practicate unele și azi, și în cuvinte de rutină care au --unele dintre ele -- în spatele lor o istorie amețitoare.

Aceasta ne povestește Ana R. Chelariu în cartea ei recentă, *Romanian Folklore and its Archaic Heritage. A cultural and Linguistic Comparative Study* (Palgrave Macmillan, 2023). Ea analizează codul secret și aș spune sacru al folclorului românesc prin personaje, motive conflictuale, scheme narative, precum și limba în care ele au fost transmise nouă, acele fire invizibile ce ne leagă pe noi cei de acum de cei care au trăit cu mii de ani în urmă. Sunt astfel scoase la lumină dovezi protoistorice ale existentei ființei românesti, prin ritualuri stravechi, făpturi de basm, cuvinte cu încarcatură mitologică si inițiatică venite spre noi până azi.

In *Metafora metaforei: studiu de mitologie comparată* apărut la Cartea Românească în 2003, ea a explicat mitul ca pe o istorie care operează cu simboluri și metafore. În secole și milenii -- simbolurile inițiale din mituri, dar și basme sau balade si-au schimbat sensul.
Metaforele inițiale la rândul lor s-au adaptat evoluțiilor culturale și sociale, devenind metafore secundare ale metaforei primordiale, metafore corupte sau colapsate, cum spune autoarea.

Romanian Folklore and its Archaic Heritage merge mai departe. Avem în față un studiu care prezintă în premieră informații neexplorate de lucrările de folclor occidentale și românești despre mitologia și folclorul românesc. Lucrarea de față plasează materialul mitologic și folcloric românesc în context istoric prin comparații cu tradiția mitologică europeană și indo-europeană. Punând față în față motivele mitice din folclorul românesc cu acelea întâlnite în culturile arhaice, greacă, latină, celtică, sanscrită și persană autoarea demonstreaza că ele reflectă o cultura indo-europeană comună.

Din câte am înțeles, acest studiu a fost scris în peste douăzeci de ani de cercetare. De-a lungul acestui traseu dificil pe care și l-a asumat din dragostea pentru folclorul românesc, autoarea a mers dincolo de folclorul comparat, folosind drept unelte de studiu lingvistica comparată, mitologia comparată, istoria comparată, și antropologia comparată. Din perspectiva mea, cartea aceasta, care este un studiu de referință, pe alocuri chiar concurând cu un dicționar de folclor comparat, curge pe două planuri: primul ar fi să explice că mitologia românească – aceea păstrată

și ajunsă la noi prin folclor -- face parte integrantă din mitologia indo-europeană. Al doilea este demonstrarea mecanismelor lingvistice și mitologice prin care cultura străveche proto-indo-europeană (PIE), s-a dispersat ajungând ceea ce noi cunoaștem azi în cultura indo-europenilor (IE), noii invadatori cum îi numește ea, ai vechii Europe, folosind formula Marijei Gimbutas, *the Old European Cultural Complex* 'Străvechiul complex cultural European.' Din acest amestec cultural și spiritual face parte și cultura poporului Dac, care prin limbă și moștenire culturală folclorică, personaje de basm, obiceiuri, cântece ritualuri, s-a păstrat în mentalul popular românesc până in zilele noastre.

Sumarul cărții precizează atenția acordată substratului Dacic, poporului Dac și limbii și culturii străvechi Dace, parte integrală în formarea limbii române. (Scriu cu litere mari aceste cuvinte pentru că nu vreau să se confunde cu adverbul omonim. Trecând de la engleză la română, sensitivitatea la limbă crește și similaritățile omonimelor mă deranjează.)

Cartea are patru secțiuni: Istoria și Religia Getodacilor reflectată în surse antice foarte vechi; Scurtă prezentare a metodei comparative, mit, poveste populară, mit între simbol și metaforă, timpul în mit și timpul în poveste; Urme sau caracteristici mitologice indo-europene prezente în poveștile populare românești, printre care perechea gemelară indo-europeană regăsită în cosmogonia românească reprezentată de Fârtat și Nefârtat, apoi caracterul marii zeițe reflectat în Ileana Simziana, ca și mitul indoeuropean al eroului care ucide balaurul etc. Urmează un capitol dedicat poziției limbii Daco-Române între limbile indoeuropene, care include câteva din ultimele concluzii emise de lingviști de renume. În final este inclus un Appendix cuprinzând un dicționar etimologic de 100 de pagini, care evidențiază relațiile dintre Daco-Română și familia mai mare a limbilor indoeuropene. (*Part I Getae-Dacians History and Religion in Ancient Sources; ; Part II Comparative Method: Myth, Fairy Tale, Folk Tale; Part III Traits of Indo-European Mythic Motifs in Romanian Folk Stories; Part IV Daco-Romanian Language Position Among the Indo-European Languages- The Daco-Romanian Cultural Vocabulary, Appendix*).

Autoarea discută folclorul românesc și moștenirea lui arhaică (cultura arhaică și limba arhaică) identificând motive mitice care vin spre noi din timpuri străvechi. In capitolul 27, *The Dacia cultural vocabulary* autoarea își exprimă acordul cu lingviști de renume în indo-europenistică despre limba vorbită de Daci, ca fiind o limbă indo-europeană care, chiar prin acest fapt, ar fi putut avea similarități mari cu limba cuceritorilor romani/balcanici, care vorbeau așa numita latină vulgară. Autoarea discută formarea limbii române printr-un proces de contaminare (*merger*) între izoglose cu sensuri și foneme similare aparținând unor limbi înrudite. Relațiile expuse în dicționar cu celelalte limbi IE, așa numite cogniate, plecând de la o formă reconstruită PIE fie de Mallory-Adams fie de Pokorny, conform unor legi fonetice stabilite, duce la rezultate convingătoare. Numai o analiză a relațiilor cu PIE și rezultate eventual negative, ar putea conclude că limba Dacă nu era indo-europeană, legată fiind de limbile din orientul apropiat sau chiar egipteană. În sprijinul tezei că limba Dacă era o limbă IE autoarea discută evoluția cuvântului Dumnezeu (capitolul 13, *God 'Dumnezeu' and the Creation of Earth, Sky, Mountains in Romanian Beliefs*) propunând o explicație etimologică nouă, parafrazând din text, pe baza rădăcinii IE *dom(ha)os 'casă' cu sufixul *-no- folosit pentru crearea sensului de 'conducător'. Forma recontruită *dom(ha)os-no 'stăpân, domn' (sic) explică ea, era probabil încă folosită printre vorbitorii Daci și Traci, și prin contaminare cu limba latină s-a ajuns la forma finală etc.

De aici ideea – pe care o presupun în subtext-- că limba Dacă a fost apropiată de Proto-Italice și Proto-Celtică, limbi desprinse din PIE care după anul 2500 Î.Hr se fărâmițează în dialecte, forme de limbaj intermediare, divergente din care s-au născut limbile indoeuropene, un fel de dialecte care au păstrat aspecte ale limbii mamă – PIE.

În capitole separate, Ana Chelariu discută motive mitice comune indo-europene și românești cum ar fi relația erotică între soare și sora sa *Ileana Simziana* – și motivul zânei care se aruncă în mare spre a scăpa de avansurile incestuoase ale fratelui-soare și este tranformată în lună, integrând Ileana

în grupul zeițelor lunare, Hera, Selene asociate cu zeița arhaică al cărei nume este discutat de Mallory-Adams ca fiind legat de rădăcina IE **il(i)eha* –'nume de zeiță', cu corespondențe în Latină *Ilia*, în Sanskrită *Ilā-Idā* 'fiica lui Manu'. Într-un alt capitol autoarea prezintă motivul mitic al eroului care ucide balaurul considerat ca fiind reprezentativ în cultura IE, comun tuturor culturilor europene și implicit indo-europene.

Păcală caracterul mitic iubit de români este regăsit la toate popoarele IE; în mitologie are corespondențe cu Hermes ori Mercur în tradiția Greco-Romană, cu Loki în saga-urile nordice, cu Bricriu din cântecele Irlandeze, în tradiția țărilor baltice apare ca Pekulis/Patullos, or Varuna în Hinduism; pe plan folcloric el apare în toate complexele culturale Europene: Tyl Ulenspiegel în cultura Germană, Peik In Scandinavia, Pooca/Puca în Irlanda, Velnius în regiunile Baltică, Veles, or Volos în Rusia. Numele europene Pekulis, Patulos, Pooka, Pooc, Peik, Puc, Păcală, ar avea originea în rădăcina Indo-European **pek-* (vezi Pokorny) care înseamnă 'animale domestice, cireadă, turmă', conform rolului lui de protector al animalelor, zeul Hermes, sau acela de cioban, Păcală, personaj divin cu funcția de a menține balanța morală în grupul social, având rădăcini arhaice dovedite prin vechimea numelui său.

Dar ca și Păcală, la fel aflăm și alte cuvinte de bază din vocabularul românesc care vin din timpuri imemoriale, cum ar fi *codru, copac, cuțit, a curma, cuib, dâmb, deretica, domol, doina mult iubită, gheară, ghimpe, greu, gresie, însura, logodi, mire, mal, mare, mișca, schiop, stâlp, stejar, stinghie, strugure, tărâm, țeapă*, și multe altele cu rădăcini în Proto-indo-europeană! Nu știam că încoronarea mirilor în biserică reflectă un ritual vechi regăsit aidoma în frescele grecești, că riturile legate de sărbătoarea de Sânziene sunt legate de procesiuni ritualice arhaice simbolizând mariajul zânei florilor cu ,boul împestrițat' -- în folclorul nostru este ales de obicei un bou alb decorat cu scoarțe și ciucuri cât mai viu colorate, animalul știut ca fiind consacrat zeului fertilității, Zeus. Mai aflăm că Miorița păstrează un ritual străvechi al unor obiceiuri și practici războinice ritualice între cete de voinici din același neam, în care este descris și un ritual de fertilitate. Iar cele două cuvinte aferente cântecului, *fluier si miel* au rădăcini PIE. Uciderea balaurului care a înghițit un voinic până la armele cele ferecate, însemnând arme nefolosite încă, este văzut la fel, ca un rit de inițiere în frăția de arme a voinicilor cu rădăcini în tradiția tracă.

Citind această carte m-am întrebat câte alte credințe și obiceiuri din timpuri imemoriale prezente în folclorul românesc așteaptă să fie descoperite, înțelese. Dacă rădăcinile cuvintelor exprimând un ritual, mit sau personaj au rădăcinile în proto-indo-europeană desigur că și motivele mitice, personajele mitice, din basme sau cântece populare își trag obârșia din vremuri imemoriale. Interesant de adăugat că practic cosmogonia românească este reprezentată prin perechea gemelară Fârtat și Nefârtat, creatori ai pământului, care fac parte din galeria gemenilor divini indo-europeni; din aceeași galerie face parte zeița Ileana Simziana discutată la capitolul căsătoriei divine a Soarelui cu o zână etc.

Cele 100 de pagini de dicționar propun etimologii îndrăznețe bazate pe cele mai noi cercetări de lingvistică comparată, plecând de la rădăcinile indoeuropene reconstruite de specialiști, punând în evidență și toate reflexele găsite în celelalte limbi IE. Substratul lingvistic al cuvintelor este urmărit în istoria sau devenirea lor. M-am întrebat care ar fi substratul lingvistic al lumii din sud-estul Europei pentru că autoarea vorbește la un moment dat de 4 dialecte Daco-romanice. Limba vorbită de locuitorii de la nord si sud de Dunare, scrie ea, a format 4 dialecte Daco-romanice: Româna, Aromâna, Meglena, Istriota. Dar ele erau dialecte ale cui? Ale cărei limbi? Proto-Italica? Proto-Celtica? Răspunsul probabil va veni într-o carte viitoare.

Studiul de față are o semnificație importantă în spațiul cultural european și românesc prin ipotezele îndrăznețe avansate bazate pe noi teorii ale folclorului, istoriei, lingvisticii, arheologiei și antropologiei comparate, prin metodologia propusă, și revelarea moștenirii imemoriale a folclorului românesc.

RUXANDRA CESEREANU

Puștoaica și Björn

Fiindcă îl iubeam fățiș pe Björn Borg, pe la
șaisprezece ani,
purtam și eu o cordeluță pe frunte,
încinsă cu ea de parcă aș fi știut că dintotdeauna
a clocotit un Woodstock în mine.
Cu blugii ori cu pantalonii de catifea mov, cu
părul strâns în coadă ca Björn,
cu un tricou mulat pe corp ori într-o cămașă
bărbătească largă și cu dungi,
plată ca un OZN,
știam că suedezul cel slăbănog era mușchetarul
meu,
cu el m-aș fi dus în California de pe toate
coastele pământului
și aș fi strigat din galeriile campionatelor de
tenis
ce tare-i viața de puștoaică!
De fapt, Borg era pentru mine un călător mut și
un scrib al vacanțelor de vară,
fiindcă nici în realitate nu vorbea prea mult,
but he was my hero, my sunshine, my soul, my
song.
Când înainte de majorat am ajuns la Paris și
Roma,
de dragul lui mi-am antrenat picioarele în
sprinturi pe Sena ori Tibru,
am alergat, am sărit peste obstacole, am fost
sportiva pielițelor mentale,
am îngânat ABBA, deșucheată până la
epuizare, mi-am răsucit părul
și l-am învârtit ca pe-un derviș rotitor și i-am
șoptit :
părul meu, du-te la Björn-cel-din-Nord și
vrăjește-l,
fă cale lungă și apoi întoarce-te, sunt o
puștoaică și atâta tot,
dar vreau ca Borg să fie al meu dinainte să fiu
femeie.

Și așa a fost.

DUMITRU CHIOARU

Despre valoarea europeană a Momentelor

Apariția în 1901 a volumului de schițe **Momente** de Caragiale a fost salutată în presă de umoristul George Ranetti cu memorabilele cuvinte : ”Nu **Momente**, maestre, ci **Monumente** trebuia sa botezi admirabilul volum”(1. Reacțiile altor scriitori contemporani au fost însă rezervate : niște ”fleacuri”, pentru Duiliu Zamfirescu într-o scrisoare adresată criticului Titu Maiorescu, niște ”mărunțișuri” etc. Autorul a fost foarte nemulțumit de receptarea **Momente**-lor, în care el vedea ”o carte europeană”. Timpul avea să-i dea dreptate lui Caragiale. Criticul Garabet Ibrăileanu scrie, în **Note și impresii** , că autorul **Momente**-lor este ”cel mai mare istoric al epocii”, iar în **Spiritul critic în cultura română** afirmă că ”acest om a văzut mai bine decît oarecine în realitatea noastră socială”(2.

Momente-le reprezintă mai bine spus viața publică a României vremii lui Caragiale, dar rămîne o carte mereu actuală ca și comediile sale. Astfel, schița **Situațiunea** este oglinda realistă nu numai a actualei situații politico-sociale românești ci și europene, încît este de ajuns să reproduc fără comentarii doar cîteva replici din dialogul desfășurat la un local de noapte între doi amici după o zi ”îngrozitor de fierbinte !” de vară, care dau impresia de autenticitate datorită colocvialității stilistice : ”Este o criză, mă-nțelegi, care poți pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă…”, ”…nu mai merge cu sistema asta care, cînd te gîndești, te-apucă groaza, monșer, groaza !...”, ”…bate falimentul la ușă și nu mai e nici un patriotism…”, „…o să se-nfunde odată cu cheltuielile astea nebunești…”, ”…toată Europa nu poate pentru ca să se-nțeleagă…”, dialog încheiat cu o întrebare și un răspuns care ne dau fiori în zilele astea : – ” Știi ce ar trebui la noi ? zice Nae. – Ce ? – O dictatură ca în Rusia…”, care pot fi auzite azi pe stradă ori la televizor.

Eu voi analiza însă altă schiță intitulată **Inspecțiune**, făcînd o comparație cu schița **Moartea unui slujbaș** a scriitorului rus Cehov, contemporan cu Caragiale. Și contemporan, ca și Caragiale, cu noi. Este o temă discutată mai mulți ani cu studenții la seminarul de literatură comparată, avînd ca model eseul lui Ion Vartic, **Domnul profesor Belikov și nenea Anghelache**, conceput comparativ pe ideea ”omului în carapace”, cum se intitulează proza lui Cehov , dar încercînd să dau alt răspuns, fără a o nega, afirmației din prima frază a eseului : ”**Inspecțiune** este cel mai impenetrabil text al lui Caragiale”(3.

Personajele principale din aceste schițe sunt funcționari publici care trec printr-o situație-limită pe care nu pot să o depășească : Cerveakov, aflîndu-se la spectacolul de operă **Clopotele din Corneville**, strănută și îl stropește pe un consilier din alt minister, căruia îi cere scuze în pauză, dar zilele următoare, neavînd certitudinea că a fost iertat și că nu-și va pierde slujba, face o obsesie din această întîmplare banală, revenind de mai multe ori cu scuze, iar Anghelache, stînd de vorbă cu niște colegi la o bere în ziua de salariu despre delapidarea unei mari sume de bani de către alt coleg al lor care a fugit în America, are o părere diferită și atitudine paradoxală față de ale celorlalți în privința faptei acestuia, devenind din ce în ce mai furios că nu este înțeles și părăsind violent grupul de amici rămași pe gînduri.

Personajele au atitudini diferite față de sistem. Cerveakov face parte dintr-un sistem rigid în care orice atitudine neconvențională față de un funcționar superior ierarhic poate fi sancționată cu pierderea slujbei. De aceea, ei își cere umil, de repetate ori, iertare pentru o faptă involuntar

comisă, care i se poate întîmpla oricărui om, încît consilierul are impresia că îi arde de glumă, făcîndu-l pe Cerveakov să revină cu scuze pe un ton lingușitor : ”Nu pentru a-mi îngădui o glumă, cum a-ți binevoit a spune, am venit ieri să tulbur liniștea excelenței- voastre, începu el să bolborosească, văzînd privirea nedumerită a consilierului. Voiam numai să-mi cer iertare pentru faptul că v-am stropit cînd am strănutat. Nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să glumesc. Cum aș îndrăzni să glumesc ? Dacă am glumi, ar însemna că nu avem nici un sentiment de respect față de persoanele cu vază…”. Atunci, înfuriat de penibila lui insistență, consilierul îl dă afară din birou. În acel moment, ”Cerveakov simți că în măruntaiele lui plesnește ceva. Fără să mai vadă și să mai audă nimic, se trase îndărăt apre ușă, coborî năucit în stradă și o porni pe jos, abia putînd să-și mai miște picioarele. Ajuns în neștire acasă, se întinse pe divan fără să-și scoată uniforma și… muri.” Finalul acestei scurte schițe este alcătuit din foarte dense amănunte semnificative : micul slujbaș moare în patul său îmbrăcat în uniforma cu care se identifică. A fi dat afară din birou înseamnă pentru el a fi dat afară din slujbă, iar pierderea slujbei reprezintă moartea. Și numele său, Cerveakov, derivat de la cuvîntul rusesc care însemnaă ”vierme”, sugerează umilința sa, dar și duritatea cu care poate fi strivit de sistem ca un vierme. Drama lui provine din această teamă permanentă față de sistem care îl determină să facă, cum se spune românește, din țînțar armăsar. Este, așadar, o *dramă psihologică*, prezentată de Cehov într-o viziune realistă, cu un surîs imparțial.

În schimb, în discuția aprinsă cu colegii, Anghelache afirmă că delapidatorul a fost ”o victimă a neglijenții altora”, acuzîndu-i pe inspectorii sistemului că nu i-au făcut niciodată control, lăsîndu-l pradă tentației de a-și însuși banii : ”Dumnealor să-i tragă păcatele nenorocitului ! Dumnealor l-au mîncat ! Dacă la cea mai mică ciupeală, ar fi venit un domn inspector și i-ar fi făcut casa, ar fi găsit lipsă mai nimic…Așa e ? – Așa e ! – Și dacă i-ar fi zis : <Amice, îți lipsesc patru-cinci sute de lei din casă ; ia fii bun dumneata și-i pune la loc, și altădată socotește mai bine ; că foarte curînd am să vin iar să te vizitez, și-ti declar că nu-ți voi mai vorbi tot astfel : imediat voi raporta cui de drept.> Așa e că nu se nenorocea omul ? – Așa e. – Apoi dacă e așa, strigă d. Anghelache foarte tare, trîntind cu paharul de masă, dacă e așa, de ce vă faceți că nu-nțelegeți ? ori sînteți idioți ?”. Plecînd furios de la masă, colegii săi trag concluzia că, în ciuda faptului că toți îl știau pe Anghelache ca funcționar corect, ”a făcut-o și el”. Dar tocmai în acel moment, realizat de Caragiale prin folosirea tehnicii suspans-ului, a intrat în local inspectorul care le cere permisiunea să stea la masă cu ei. Relațiile dintre funcționari și inspectorul lor sunt, chiar dacă acesta ”le întinde mîna cu un aer de vădită superioritate”, foarte umane, relaxate. Inspectorul le spune că a fost trimis de ministru în control ca urmare a ”istoriei nenorocitului celuia care a fugit în America” și că a doua zi dimineața va începe controlul cu Anghelache pe care îl știa un mînuitor de bani publici ”așa corect și serios”, încît ”n-ar mai trebui inspectori finanțiari”. După plecarea inspectorului, colegii aleargă toată noaptea prin urbe pentru a-l preveni pe Anghelache asupra inspecției ce urmează, încît să aibă timp să-și facă ordine în casa de bani, dar nu-l găsesc nici acasă, nici în alte locuri pe unde umbla la luarea lefii. Ei sunt oameni cumsecade, buni camarazi care nu se cunosc decît aparent, pentru că în momente dificile nu se înțeleg și nici nu știu ce să facă unul pentru altul.

Ei află de sinuciderea sa a doua zi dintr-un ziar răsfoit tot la berărie și, crezîndu-l vinovat de o lipsă de bani, salută gestul său, convinși că ”mai bine moartea decît dezonoarea”. Inspectorul, nevoit fiind să-i deschidă casa de bani în absența sa, găsește însă totul în ordine și, mai mult, un pol de aur ”învălit într-o foiță de țigară”, amănunt care în acel moment dobîndește valoare de simbol al darului ascuns al acestui om, ca și în biblica pildă a talantului. Colegii îl găsesc la morgă, unde cel mai tînăr, ”plîngînd ca un prost”, neînțelegînd sinuciderea omului care era pentru el un model, întreabă : ”De ce ? nene Anghelache. De ce ?...”. **Inspecțiune** se încheie în spiritul ironic, uneori enigmatic, al lui Caragiale, cu constatarea că ”nenea Anghelache, cuminte, nu vru să răspunză”, fiind o schiță cu multe suspans-uri și final deschis.

Acest final deschis bulversează toate așteptările cititorului, care se întreabă și el ca și tînărul coleg al lui Anghelache : De ce ? Paul Zarifopol mărturisește că însuși Caragiale se întreba amuzîndu-se maliţios : ”De ce s-o fi omorît Anghelache. Nici eu nu știu”(4. Ar putea fi deci considerat un final enigmatic, dacă nu chiar absurd, dacă n-am face legătura dintre sinuciderea sa și revolta neputincioasă față de sistem. Ne vine în ajutor, ca și în schița lui Cehov, numele personajului derivat de la cuvîntul ”angel”/ înger, sugerînd caracterul unui om integru, exemplar prin competența și corectitudinea sa profesională. Deși camarazii săi îl asigură că toată lumea știe că este corect, Anghelache întreabă : ”De unde știu dumnealor că sînt corect ?...”, din moment ce nu i-a fost verificată casa de bani de cînd a luat-o în primire. El spune, de fapt, că sistemul funcționează haotic, pentru că funcționarii ierarhici nu-și fac treaba. Absența controlului îl poate ispiti pe orice mînuitor de bani publici să-i delapideze, iar pe cel cinstit îl pune pe același plan moral cu cel necinstit. Binele și Răul se află, într-un sistem haotic, pe același plan, dezvăluindu-i lui Anghelache absurdul pe care nu-l poate depăși decît prin sinucidere. În acest fel, drama lui devine din psihologică o dramă metafizică, încheiată prin sinucidere ca ultim act de protest la adresa absenței unei instanțe superioare, transcendente, care să deosebească Binele de Rău, certificîndu-le în așa fel încît omul să-și trăiască viața autentic în adevăr, nu în aparență.
Am putea, de asemenea, spune că, spre deosebire de umilul Cerveakov, Anghelache ar putea fi văzut ca un personaj tragic prin demnitatea lui umană, dacă nu i-ar lipsi eroismul, fiind un revoltat învins fără să lupte cu sistemul. Reprezentînd societăți din Estul european cu mentalități diferite, Cerveakov și Anghelache sunt, mai degrabă, niște personaje tragi-comice, din cauza sistemului corupt căruia îi sunt captive și îi cad victime nevinovate, fără altă șansă de a se elibera decît prin moarte.

Abordarea comparativă a **Momente**-lor lui Caragiale cu schițele altor scriitori realiști, confirmă valoarea lor etică și estetică nu numai europeană ci și universală.

Note : Folosesc pentru Cehov ediția **Schițe și nuvele**, Ed. Univers, 1971, iar pentru schițele lui Caragiale volumul **Temă și variațiuni,** Ed. Dacia, 1988, (ediție îngrijită de Ion Vartic, din prefața căruia am extras unele informații și citate din operele criticilor menționați).

1.) George Ranetti, apud prefața **I.L.Caragiale și schițele sale exemplare** de Ion Vartic la ediția Caragiale, **Temă și variațiuni,** Ed. Dacia, 1988, p. 5

2.) Garabet Ibrăileanu, apud prefața ediției Caragiale, **Temă și variațiuni**, p. 9

3.) Ion Vartic, **Domnul Belikov și nenea Anghelache,** în volumul **Modelul și oglinda**, Ed. Cartea Românească, 1982, p. 7

4.) Paul Zarifopol, apud Ion Vartic, **Modelul și oglinda**, p. 7

ȘERBAN CHELARIU

Poeme

prin nevăzutul

prin nevăzutul
fără margini

se dă febril
de-a rostogolul

prăbușind din cer
istorii în imagini

ce umplu fiecare clipă

să nu îi iasă-n evidență
golul

visând visăm
și ni se pare

că viața visului
e vis

risipă

dar visul vieții
află
altă întrebare

fără răspuns

pierdut a fost
în labirintul paradis

și norii trec

și-i trece pân' la urmă
dragostei

și dorul

cu-această zi de azi
care îmbătrânește

luceafărul
tăcut
peste bunici

luna din loc
încet icnește

doar verile rămas-au
de eternități firbinți

iarba-i înaltă
coasele stau în hambare

cositul îl așteaptă
într-un colț
cuminți

oh
precum iarba
și noi ne vom așterne

peste pământul plin
de rădăcinile

iubiților părinți

parte fiind

parte fiind dintr-o parte
am tot vrut să fiu întreg

un întreg ce dintr-o parte
nu-l cuprind nici înțeleg

deși-n parte și întregul
este-n întregime parte

iară partea-n întregime
este parte de întreg

precum povestește-o carte
dar povestea ei aparte

povestită iar de mine
este parte după parte

o poveste care-ți spune
doar ce pot eu să înțeleg

și-astfel cartea cu povestea
citită într-altă parte

devine-o poveste înscrisă
'n felul
cititorului rescrisă

cu întregul ei și-o parte
parte dintr-un alt întreg

ce-adunând
sub împarte

de-ar fi bine
alt întreg

întregul
ce dintr-o parte

nu-l cuprinde
și înțelege

deși-n parte
chiar întregul

este lege-n
întregime

iară partea-n întregime
parte-i la rându-i în lege

partea
parte fiind
de-ntreg

precum cartea
e-o poveste

iar povestea ei
din carte

iar și iar
repovestită
fi-va de întreg
ciuntită

cu partea
nedezvelită

părând altuia
întreg

un întreg
de-acuma lipsă

un fel de
apocalipsă

n-o aștept
nici înțeleg

deși
parte-mi sunt
din parte

și-aș fi vrut
să-mi fiu întreg

în fiecare scorbură

după nichita

în fiecare scorbură
era așezat omul lor
nu un zeu

dacă se crăpa o piatră
repede era adus
și pus acolo
omul lor
nu un zeu

era de ajuns
să se rupă un pod,
ca să se așeze în locul gol
omul lor
nu un zeu

ori, pe șosele,
s-apară-n asphalt, o groapă,
ca să se așeze în ea omul lor
doar în inima lor
recunoscut
zeu

o, nu te tăia la mână
sau la picior,
din greșeală sau din adins.

de îndată vor pune în rană
ca peste tot, ca pretutindeni,
noul lor zeu

acolo îl *vor așeza*
ca să ne-nchinăm lui, pentru că el
nu ne *apără*
de *tot ceea ce se desparte de sine.*

ai grijă, luptătorule, nu-ți pierde
ochiul,
pentru că vor aduce
și-ți vor așeza în orbită omul lor
decretat zeu

și el va sta acolo, împietrit, iar noi
ne vom mișca
ca niște netrebnici
sufletele slăvindu-l…

și chiar și tu îți vei urni
ca un nemernic
sufletul
slăvindu-l
ca și *pe* netrebnicii

străini

citind cărți

citind cărți
și rupând coate
printre minți
iluminate

doar ce e cuantificabil
din dragoste
ne-a rămas

dispărut-a
nu mai vine

vieții sârg
îndemn
compas

să ne scoată din lumina
ochiului
de plexiglas

să ne-arate
peste moarte
orizontul plin de jar

al unei eternități aparte

despre care
n-o să mai avem curând
habar

doar când te mai strâng
în brațe

îmi aduc și eu de dânsa
cât ochiada
doar
aminte

ascunsă-ntr-un degetar

ȘTEFAN ION GHILIMESCU

Un poet autentic și cultivat

"Viața înseamnă să transformăm constant în lumină și în flacără tot ceea ce simțim și tot ce întâlnim".

Nietzsche

Cu cât trece timpul, încerc tot mai viu senzația că Poezia, cuvintele înaripate din cărțile ce-și merită din plin acest nume, au negreșit, în raport cu ceasul bienecuvântat al receptării fericite, fatumul lor dictat de forțe secrete; un curent inaparent de factori corelaționali le face să nu-și găsească pe deplin starea de grație și locul de favoare între artele surori, până când voința poetului adevărat, fixată drastic de Horațiu în Ode: "Odi profanum vulgum…" (exclud sensul atribuit mai târziu sintagmei), nu provoacă până la urmă intropatia acelui eveniment de cuvenită separare, de mulțimile vide, a unui potențial corespondent spiritual, în stare a le recunoaște și a li se adecva. Să mergi în întâmpinarea Poeziei, să-i recunoști duhul și să-i aproximezi caratele, s-a spus, înseamnă să o descoperi, să o promovezi și să o apreciezi pentru motive juste. Înseamnă, de fapt, cu fiecare act de inspirată exortație, să o întemeiezi și să-i statuezi entitatea. Critica, fiindcă pe ea o vom implica în acest demers deloc ușor, trebuie pe cât posibil să-i descopere măcar o parte din valențele de originalitate, dacă nu toate posibilitățile acestora de dezvoltare, având în vedere atât explicarea universului lor inefabil, cît și, într-un alt plan, să formuleze judecăți de gust, rostul ei fiind, totodată, și de a lăuda ceea ce e vrednic de laudă (T.S Eliot). Aș zice la repezeală că, așa cum legendarul Amfion mișca pietrele din ziduri prin simpla atingere a corzilor lirei sale fermecate, tot așa unele cărți (de poezie), daurite de sensibilitatea unor cretori autentici, mișcă până și energiile adormite ale minții și inima împietrită ale omului postmodern, crează adevărate câmpuri magnetice emulației critice… În ciuda unor profeții funeste și a perlelor false cu care unii așa-ziși poeți au invadat piața, poezia adevărată - îmi place să cred - încă nu a fost alungată în totalitate de pe pământ. Poezia mare, rafinată, clasică în modernitatea de ultimă oră, există. Ea și nu altcineva a creat și continuă să creeze iscusita arhivă a criticii literare în domeniu, într-o măsură însemnată, un produs intuitiv al intelectului, pe care un terț – oricare ar fi el - ar trebui să-l înțeleagă prin funcțiile unui organ nemijlocit. Cine nu-l are, pur și simplu, – nu pun deloc în discuție aici cazul cititorului autodidact – ar trebui îndreptat spre zonele palustre ale altor cărți. Și ele există cu prisosință, Slavă Domnului, numai dacă ne gândim la faptul că la fiecare 30 de minute/ secunde, pe mapamond, o nouă carte vede lumina tiparului…

Trebuie să recunosc, într-adevăr, că fac toate aceste considerații, *pro Horațiu*!!!, marcat indeniabil de norocul prin care criticul, excedat de atâtea paperaserii fără de niciun relief, a ajuns fericitul posesor al unei mai mult decât remarcabile cărți de poezie autentică, poate cel mai curat, mai sincer și mai original repertoar de poeme apărut în anul în curs (2022) în România. Din capul locului ar trebui subliniat faptul că volumul *Însoriri în sâmburele liniștii*, Editura Ars Longa, de Sonia Elvireanu, căci despre opul de poezie cu acest titlu este vorba, a cunoscut mai întâi (martie, 2022), o versiune bilingvă, franceză și italiană (foarte puțin diferită componistic de cea românească, de dată recentă), respectiv *Ensoleillements au coeur du silence/ Scintilii nell cuore dell silenzio*, Giuliano Ladolfi Editore; versiunea italiană aparținându-i iarăși poetului și criticului literar roman Giuliano Ladolfi. Ca și precedenta prezență editorială în materie de poezie, în lecțiune

franceză, a Soniei Elvireanu (*La chant de la mer à l'ombre du heron cendré*) Paris, L'Harmattan, 2020, semnalez *Cântecul mării în umbra cocorului,* Ars Longa, 2020, încununată cu "Premiul de onoare al concursului" «Reneissance 2021» de către Academia poetică și literară din Provence, Franța, noul volum de care am amintit mai sus, stârnind același interes din partea juraților înaltului for literar, care i-a atribuit, de altfel, încă o dată Premiul de onoare al concursului anual și în 2022, ce face decât să confirme și să recunoască în mod plenar talentul viguros al poetei române? Nu pentru că ar fi o colecționară de premii amintesc aici faptul că poeta deține *Prix Jacques Viesvil* pe 2019 al Societății Poeților francezi pentru volumul *Le souffle du ciel*, Paris, L'Harmattan/ *Șoaptele luminii*, Ed. Ars Longa (volum distins, la rându-i, cu Premiul de creativitate *Naji Naaman* în Liban) sau că este laureată la Grand Concours du Monde francophone, în același an, ci fiindcă, traducători inspirați ei înșiși, pe de altă parte, poezia acestui gen de creatori este apreciată poate tocmai pentru dâra de umanism universal, cât unghia lui Dumnezeu, de care le este traversată implicit și manifest creația. Cine are acces la traducerile Soniei Elvireanu din franceză în română (citez câteva: Denis Emorine, *Dintotdeauna,* 2015; Michel Ducobu, *Loc calm. Catrene pentru meditație*, același an; Patrick Devaux, *Atâta fericire să dai florilor*, 2019; Michel Herland, *Tropice, Mistere,* 2020; Giuliano Ladolfi, *Atest prezența,* 2022; Yves Namur, *Tristețea smochinului*, 2022) va întrevede poate ca într-o oglindă fermecată efectul latent al unor cuvinte care par a-și aminti sentimente sau, efectiv, visează alte locuri și ascultă alte glasuri ori tăceri. Răsfoind de curând cu vie emoție *Cântecul mării în umbra cocorului*, volum de o plasticitate și un rafinament aproape ostice ale expresiei, nu m-am putut deloc împiedica să-l apropii - lăudat fie Montaigne cu străvechea sa interglosare! - de poezia hedonismului vizual a lui Adrian Maniu (desigur, cu rezervele de rigoare, fiindcă față de poezia traducătorului lui Li Tai-Pe, din *Drumul spre stele,* de pildă, poemelor Soniei Evireanu le lipsește orice urmă de scenografie deliberată, nemaivorbind de tușa ironică, adesea vizibilă la Maniu ori, la rigoare, atmosfera peisajelor din Tonitza sau Luchian). În ciuda acestor delimitări de bun simț, Adrian Maniu rămâne poetul la care aș raporta – *a bene placito* -, mai înainte de orice alt poet contemporan, poezia naturii Soniei Elvireanu, marcată deopotrivă atât de sentimentul eternității clipei dilatată de opiul senzațiilor de alean vizual, cât și de conștiința, susținută cultural, a caracterului labil al existenței; tot așa cum, tot de la Adrian Maniu (cu traducerea *Din cântecele lui Li Tai-Pe,* 1957) aș începe analiza coruperii în literatura noastră a formei clasice a celei mai rafinate specii a poeziei orientale dintotdeauna (haiku-ul), situație încurajată acum mai în urmă chiar de orientali (vezi, în acest sens, rezoluția Congresului haijinilor din anul 2000 de la Tokio pe acestă temă). Grație unei sensibilități plastice de certă finețe, la care aș adăuga consecințele contactului direct, probabil, cu arta orientală din stagiile ei în străinătate, la care nu voi uita în niciun fel să însumez și efortul livresc și orfevru al translării din literaturile de limba franceză a unor texte poetice alese cu grijă; ecrantă *sine qua non*, dar independentă într-o măsură de tendința globală semnalată mai sus, Sonia Elvireanu va reclama și va difuza în aproape toată poezia sa rezultanta acestui chimism de un caligrafism plastic inconfundabil. "Filosofia" *liniștii* din "însoririle" sale de ultimă oră, nu vor putea fi înțelese mulțumitor, cred, niciodată în afara acestei relații, care nu are șansa de a deveni vreodată tranzientă. Subliniind suficient aici o notă ce mi se pare esențială în poezia momentului la Sonia Elvireanu, nu voi trece încă efectiv să glosez despre poezia din *Însoriri în sâmburele liniștii*, subiectul predilect al acestei intervenții, până ce nu voi arăta că, asemeni marilor scriitori, despre care se spune că nu ezită să se arunce în toate genurile, autorul nostru n-a pregetat deloc să-și încerce puterile în roman (*Călătorul*, 2016; *Ceața*, 2019), scrie curent critică literară și eseu, cărți pentru copii, promovează prin intermediul traducerii în limba lui Victor Hugo pe unii dintre poeții noștri de seamă (vezi, printre alții, cazul cu totul de excelență al lui Marian Drăghici: *lumière doucement*, Paris, L'Harmattan, 2018).

Deși suficient de tentante pentru dezlegarea catenei foarte originale a titlului ultimului volum de poezie al Soniei Elvireanu, implicit a substanței poeziei adunate de ea sub această grilă, la o primă lectură, nu voi propune o altă interpretare a celor două meta-

fore, decât cea pe care a adoptat-o de principiu cu atâta ingenizitate și suplețe criticul italian Giuliano Ladolfi în prefața traducerii volumului respectiv în italiană și franceză: *Scintilii nel cuore del silenzio/ Ensoleillements au coeur du silence*, prefață intitulată *Gli occhi del cielo/ Les yeus du ciel.* Potrivit distinsului coleg italian, *contemplarea naturii* (o dominantă de netăgăduit, și după părerea subsemnatului, a noului volum de versuri al Soniei Elvireanu) ar fi alimentată de o reflecție profundă, în două moduri diferite: "unul poetic și unul existențial". Primul termen din componenta generică ar reafirma vocația poetului de a proceda (citește *a acționa în mod specific*) prin "iluminare" sau "fulguratii" ; al doilea vizează modul nostru de a ne raporta la o realitate în care dimensiunea conștientă și inconștientă "crează acea magmă pe care nici un fel de analiză nu reușește să o raționalizeze complet". Dacă, vizavi de interpretarea ori sensul primului termen, eu unul aș împinge lucrurile mai departe și aș distinge în însoriri un gen de *theoză* ce nu poate fi sub nici o formă negată, în legătură cu cel de al doilea, aș da mai curând credit sensului ce ține de misterul frumuseții înmărmurită în *tăcere* sau (și)/ *liniște* din marea poezie orientală, despre care deja am referit mai înainte. Asta nu înseamnă că voi nega sau respinge vreodată sentimentul discordant al tăcerii existențiale, cu toate avatarurile sale, la care trimite criticul italian, în care amintirile și speranțele prezentului, trecutului și viitorului se unesc în discordanță…

Depășind acest creion în estompă aici, voi mărturisi că pe tot parcursul lecturii superbelor și atât de supravegheatelor și depuratelor de orice scorii *Însoriri în sâmburele liniști*i nu de puține ori am avut în minte și mi-a reverbert în urechi acerbul și aproape ecleziastul îndemn al lui Pound din *Cantos*, cap. LXXXI: "Smulge din tine vanitatea". Nu unei asemenea zădărnicii îi întorc în realitate spatele continența și armonia ce se revarsă atât de natural din schelăria versurilor Soniei Elvireanu?, citez: "Mă învârt între tăceri și cuvinte,/ nu mai caut în stranii depărtări,// am găsit rostul în firesc,/ înflorirea.// minunea nu este doar în privire,/ tac, ascult înflorirea". (52) ; "Stau pe o piatră de hotar,/ pustnic între lumi,// piatră de altar șlefuit/ de adierea luminii,// o rază îmi mângâie chipul de ascet/ până-n străfund de ocean// unde se limpezesc zările".(147) ; "Leapăd șirul de piei străine,/ învelișuri lipite pe mine,// las fluturele să zboare cât mai departe// să-mi adie pleoapa și simțirea,/ să mă învăluie aripile lui diafane// în mătasea lor străvezie/ prin care trec toate culorile lumii". (50); "niciun foșnet, vreo pasăre/ ori vreun zgomot nu mișcă aerul,/ nu clatină tăcerea, nu se aude nimic,// cobor tăcerea în mine,/ poate așa se va desprinde ceva/ dinlăuntru deschizându-se spre afară" (132) ; "În cenușiul dimineții stau trează,/ cu urechea străpunsă de un zgomot infim,// mi se pare că vine de afară, dar nu pot să știu,/ poate e sângele atins de un foșnet de frunză,// *un val rostogolit pe marginea inimii* (s.n.),/ poate vuietul depărtat al așteptării,// o ciocnire ușoară de zări,/ zbaterea de aripi de fluturi pe miezul florii,// viul tresărind în ploaia luminii ce mijește/ în ochii încă adormiți ai poemului" (141). Calea aspră - mergând adesea până la impersonalizarea deliberată a idului eului auctorial - a degomării spiritului poetic de "șirul de piei străine", printr-o atent supravegheată atitudine de dizolvare în abis a tuturor manifestărilor lui parazitare, are darul nu numai de a naște o fascinantă vegetație imagistică ("prin care trec toate culorile"), dar și de a păstra într-un atare climat stenic nealterată frescheța emoțiilor estetice și sentimentelor trăite de subiectul liric: "Crângul mustind/ de ierburi și păpădii,// râul vălurit/ de picioarele goale,// cumpănă fântânii/ cu ape uitate,// caii alergându-și mânjii arămii," 119. Foarte direct spus, poeta intuiește că marea poezie se naște atunci când creatorul alungă din sine orice dorință de a ieși în evidență și a face impresie, când, fără "fiorituri" și tot felul de concetti (vai!), scrie pentru sine și pentru muze. În această convingere rezidă poate și liniștea de esență morală pe care o degajă scrisul său, un sentiment în care, nu trebuie să omit să o spun cu toată convingerea, rezonează ecoul atât de delicat al frumuseții vieții arcadice, sâmburele indicibil al acelei stări de înmărmurire în tăcere pe care îl prețuiesc, se întrec să îl exprime ca pe un miracol al clipei repede pieritoare și îl celebrează, după Virgiliu și Poussin, toți marii poeți ai Orientului, începând cu divinul Matsuo Bashõ

Într-o postmodernitate care batjocorește, destructurează și contraface grobian realitatea vieții sufletești, poezia Soniei Elvireanu nu e nici mai mult

dar nici mai puțin decât o luare în stăpânire, în *singurătate*, prin împărtășire în duh ("Ci voi veți primi o putere, cînd se va coborî Duhul Sfânt peste voi…", *Faptele Apostolilor* 1:8), prin contemplare, ascultare, imaginar, devoțiune și smerenie a miracolului luminii dumnezeiești. *Însoririle* ori *înfloririrea* lăuntrică *sub ochii cerului*, ca și mai vechile *străluminări* ale Annei de Noailles, marea poetă franceză de origine română, cu care împărtășește organic aceeași mitologie apolinică, consfințesc clipa de sudură reflexă a harului suprafiresc dăruit lor de către Creator. "Picuri de ploi însorite,/ noian de fluturi pe potecă// atingere de palme ușoară,/ ca mătasea de țesătura rară,// cerul, o boare/ în degetele ușoare" 41. "Mă uit la cerul care-mi zâmbește,/ nu las umbrele să alunece în plămâni,// le răsucesc pe degete, le scot la soare,/ desfac încet palma spre cer,/ umbrele se dezlipesc ca fumul dintr-o lampă/ veche ce fumgă și se ridică la aer// soarele mă curăță de nori,/ curge în toate cotloanele unde au stat cândva umbre,// îmbibate de albastru, de soare, degetele scriu în culori,/ respirația devine ușoară sub degetele de lumină." 130. "În orice rădăcină,/ tulpină,/ lutul/ se-nalță la cer,// cerul pogoară/ lumina iubirii în el,/ splendoarea/ înfloririi,// Învierea."53. Întreg miracolul ne e dezvăluit, cât ne e îngăduit să înțelegem, în excepționala retorică a poeziei unei întrebări ce nu pare vorbită în întregime de poetă, ci doar ei încredințată să fie vorbită!: "Cum ar putea cuvintele să știe/ gustul luminii și rosul florii,/ frumusețea, care e chiar «*viața/ când viața își dezvăluie chipul ei divin?*»// cum ar putea cuvintele să șoptească/ cum urcă în suflet strălucirea cerească,/ argintul pe frunza întoarsă, scânteierea ninsorii,/ roua pe iarba verii, azurul pe ape,// cum ar putea el să știe lumina care dă gust tăcerii? Cu sufletul purificat, grație permanentului exercițiu de golire a sinelui de orice infatuare; prin practica rugăciuni de întărire a inimii *(Doamne,// curmă rătăcirea,/ binecuvântează-ne// cu frumusețe/ de privire și gând,// lumina din firul de floare/ să ne smulgă din ierburi amare,// mir să fim în grădina înflorită,/ fir de floare sub binecuvântarea Ta,// învăluie-ne/ în splendoarea iubirii.* 106.), am putea considera *însoririle* poetei noastre drept clipe de *îndumnezeire adevărată*, de *înflorire* dezmărginită și contopire a înzestrării ei spirituale cu energiile ființiale și necreate ale Ziditorului. „Două voci grave s-aud pe scara lui Iacob,/ una urcă, alta coboară din Înalt,/ se unesc într-un murmur, o rugă," 7. (Moise: *"Iacob s-a trezit și a zis: «Cu adevărat Domnul este în locul acesta…»*, Facerea); "E atâta splendoare, nesfârșită/ iubire în făpturile și culorile Tale,// o taină a cerului de nimeni/ știută pe pământ// ochii se-nvăluie de o stranie ceață/ ce tulbură privirea,// trupurile se-nchid a uitare/ în monade străine de Tine,// Doamne luminează-ne cu iubire,/ limpezește vederea// să ne pătrundă/ splendoarea minunilor Tale!" 85.

Universul de subtile învolburări spirituale din "Minunile tale", piesa din care am citat în ultimile șiruri, departe de a diminua cu vreo câtime sâmburele religios al poeziei Soniei Elvireanu, pe de altă parte, nu poate să nu ne deschidă ochii și să atragă atenția asupra momentului de rupere și sustragere a trupurilor ce "se-nchid a uitare, în *monade străine de Tine*" (citește, *străine de natura Zeului*). Fără să adaug nimic în plus, se întâmplă încă o dată, așa cum sună vechiul adagiu, ca scrisul sufletului entuziasmat (în comuniune, dară cu Zeul) să nu fie precum acela al trupului. Lumina dumnezeiască să nu poată acoperi cu un velum protector sarcina magnetică a îmbrățișării de sub mărul Afroditei: "nu erai plăsmuire, te-am zărit cu uimire,/ călcai pe pământul care eram,/ m-am îndreptat spre tine surâzând poate,/ nu-mi amin-tesc decât chipul de călător din țările calde…"15. Cu o asemenea observație e imperios să ne întoarcem la unul dintre cele mai importante elemente ale peritextului din "Însoriri...", *motto*-ul constituit din cele două citate care deschid cartea (din Hugo și Aristotel) și care au menirea de a ne întări în ideea că poeta ne dăruiește un mănunchi de versuri de dragoate, în mod egal închinat înaltului har al lui Dumnezeu dar și iubirii omenești (afirmând valorile vieții și având ca punct culminant dăruirea către celălalt), ca scânteie divină. Într-o altă lectură, câtuși de puțin deplasată de spiritul notațiilor ce am făcut în prealabil, poeziile din *Însoriri…* pot alcătui, la rigoare, relieful indelebil al unei *secrete povești de*

dragoste, cu atât mai mult plină de idealitate. Pentru a o putea percepe cât de cât e nevoie de tot atâta despotism, răbdare iscusință, infailibil simț plastic și știință componistică cât a cheltuit și poetul în Pandemie (!!!) pentru a o așeza într-un "micromozaic" oriental de fragmente de pietre prețioase, smalțuri și aur curat.

N.B.
Sonia Elvireanu, *Însoriri în sâmburele liniștii*, Editura Ars Longa, 2022"

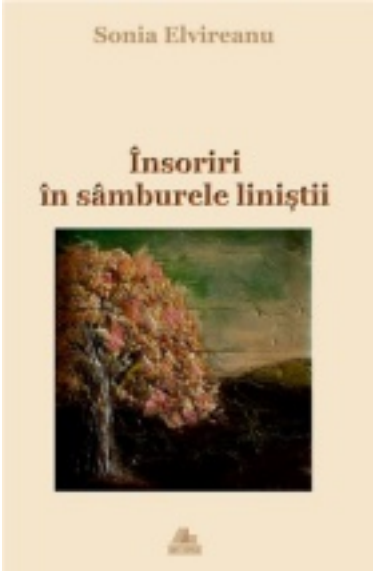

VASILE GOGEA

Zile nedatate

O am să ies să-mi iau țigări
cînd o să mă-ntorc iar, fi-va ieri
chiar mîine, între două gări
într-un tunel, alaltăieri.
O zi, aceeași zi, în plus
de negăsit în calendare
din răsărit, pîn' la apus
o infinită amînare.
În alveole, în plămîni
gudronul clipelor deșarte
chircit în pumnii fără mîini
nimicul îl împarte.
Din fumul zilei ce s-a dus
ieri, mîine va fi azi
scrumiera unui vag apus
în care nu mai arzi.
O am să ies să-mi iau tutun
din plante aromate
azi mîine voi fi iar nebun
în zile nedatate.

ANDREI ZANCA
(1952 - 2022)

Să descoperi în ciuda contradicțiilor ce e adevărat ori fals - *o est-itate* *

Clelia Ifrim nu utilizează un stil preluat după modele preexistente. Fiecare text se desprinde dinspre o atitudine lăuntrică asumată în timp. Această atitudine poartă calitatea Vederii, care presupune auxiliarele ei: intuiția, echilibrul smereniei, deschiderea porții conștiinței, o atitudine asumată profund în timp. Orice mișcare presupune timp, ca și cântul păsărilor, însă iată deodată: "Toate străzile sunt la fel – / pline de păsări. / Nu-i niciun om să le adune..." O pildă grăitoare pentru un anume fel de restructurare originală a spunerii, absolut remarcabilă prin răsturnare de așteptări. Ori în alt poem, spre clarificare: "Trecerea timpului / e măsurată de cântecul păsărilor. / Modelul Gödel sau paradoxul gemenilor / nu au nicio importanță".

Poeta nu încearcă niciodată doar să descrie, să elaboreze doar enunțuri. Ea se implică cu o răbdare anterioară actului în adâncul, în lăuntrul, în miezul celor evocate, dinspre care se desprind încet și "ca de la sine" versurile, spusele ei; poeta nu învăluie obiectele, fenomenele, ci le *dez-văluie* și asta, dinspre miezul simplității lor genuine, care "ne agrăiește" până la mistuirea însăși a celei ce le înșiră - ea pare "să renunțe" la glasul ei, spre a le permite lor să prindă glas.

Este o metodă subtilă prin care este vizată automat deschiderea forului lăuntric al celui ce le întâmpină, ca o bătaie delicată la ușa lăuntrică a ascultătorului ori a cititorului tăcut.

Calea, drumul, constituie finalitatea, în fine, mersul, fără intenția de a atinge un scop propus. "Fiți drumul umblat!", spunea Hristos - un enunț, care ar fi fost deîndată aprobat de orice adept, de orice maestru al zen-ului. Asta și fiindcă ponderea zen-ului, se axează mai ales pe *experimentul personal* și pe un mod de exprimare, care utilizează cu preponderență paradoxul. În golul oriental, în genere, nu există nici timp, nici spațiu, nici devenire, nici non-existență - este ceea ce face posibile toate aceste lucruri, un *Nimic* doldora de posibilități, remarcat și de fizica cuantică.

Demersul poetic, devine prin acestea, un îndemn la experimentul personal (ca și - pe lângă alte semnificații - cel evocat mai sus, din evanghelii), spre adâncirea în fondul lăuntric, singurul cu deschidere largă în forul conștiinței, un act ce pune în mișcare îndrăzneala, încă șovăitoare, și care este și mesajul din evanghelii: *îndrăzniți, nu vă fie teamă.* Pilda lui Petru, îndemnul de a veni în întâmpinarea Mântuitorului pe mare, e elocvent în acest sens. Un pas în incertitudine. O incertitudine în care să pășești cu îndrăzneală și fără frisoane de teamă. Posibilitate de înfăptuire *a unei metanoia.*

Între cel ce întâmpină textele ei și mesajul împărtășit se crează încet o *grăitoare tăcere de absorbție* a înțelesurilor camuflate de forme. Cel ce le citește, le aude nu va mai fi același. Îmi îngădui în această întâmpinare fraternă a textelor ei câteva considerații, care ar putea trezi o lumină lămuritoare în cei ce-i vor parcurge textele.

Totul ar trebui poate să înceapă cu întrebarea: *când vedem un arbore, îl vedem văzând și pe cel ce vede*? O boccea burdușită cu amintiri cenzurate, ego-ul: nu sunt doar ce fac, ci – mai ales – și ce am făcut. Solia verbală se face țăndări în impactul ei cu meta-solia ochilor, a trupului. Iată, începutul schizofreniei generale. Lipsa integrității: concomitența dintre faptă și gând. Însă, după cum mitul e o *apropiere analogică de*

absolut, după căderea în dualitate, nu ne rămâne decât experiența individuală și apoi poate, ca dar, indicarea unei căi posibile, *denotarea*, metoda *injuncției,* nimeni nefiind scutit de drum. În fond, în fiecare zace nemărturisită angoasă față de eternitate: omul o evită, mânat de ghesul de a ajunge în mâine, în viitor.

Experiența individuală, *aflarea*, cum prefer să-i spun, traversează prin socializare stările ritmice de contracție-relaxare: presarea conștiinței ne-stabilite a fiecăruia în forme, care au fost stabilite prin acord drept acceptabile în societate. *Un om e în societate, când societatea e în el.* De aici necesitatea însingurării resimțită la un anume nivel individual. Reprezentarea simbolică, ori sensul, cum i-am mai putea zice, creează dualitate. Dorind un sens aflării, experienței personale așadar, înfăptuiești o *fragmentare a aflării*. Lumea adevărata se află dincolo de sens și acordare de valoare. O ***est-itate***, s-ar putea zice, ea fiind *așa cum este*.

Spălare milenară de creier: a lua *descrierea* lumii drept lume. Senzația că te miști printre măști într-o lume de refulați pesemne de aici se trage. Fiindcă orice gând ori sentiment, care nu cadrează cu schema unei culturi este refulat. Limba fiecărei culturi acționează astfel ca un filtru. O adevărată grilă, o *bandă biosocială*, o grădiniță evoluată: joc cu reguli, unde eșecul unuia constituie succesul altuia. To be number one. *Apele* fertile ale *concurenței* acerbe își aduc din plin aportul la *cultura urii.* Începând cu școala și continuând apoi cu celelalte compartimente. Un joc în care ambii parteneri pierd în fond. Astfel, Maya devine *casa de locos.*

Creștinismul fundamentalist ar înmărmuri dacă i s-ar spune că toate religiile sunt identice în esența lor esoterică. Capcana în care cad ei înșiși este aceea de interpreta fenomenul Hristos doar ca pe un eveniment istoric. Denotându-l însă astfel, îl transpun în trecut. Iar trecutul este mort. Hristos nu a fost, nici nu va fi, ci *este*. În afara istoriei, în afara timpului. Nefiind în timp nu poate fi nici localizat: astfel nici o religie nu poate avea ascendent unic asupra lui.

În fond, ceea ce se caută este *căutătorul* însuși. Fiind pretutindeni și dintotdeauna prezent, este absurd și imposibil să cauți spiritul, să îl atingi. Fiindcă acest lucru ar presupune o mișcare dintr-un loc, unde el n-ar fi, într-un loc unde se presupune că ar fi. Iar *locul unde el nu este, nu există*. De aceea, *conștiința cotidiană, obișnuită*, constituie Drumul (fiți drumul umblat). Un drum, pe care nu l-am părăsit de fapt niciodată (drumul umblat). Dacă în afara spiritului nu există nimic, înseamnă că am și ajuns (însă *împărăția a și venit* ...). Prin căutare alungăm de fapt ceea ce căutăm. Căutarea presupune ceva aflat în afară, adică ceva obiectiv. Însă spiritul nu este obiect.

Căutând iscăm o *lipsă*. Apare sentimentul că ne lipsește ceva. Și acest lucru implică timpul. Anume, un mâine, mereu. Tot ce se lasă găsit în timp, nu este spiritul. E ca un blestem: tot ce facem, facem pentru un eu, care nu există...Dezastrul îl constituie mereu granițele, delimitările, pe care le instituim în noi, între noi. Pare că totul este o problemă a *responsabilității individuale* pentru fiecare gest, act ori gând (*atunci l-a ucis pe omul de seamă*). Disperarea, atingând proporții catastrofale, de a nu ne pierde cumva eul. Câtă vreme eul-separat nu realizează faptul că nu este nici subiectiv nici obiectiv, ci un Întreg, moartea cu evantaiul ei obscur va rămâne veșnicul lui însoțitor.

Reverberația de sunet a corpului-sunet încărcat de sens ia parte la materialitatea cosmică. Compunându-se din unde de energie, analoage celor ale sunetului (la început a fost sunetul...), cuvântul are o influență efectivă, magică, asupra denumitului, un lucru de la sine înțeles, vai, doar la vechile culturi. Însă noi trăim azi în epoca hiper-reflecției, a cerebralității excesive, în care fiecare gândire, percepție, ce nu își are originea din sine, este catalogată drept naivă, ori ridicolă. Părem a fi rupți de toate izvoarele nemijlocite ale revelației, încât suspectându-ne mai întâi simțurile, acum ne suspectăm deja propriul spirit.

Un om de talia lui D.T Suzuki îl ține la mare cinste pe Eckhart. În rând cu cei mai mari maeștri ai ... zen-ului. Într-o carte uluitoare, Suzuki pune pe aceeași pagina, rostiri din Zen, din Eckhart și din Hristos, tulburător de asemănătoare prin încărcătura lor reflexivă (în fond, praguri verbale, injunctive, dinspre care e posibilă *aflarea transverbală*).

Iată, tot Eckhart: *în această percepere tăcută și fără de formă nu se vede dumnezeirea, căci ești dumnezeirea; o recunoști din lăuntru drept sentiment de sine și nu din afară ca obiect. Unul, martorul, nu este de văzut, fiindcă este văzătorul. Tot ce este vizibil este obiect, lucru finit, ori făptură, imagine, noțiune ori viziune – și tocmai aceasta* ***nu*** *suntem.*

Să lași sufletul să-și urmeze drumul prin tine e totul. Natura nu este spirit, ci expresia spiritului. Însă a unui spirit, care nu se limitează la natură. *Cunoașterea lăuntrică e transverbală.*

Augustin face o declarație definitivă și extrem de importanta în acest context derulator al *aflării*: faptul că pura conștientizare a gândului: nu cred în dumnezeu, este deja dumnezeu. Credința ori îndoiala în dumnezeu, ambele îl presupun pe dumnezeu. *Universul ca holarhie.*

Așadar poezia realizează la Clelia Ifrim o relație holografică cu o cultură, cu o epocă, cu un spectru al vieții. Aflarea mistică pare să fie o formă totală a vederii holistice, care prin prisma personală pătrunde ordinea „pliată" a universului. Intuiția pare a avea întâietate (chiar în ne-conștientizarea ei concomitentă actului. Acest clipe „goale", în care ea / (se) „pipăie" instantaneu întregul, un întreg complex de structuri. Mata Devi: *există două limbi pe lume:* limba intelectului și limba inimii. *Compasiunea este limba inimii, eliberată de ego. Nu cunoaște dorința și teama. Iartă și nu trage hotare.* Întrebarea este nu atât: ce aș face eu în această situație. Ci mai ales: ce ar face iubirea în această situație,

Însă nouă ni se pare mereu că niciodată nu ne dăruim îndeajuns. Oricât ne-am dărui, rămâne un însemn de mâhnire ...

*(**Clelia Ifrim, *Mieii lui Abel*, poeme**, - Vasile Poenaru Publisher, ePublishers, eLiteratura, eDidactica, Editura Coresi) .

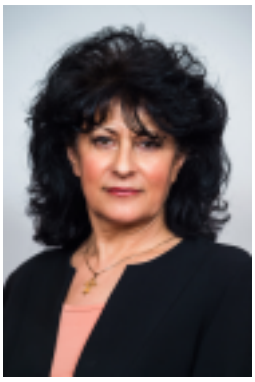

CALIOPIA TOCALĂ

1. Nimic nu pare a fi

Nimic nu pare a fi ce este…
de sus, lumea pare un furnicar inutil,
de jos,
înaltul nu e atât de înalt, iar
pustiul nu e pustiu niciodată,
din el apare mereu neprevăzutul.
Când lucrurile îmi par clare și limpezi,
sunt încâlcite și tulburi,
dar
cum nu sunt inițiată să le văd,
întunericul se tot adâncește…

2. Inimă sângerândă

Eu nu plângeam, durerea mă-mpietrise,
rugând pământul să se crape-n două
și să mă-nghită-n-trânsul.
Vedeam fără ochi,
strigam fără limbă-n gură,
vorbeam fără cuvinte,
zâmbeam în lacrimi,
șoapta-mi era arsură,
viața, moartea mici glume seci, amare.
În luntrea lui Charon, le voi găsi acolo…
de vreau,
îi dau foc… și
scap.

RADU CIOBANU

Efemeride de tinerețe

1974

Mă aflu abia la jumătate cu dactilografierea. Treabă epuizantă cu atât mai mult cu cât o fac chinuit în permanență de sentimentul zădărniciei. Doar seara mai apuc să citesc vreo jumătate de ceas. Mă străduiesc să citesc cât mai mult înainte ca somnul să mă frângă asupra paginii. Aseară am găsit în Jurnalul lui Renard această zicere a lui Daudet : „Nu suntem responsabili de ciudățeniile creierului nostru. Nu putem decât să alungăm imoralul și nelogicul, dar nu să le împiedicăm să ne vină." E una dintre acele idei care pot da naștere unei cărți.

Thomas Mann despre Nietzsche : „Misticism funest, nepermis, stârnind adesea milă. Nefericitul." Și apoi, în alt loc : „[…] demența care apoi, ca și la Nietzsche [sbl. mea] se manifestă în idei de grandoare, fără să aibă nimic mare."

Dreptul de a începe e într-adevăr o carte, dar e o carte proastă. Lucrată în condiții mizerabile, fără posibilitatea de a medita mai îndelung, presat de timp și mereu întrerupt, e de mirare că a ieșit și așa cum a ieșit. Dar nu trebuie să arunc toată vina asupra condițiilor, ci în primul rând asupra inconștienței cu care m-am aventurat într-un teritoriu nou fără să fiu corect echipat. Și principalul lucru care mi-a lipsit a fost experiența afectivă, element în absența căruia nici n-are rost să pleci la drum, pentru că întreprinderea e sortită de la început eșecului.

„Convorbiri literare" își începe ancheta cu răspunsul meu, însoțit iar de poză (ce obiceiuri !). E bine că încep cu mine, e rău ? Ceea ce știu deocamdată e că mi-au mutilat copios articolul, poate în partea lui cea mai frumoasă. Și asta după ce mi-au scris că nu există nici o limitare în privința spațiului. E, de altfel, o practică frecventă la „Convorbiri", mulți au protestat pe chestia asta.

Găsim prin casă hârtiuțe cu un soi de panseuri de-ale Lizucăi. Sunt cu totul insolite, au un ton misterios și vag oracular, ca acesta : „Mașinile nu lasă oamenii să treacă și se îndeamnă la rău."

Visez să încep Nemuritorul… într-o dimineață proaspătă și însorită de duminică. Nu știu de ce, dar cred că o asemenea carte nu poate fi începută decât în zi de duminică.

Nu încetez să mă mir îndeajuns de asemănarea frapantă dintre spătarele stranelor noastre voievodale cu semnul soarelui, de pildă jilțul lui Ștefan de la Voroneț, și spătarul, cu același semn al soarelui, de la tronul Fecioarei din tabloul lui Mantegna, Madona Victoriei, de la Santa Maria della Vittoria, din 1496 (azi la Luvru). Ce corepsondențe și semnificații zac aici și cât de adânc sunt ele îngropate sub aluviunile timpului ?

Tocmai pe asta mă bazez în elaborarea Nemuritorului…: pe ideea că, poate, în ciuda aparențelor, n-am fost niște izolați aici, ci dimpotrivă, la o răscruce. A existat o continuă circulație spre și dinspre Apus, de negustori, mesageri, mercenari, meșteri, diplomați, cărturari, alchimiști, medici, astrologi, călugări, vagabonzi care au vehiculat cu toții idei, convingeri, erezii, viziuni, obiceiuri, materiale noi, secrete și tehnici meșteșugărești. S-a insistat prea mult, acreditându-se ideea că acest curent ar fi existat aproape exclusiv în și dinspre răsăritul slav, islamic și bizantin. Sunt convins însă că el a existat încă mai puternic sub raportul efectelor (chiar dacă nu cantitativ) în direcția Occidentului. Toată această pastă

policromă de înrâuriri n-a putut da însă rezultate monumentale, ca în Apus sau ca în Răsărit, tocmai pentru că ne aflam aici între Apus şi Răsărit, la „bataliştea noroadelor" (V. Voiculescu). Rezultatul a fost particular, ca şi poziţia noastră : această artă singulară, această nouă categorie estetică pe care aş numi-o a monumentalul intim sau tandru.

Mă aflu din nou în „cercul magic" şi e atât de bine aici şi e atât de greu să ieşi pentru treburile multe, mărunte şi de neînlăturat ale zilei. Sunt în primejdie de a fi strivit de bibliografie : mereu apar cărţi noi şi fundamentale în chestiune. Aşa nu voi termina niciodată faza de documentare. E ca şi cum, ajuns pe o culme, vezi în faţă, până departe, alte şi alte culmi, pe care trebuie să le treci. Chiar ieri am făcut o achiziţie de zile mari, cu tot riscul dezechilibrării bugetului : *Iconografia artei bizantine şi a pic-turii feudale româneşti,* a lui I.D.Ştefănescu, 80 de lei. O splendoare, o bucurie a mâinilor şi a ochilor îna-inte de a deveni o desfătare a sufletului.

„Să nu mai ştiu şi să nu mai aud decât de *Nemuritorul albastru*", ziceam mai deunăzi. Şi totuşi, iar, iată-mă nevoit să mă întrerup pentru a alege şi dactilografia textele pe care mi le cere Radio Timişoara. Şi apoi perspectiva mutatului : în fiecare după-amiază, câte ceva de pregătit. O, de m-aş vedea odată dincolo…

Trebuie să amân din nou termenul de încheiere a documentării. Aşadar, să încep să scriu efectiv la 1 septembrie. Cu atât mai mult cu cât va fi tocmai într-o duminică.

Alexianu vorbeşte despre „fire nevăzute, pe care nu le vom putea niciodată preciza, dar care ne leagă totuşi de Occidentul atât de îndepărtat…" (*Acest ev mediu românesc*, 149). Una dintre menirile *Nemuritorului*… este tocmai aceea de a scoate la lumină, de a reda culoare, viaţă şi spirit acestor „fire nevăzute".

O zicere frumoasă din Alexianu : „Când sugi lapte de fiară, întemeiezi cetăţi eterne."

Excelentă terapie muzicală zilnică la emisiunea *Viziuni interpretative*. În urmă cu două săptămâni, *Neterminata*, săptămâna trecută sonatele, *A Lunii* şi *Kreutzer*, iar acum *Simfonia spaniolă* a lui Lalo. E o emisiune atât de inspirată, încât ar fi de mirare ca, după obiceiul pământului, să n-o strângă careva de gât.

Sunt cufundat în lectura lui I.D.Ştefănescu. Monumental şi sobru. Erudiţie copleşitoare. Eleganţă stilistică şi probitate. Un adevărat profesionist. Din aceeaşi familie spirituală cu Vătăşianu şi Vianu. Lectura lor e întotdeauna tonică şi generatoare de mari şi intime satisfacţii intelectuale. E purificatoare, după toată zgura superficialităţii şi a lipsei de stil pe care eşti nevoit s-o inhalezi zilnic.

Unul dintre poeţii muzicanţi ai evului mediu: „Văzând pe Isus mort şi întins, îngerii se învelesc cu aripile lor."

Barbu, în *Caiete III*, despre Dumas : „Nu ştiu dacă a izbutit să ridice romanul la nivelul istoriei – şi nici nu cred că a dorit să facă acest lucru ; dar a aşezat istoria şi romanul, prin intermediul unor personaje nemuritoare, pe o scenă populară, în faţa marelui public ; în lumina reflectoarelor sale, istoria şi romanul au trăit o viaţă nouă, spre marea bucurie a popoarelor şi a secolelor."

Da, este şi asta o ipostază a romanului istoric, cu nimic mai puţin onorabilă decât altele. Totuşi, eu, în *Nemuritorul*…, vreau altceva. Nu să aduc istoria în scenă, în faţa marelui public, ci, poate, să duc marele public în istorie. În acest caz, drumul e cu mult mai lung şi mai dificil şi, pentru a nu rătăci, trebuie ca în primul rând eu, călăuza acestui norod de cititori, să cunosc bine teritoriile spre care mă îndrept. De aici obstinaţia şi conştiinciozitatea documentării care, în final, nu trebuie să transpară.

Am cunoscut în sfârşit răutatea. Zic *în sfârşit*, pentru că până acum, într-adevăr, n-am cunoscut-o. Am întâlnit meschinăria, prostia, imbecilitatea, dar răutatea în stare pură nu. Mi-a prilejuit această revelaţie un anonim nenorocit care mă pândeşte de prin rubricuţele „Luceafărului", muşcându-mă de dos

de câte ori poate. Mi-a fost dat, aşadar, să cunosc răutatea tocmai în viața literară, căreia cine i-a zis junglă a ştiut de ce o face. Fusesem, de altfel, prevenit şi de aceea nu mă mir, consemnez doar. Pentru că e un eveniment care trebuie neapărat consemnat întâlnirea prima dată în viață, cu răutatea autentică, gratuită, stupidă, răutatea care-şi dă poalele peste cap doar aşa, de amorul artei, ca să ştie lumea că există şi ea. Cred că mă pot socoti norocos că abia la patruzeci de ani m-a fost dat să văd aşa ceva.

[2011. Azi, jur cu mâna pe inimă că nu-mi mai amintesc absolut nimic din acest episod. Înseamnă însă că totuşi m-a afectat semnificativ atunci, de vreme ce am ținut să-l consemnez aici...]

Aseară, o revistă literară tv dedicată „tinerei generații", înțelegându-se prin asta cei născuți prin 44-45. S-au rostit mereu şi cu o anume agresivitate subînțeleasă cuvintele generația noastră. Generația noastră e aşa şi pe dincolo, generația noastră face, generația noastră drege. Despre cei dinaintea lor nimic, ca şi cum ei ar fi apărut prin generație spontanee. După cum nici o preocupare pentru cei care vor veni după ei. Sentimentul că nu datorează nimănui nimic. O jună actriță afirma că „generația noastră se caracterizează prin sensibilitate." Iată, aşadar, încă un lucru pe care au impresia că l-au descoperit ei : sensibilitatea. Măcar de-ar fi aşa. Dar nenorocirea e că-i caracterizează tocmai lipsa de sensibilitate. Alta observa că sunt o generație a informării rapide, a imaginii, a televiziei, a presei. Asta ce e drept, aşa-i : cartea îi preocupă mai puțin, dacă se poate, deloc.

Mi s-a făcut iar dor de *Solilocvii* şi mă încear-că remuşcări că am abandonat-o. Nu cred însă că are să țină. Mai curând e un ultim spasm al acestei cărți înainte de a muri pentru că nu s-a putut naşte.

Ca minierii care pierd deodată filonul, dar înaintează totuşi, săpând multă vreme în steril până dau iar de el. Mă trezesc deodată pătruns între sute de pagini uscate, seci, neinteresante sau în mijlocul câte unei gâlceve de specialişti care se luptă în argumente încercând să dateze ceva, pentru mine fără nicio importanță. Mă strecor printre toate astea cu grija de a nu-mi pierde prospețimea şi convins că pot afla chiar şi prin asemenea grohotişuri sterpe firul de aur pe care să-l încrustez în cartea mea. Şi îl chiar găsesc întotdeauna, cum e, bunăoară, urma acestei domnițe Malina, al cărei nume se iveşte pe o broderie de ritual, dar despre care nimeni nu ştie cine a fost.

Personajul din *Solilocvii* ar sfârşi însurându-se cu o gâscă rotofeie şi trandafirie, fiică a primarelui sau a vreunui alt ştab local, cu vilă şi maşină. Asta ar fi şi lespedea care i-ar pecetlui înfrângerea şi totodată şi ultima pagină a cărții. Nimeni n-ar putea spune că e un final pesimist, dar ce grozăvie ! Unde mai pui că mireasa e o ferventă admiratoare a florilor de plastic…

De mai bine de o săptămână, ne-am mutat efectiv. E bine aici : spațiu, lumină, confort. Avem în sfârşit un dormitor adevărat, o bibliotecă încăpătoare, am un birou care nu trebuie transformat în masă de sufragerie de câte ori avem oaspeți. Dar n-am mai lucrat nimic. Ieri am încercat să reiau lectura pentru *Nemuritorul…*, dar merge încă greu. Nu mi-am reintrat în ritm, nu mi-am dobândit continuitatea după care tânjeam dincolo. Strămutarea aceasta a echivalat cu un cutremur care m-a smuls din toate ale mele. Totul trebuie reaşezat şi apucat de la capăt. Persistă sentimentul acela stupid că n-am să mai pot scrie.

Croce (prin Camil Petrescu, în *Rapid Constantinopol - Bioram*) : „Nu poți cunoaşte nimic dacă nu ai un plan, vag măcar, pe care să-l confrunți cu realitatea. Nu poți pretinde să aduni material estetic ca să-l studiezi, înainte de a şti mai întâi care e materialul estetic şi care nu, adică, în cele din urmă fără un concept teoretic."

Cu câtva timp în urmă mă gândeam la cena-clul de aici şi ajungeam la concluzia tristă că n-are nici o şansă de a depăşi stadiul penibil în care se află atâta timp cât membrilor săi – altfel foarte țâfnoşi şi cu pretenții – le lipseşte tocmai acest concept teoretic care să le permită să facă distincție între ceea ce este şi nu este estetic. Ei nu numai că nu posedă un sistem coerent de referință, dar nici nu-şi închipuie măcar că, din configurația spirituală a unui om care se

pretinde cult – cu atât mai mult din configurația spirituală a unui om cu veleități artistice – face parte în mod obligatoriu și definitoriu un sistem de referință. Ei privesc totul prin prisma propriului lor eu derutat de lecturi paupere și întâmplătoare și judecă totul pe baza criteriului „mie mi se pare că…" Disecă versul și câte un cuvânt în vers, fără să le fie însă limpede care e rostul literaturii și ce se cheamă poezie. Fără câțiva oameni culți și bine intenționați, fără cel puțin cinci astfel de oameni, cenaclul va continua la infinit să-și târâie aripile prin glod.

Cuvintele acestea de demult, de care n-aș vrea să abuzez în Nemuritorul…, dar pe care nici nu le pot eluda, cu atât mai mult cu cât unele au o expresivitate proprie, o anume savoare sau chiar frumusețe : *iliș* (= dijma de grâne ; și de aici, probabil, antroponimul *Ilișiu* și toponimul *Ilișești*), *toloacă, jarište, curătură, coloadă* (= măsură de grâu, baniță), branište (căreia azi i se zice atât de prozaic „parc de vânătoare").Trebuie să le găsesc un loc și un rost asemenea nevăzutelor oale de rezonanță zidite în pandantivii bisericilor vechi : nu trebuie să scapere cu stridențe, ci să răsune adânc și de departe, ca un foșnet de pădure, ca o chemare repercutată prin văi, ca un sunet de bucium. .

O, de m-aș vedea odată dincolo ! exclamam acum vreo două, trei săptămâni. Iată-mă, sunt „dincolo" în sfârșit, am liniștea și toate cele după care am tânjit. Sunt cu totul al *Nemuritorului albastru*. Am citit de când sunt aici *Istoria artei feudale românești* a lui Vătășianu, care am avut surpriza să constat că merge exact până la 1525, așadar, îmi folosește direct mai puțin decât scontam (totuși lectură frumoasă și utilă), apoi *Viața feudală în Țara Românească și Moldova* (sec. XIV-XVIII) de Costăchel, P. P. Panaitescu și Cazacu, foarte utilă sub aspectul detaliilor de la nivelul vieții cotidiene, deși plină de sloganurile epocii proletcultiste și chiar de agramatisme. Mă aflu acum la C.C.Giurescu : *Contribuții la istoria științei și tehnicii românești în secolele XV – începutul secolului XIX,* de unde constat că din sec. XV-XVI avem foarte puține documente relativ la problema în chestiune.

La foarte scurt timp după ce i-am scris, Cornelius – băiat bun – îmi trimite din Graz, unde e lector de limbă românească, un plan detaliat al Veneției. Că a ajunge eu acolo nu e nici de visat. Cu asta m-a scos din încurcătură : neapărat trebuia „să văd" de unde a plecat Toma spre țară și unde a ucenicit. Va fi probabil primul capitol.

Rapid Constantinopol – Bioram este o carte-impromptu, în care interesantă nu e arta de „a zugrăvi", de a descrie peisaje și muzee, de a evoca, ci tocmai mediul în care Camil reușește să evite aceste canoane ale jurnalelor de voiaj tradiționale, punând în locul lor o viziune personală, de multe ori în contradicție cu optica consacrată a ghidurilor și a scriitorilor amatori de exotism, familiari ai locurilor. Observații lucide, reci, ușor ironice, care nu se lasă seduse nici de „farmecul oriental", nici de defunctul lux oriental conservat în muzee și în palatele devenite muzee. Singurele prilejuri când tonul se mai încălzește și vibrează de o emoție ascunsă sunt acelea când locul sau peisajul devin amintitoare ale dramelor pe care un întreg șir de domni români le-au trăit aici. Întotdeauna însă, realitatea insolită este convertită în pretext de reflecții personale, în care rămân vizibile câteva permanențe ale gândirii lui Camil : cultul Occidentului, sincronismul, opțiunea pentru cuceririle civilizației moderne, obsesia adevărului chiar cu prețul sacrificării frumosului, efortul înspre luciditate etc.

Cartea a apărut în 1933 și e reeditată acum în colecția „Restituiri", coordonată de Mircea Zaciu, la editura Dacia, cu o prefață de Ion Cristoiu, neglijabilă.

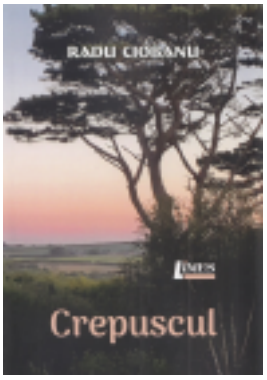

SEMNAL EDITORIAL: Radu Ciobanu - **Crepuscul**
Premiul Uniunii Scriitorilor din România, 1972
Editura LIMES, Cluj, 2022, ***Editia a treia, jubiliară***

ION MUREȘAN

Introducere în poezie

Eu, când scriu o poezie,

nu mai sunt un om slab și de nimic.

Când scriu o poezie nu mai sunt un om neajutorat.

Numai ce simt cum se așează sub mine

un cărucior cu rotile,

brusc sunt proprietarul unui cărucior pentru infirmi,

unul cu roti nichelate.

Sunt îmbrăcat în haine curate, de sărbătoare și,

în brațe cu un buchet mare de flori

și cu o păpușă cu fața veselă,

pornesc, foarte mândru, spre biserica de la colțul străzii.

Pe drum întâlnesc mai mulți oameni.

Ei mă salută cu compasiune.

Viața are părțile ei luminoase – le spun.

Rugați-vă!

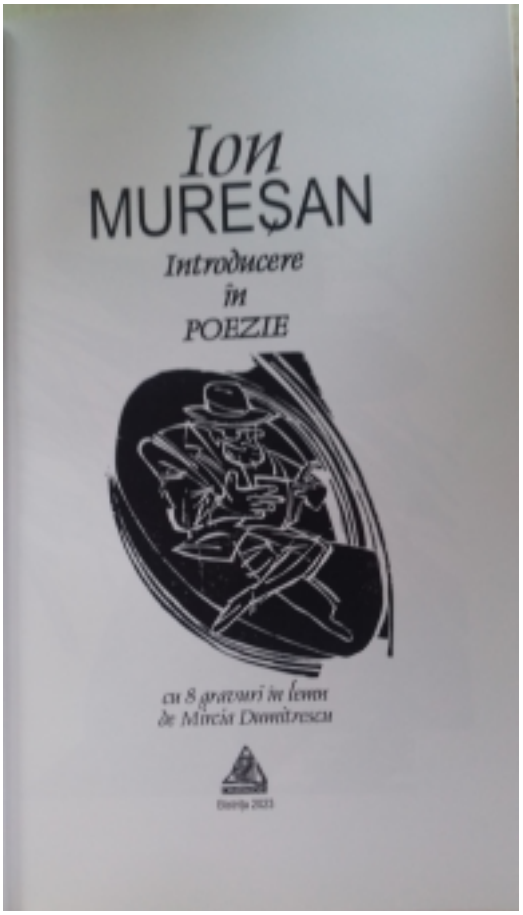

din volumul în curs de apariție **ION MUREȘAN**
Introducere în poezie, editura ***Charmides***,
Bistrița 2023

DELIA MUNTEAN

Despre tăcere ca ritual și probă

Exponent al ramurii ardelene a generației optzeciste, Mircea Petean și-a construit un discurs poetic original, ce își trage sevele atât din realul exterior, cât și din cel lăuntric. Sunt spații ale viețuirii între care frontierele se dovedesc flexibile, în continuă prefacere. Chiar și în momentele de acalmie, recepționăm mai degrabă o stare de veghe. O tăcere și o hodină în lucrare, ce stârnesc rezonanțe în suflet și în cuvânt. E o particularitate a liricii sale relevabilă în numeroase poeme, indiferent de epoca în care au fost scrise și de traiectoria tematică îmbrățișată.

Avem acum înainte-ne antologia din colecția „O sută și una de poezii" (București: Editura Academiei Române, 2022, prefață de Ovidiu Pecican), unde o serie de piese adăpostesc în fundal o pace *prelumească*, aproape inconștientă de ceea ce ia naștere în marginile ei („nămolul cald dospea / ca o pâine nebu-nă" – *Zei și cuvinte*). Pare un „somn teluric" (*Arca de pământ*) vegheat de cer, o liniște care așteaptă să fie trezită de cuvântul poetului-demiurg.

Să urmărim, de pildă, cele dintâi texte ale culegerii, din secțiunea cu titlul „Elegii, balade, ode și proverbe". Ne întâmpină în ele vârsta aurorală, de armonie cu sine a făcătorului de cuvinte („aveam pasiunea de a scormoni pământul / a căutătorilor de aur și arheologilor / dublată de pofta de a devora bulbi și rizomi / a oamenilor dinaintea descoperirii focului" – *Mâncătorii de bulbi*), un răstimp al ființei ce înregistrează sălbăticia universului cu toate simțurile („pământul era gras ca untul dar impur / noi mâncătorii de bulbi / eram numai gheare nări și pori dilatați enorm / – atenție la cucută – / cât despre impudici brusturi / feream din instinct sexele lor virginale / ne disputam teatrul de operații cu râmele oarbe / cu monstruoasele coropișnițe / și cu superdelicatele vaci ale Domnului / cu dătătoarele de fiori urechelnițe / și cu furnicile-gospodari" – *idem*).

E conturată în poemele respective o stare de promisiune mirosind a creștere, o dimineață a omenirii/a individului în care se pregătesc marile călătorii („sau ieșeam în mijlocul câmpului negru / ca să construim atât de mult visata navă de pământ / care avea să ne poarte în jurul lumii" – Arca de pământ), iar copilul deprinde taina eliberării de humă prin puterea minții, a imaginației („arca de pământ aștepta botezul focului / înainte de a spinteca apele potopului verde / estimp noi dăruiam zborului păsări de lut // frământam pământul cu grația și voluptatea olarului / rupeam bucăți de magmă / și le-azvârleam în cer cu chiote // lutul spărgea văzduhul / ceva se rupea în noi / lutul zăbovea într-un cuib rotitor de lumină // păsările încremeneau și ele pentru o clipă / pământul se oprea din rotire / noi rămâneam spânzurați de priviri / ca niște forme ascetice cioplite-n trunchiul verii" – *Păsările de lut*).

Învăluite în liniștea primitivă – „tăcerea tăcerilor" –, întrupările realului se arată așadar și capătă sens/ miez grație Verbului („la început a fost Cuvântul și Cuvântul era unduire de sunete / și tăceri / și energia eliberată din ciocnirea lor e la originea tuturor văzutelor și nevăzutelor"– p. 60; sau: „invoci liniștea în care «se rotunjesc ciuperci și pietre» liniștea în care «poți auzi cum îmbătrânește pământul»" – *Poemul*), expus, tocmai din cauza acesteia, cu sfială și cu o oarecare teamă. Am putea spune, cu uimirea celui care le vede pentru prima oară. O asemenea raportare se regăsește nu doar în poemele despre copilărie (a insului, respectiv a umanității), ea convertindu-se pe parcurs în coordonată esențială a crezului artistic al lui Mircea Petean. „Și la ce bună scrierea dacă nu are ceva din frisonul rostirii dintâi?" – se întreabă și ne întreabă (retoric) poetul în al doilea text al ciclului

„Rostiri, nerostite, tăceri" (cuprinzând extrase din *Trilogia ligură*). Logosul devine, iată, atât consecință a *înminunării* ființei înaintea a ceea ce ascunde evidența (fundal perceput însă de artist cu maximă intensitate: „vrajă – asta e rostirea / să vrăjești privind ochii și chipul străluminat al celuilalt / să te lași vrăjit" – p. 62), cât și mijloc prin care elementele realității obiective pot urca (sau nu) trepte în Rânduiala cosmică și, cu atât mai mult, în coacerea eurilor „întinse la uscat pe sfoara dintre Nimeni și Careva" (p. 55): *călătorul de profesie, ultimul om, Ulise, Nicanor, marele sforar, anonimul transilvan, magul, Ucenicul, scribul demisionar, bibliotecarul de serviciu, un nenorocit de poet etc.*

Rezultatul, esteticește, al unei atari perspective nu poate fi decât „vizibil și invizibil / audibil și inaudibil / tangibil și intangibil / el e și totuși nu e" (*Poem gravat pe zid*), iar pentru a dobândi vrednicia de care vorbeam, trebuie clădit cu materiale care să dureze. *Cuvinte, nu vorbe*. Ardeleanul Mircea Petean refuză de aceea risipa, superficialitatea[1], respinge aflarea în treabă: „vreau să risc / nu să m-ascund în gozul vorbelor fără acoperire" *(Vreau fără să vreau*). Pentru el, poezia nu înseamnă pierdere de vreme, prozaică destindere (ale lui și ale cititorului), ea constituie o forță menită a le stârni – amândurora – baierele minții (*Târguri piețe oboare, Zidul, În lumea aceasta lipsită de har, Ne facem că plouă, Zbor jos ș.a.*), iar pe de altă parte, a deșteleni (caz în care își pune la bătaie și instrumentarul persiflant) habitudini atitudinale și de comportament într-o vreme a „suferinzi(lor) de limbariță / produs al unei civilizații / până nu demult eminamente orală" (*Poema Anei*).

Depistăm în subtext și unele aluzii la spațiul literar din zilele noastre, populat (...democratic) de mânuitori ai condeiului de toate calibrele, a căror producție – dacă ne restrângem doar la genul liric – se încrâncenează uneori să adăsteze ideatic și formal în evuri demult apuse ori, mai rău, să se îndrepte, aproape în transă (precum în *Parabola orbilor* a lui Pieter Bruegel cel Bătrân), zgomotos câteodată, către zone pustiitoare pentru literatura autentică. În confruntarea cu tainițele scrisului, eul auctorial preferă, în manieră postmodernă, să-și trateze bărbătește obsesiile, temerile, fără a le îmblânzi/cosmetiza pojghița spre a fi mai lesne îngăduite: „plecat mereu cu adresă ori fără mi-am zis – / te voi ține la curent – Ana – cu ceea ce se întâmplă / trimițându-ți regulat știri de pe frontul cuvintelor // transcriu așadar din carnetul corespondentului de război / transcriere nudă neviciată de orgoliul becisnic al literaturizării" (107).

Suntem de părere că lirica lui Mircea Petean – cu toată aparenta spontaneitate și cu directețea unor versuri (dimensiuni mai puțin observabile în scrierile de început) – duce mai mult decât stă în puterea fiecărui cititor de a smulge din faldurile textului (ba, unii, „de ascultat se-ascultă pe ei înșiși" – *Poema Anei*). Fiindcă în universul său, cuvintele, șoptite întâi în adâncimile sinelui („iar eu aud valurile rostirii lăuntrice" – p. 66), vin dintr-o tăcere aparte și se scufundă iarăși în ea (cum bietul om răstignit între neantul din care *se trage* și nimicul care îl *atrage*), sunt ecouri ale acestei liniști datorită căreia (și numai datorită căreia) pot fi *întregi*, pot exista în deplinătatea lor. E tăcerea care le dă viață și le primenește din când în când, nepermițându-le să încremenească. La rândul lor, cuvintele nu doar construiesc lumea denumindu-i și definindu-i notele partiturii, al căror miez e mult mai vechi decât exprimarea lor de către om, dar ele trebuie să țină în continuare laolaltă piesele ansamblului. *Cântecul vieții și al morții*.

*

Ritualul tăcerii, metamorfozat, nu o dată, în *probă a tăcerii,* îl identificăm și în lirica erotică. Poemele dedicate Anei, femeii căreia eul biografic îi datorează (conform unei mărturisiri dintr-un dialog cu Petruț Pârvescu) „a doua naștere", ocupă ultima secțiune a antologiei, însă găsim răsfirate astfel de creații și în celelalte grupaje lirice. *Înminunarea* de care vorbeam capătă valențe inedite în poezia conjugală, una dintre cele mai frumoase din lirica românească.

Să ne oprim, de pildă, la poemul *104* (care ar merita să fie reprodus în totalitate), dovadă limpede inclusiv a felului în care Mircea Petean selectează din preajmă scene anume, nu neapărat ieșite din firesc, însă *vrednice* a genera starea de poezie. După un incipit ex-abrupto („vino / vino repede / […] vino să vezi păsările"), e descrisă, cu o largă desfășurare de forțe poeticești, viermuiala „gureșelor" înaripate, repetând

pentru „concert(ul) de Anul Nou", pe care soția le răsplătește (și le impulsionează!) cu niște boabe. Avem așadar o schemă epică, întemeietoare de povești cu suspans și cu tâlc, demnă a intra în mitologia familiei. Desinitul poemului readuce cuplul la condiția primordială, *a îndrăgostirii ce încă nu jinduia după cuvânt*: „apoi ți-ai sigilat buzele cu arătătorul mâinii stângi / și mi-ai făcut semn să ne retragem în odăile noastre cuminți". Cum altfel să venereze minunea decât reculegându-se în tăcere, *înminunându-se* și oferindu-i astfel spațiul necesar întâlnirii cu sacrul? Fiecare dintre parteneri devine, în aceste rare momente ale destinului, *mai mult decât este*. Decât credea că poate fi.

*

„stam amândoi în fața ferestrei ținându-ne de mână
și uitându-ne la păsăretul de-afară
ca proștii – era vădit că ieșisem cu totul din cronologie"

*

Încă ceva: lectorul care parcurge lirica de dragoste a lui Mircea Petean rămâne cu senzația că există anumite trăiri, gânduri etc. care doar gravitează în jurul cuvântului, îl adulmecă, îi aruncă ocheade, însă nu par dornice a-l lua în stăpânire, nici a i se supune. Confesiunea nu e tocmai deplină, rămân pe alocuri un timp și un spațiu dedicate privilegiat întâlnirii cu tăcerea, împărtășirii din influența ei binefăcătoare: „aș vorbi / o / despre ce n-aș vorbi / Ana / aș vorbi cu tine-n neștire / despre știi tu ce despre știi tu cine / și-n loc de sunete afișez un zâmbet / de sfinx aiurit în fața imensității zilei de mâine" (*14*). Însuși numele femeii iubite se refuză comunicării firești. Numirea, pentru Mircea Petean, echivalează cu a da ființă, a muri și a reînvia: „vreau să te strig / pe nume / cade ca o sămânță / depărtarea / cuvântul nu se rostește / se în-ființează / […] cine poate să pășească peste moarte / ca pe ape / a lui va fi împărăția numelui" (*1*).

*

Însemnările de mai sus ating cu precădere anumite coordonate ale universului artistic al lui Mircea Petean. Registrele ideatice și stilistice sunt însă de o largă diversitate, autorul jonglând dezinvolt cu ele atât la nivel de text autonom, cât și în ansamblul fiecărui volum.

Este un eșafodaj construit în timp, a cărui concepție închegată o dezvăluie cel mai bine antologiile sintetizând întregul destin liric, așa cum remarcă și realizatorul prefeței: „Sarcasm și ironie, seriozitate și ton elegiac, neliniști metafizice și prozaism programatic, chintesențializare zen și răsfirare discursivă, tandrețe și jubilație sunt doar câteva dintre lucrurile pe care talentul lui specific, «urechea» fină la înregistrarea și cuantificarea lumii le recoltează, dându-le o expresie originală în pagină" (p. 12).

Conchidem că selecția de față, realizată de autorul însuși, e vrednică să adauge o treaptă – de *Cuvinte*, nu de *vorbe* – în Rânduiala Poeziei adevărate.

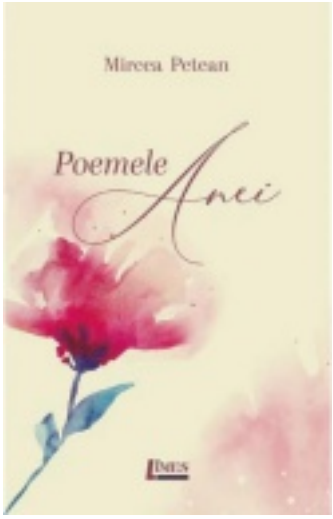

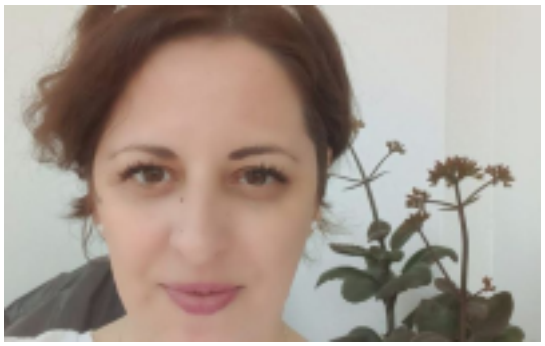

IOANA COSMA

Poem pur

Ca sângele când pulsează în vene
la răsărit de sori grăbiți. Ca o nimfă eleusină
ce deschide ochii mirați sub leandri.
Ca marginea de lume pe care n-o vedem aievea.

Fug cocori schițați în penel într-un
cer de metal turnat
ca o ikebana de păsări
prinsă-n ace până pânza se rupe.

n-am mai văzut soarele de trei zile,
zice bătrânul marinar, în timp ce pescărușii
țipă de foame. Farul, subțire prin ceață
îmi amintește de drum și de mal,
de tot ce mă așteaptă, de mâine, în față.

O clipă

Ascult doar stropii de ploaie pe acoperișul terasei
ca într-un mic habitat budist aici
se-ngemănează visul cu viața în ropot
de bețe de bambus.

E o lumină ca dintr-un vas de sticlă alburiu
cerul se-apleacă peste oameni în
caldă îmbrățișare. Se-ntețește acum – bețele
de bambus clocotesc, șiroaie se varsă în valuri.

Muzica s-a oprit și ascult, ca într-o meditație,
foșnetul ierbii. Se-adună imagini în timp fără filtru
ploaia are putere revelatoare și-mi dezvăluie
mici diorame din vieți călătoare.

Aici e acum ieri va veni.
Mă-nchid în acest cerc ca într-un cadran solar
ce ascultă de timp, de vânt și de soare.
Ce arăt, se va vedea în mișcare.

Ziua unui poet

Lui Virgil Diaconu

E ziua care își amintește mereu de tine
- chiar dacă tu te-ai ascuns de ea –
Când cântă cireșii numele celui ce i-a înviat
și lișițele bat lama lacului în stropi vineții.

De ziua unui poet, se cuvine să ascultăm
cum aerul vibrează după corzile vocale ale inimii,
să trăim puțin din extazul clipei reunite cu
imago mundi – acel refren vioi al sărutului unui
înger.

În această zi, mă gândesc la poetul poet,
pe dinafara și pe dinăuntru,
la viața ca vers și la versul vital,
la magicul spațiu al sferelor ce ne îndrumă.

Poem secret

Te ascund aici – în dosul acestei pietre mici ce
strălucește ca o lamelă de mică. Este necesar să porți
binoclu sau măcar monoclu totul e la scală nano –
să poți să vezi măcar semințele ce rodesc din idee.

Cineva a spus că jocul a născut creația si de aici tot acest
tumult, dar tu ești în vuietul mării pe care îl ascultam
în scoică în copilărie, în mijlocul arenei de lei în
care mă arunc
de parcă aș fi un gladiator, în hoinăreala mea fără
destinație.

Și eu ascund mai departe, poem secret, poem
stingher,
așa cum numai copiii care au căzut știu să o facă
câteodată mă ascund și pe mine mă acopăr cu văluri
de granit, să nu mai cadă pe chipul meu stropi de mare.

Iubire la Feţeni

Acum copiii se iubesc la Feţeni,
ajungi acolo trecând printr-o pădure ca-n Twin
Peaks,
prin gaura de vierme formată de copacii luminați
de faruri.

Mașinile parcate pe platou ca-ntr-un cinematograf
american
din anii '50, anonime și grandioase ca niște idoli
picați din cer,
din cerul în care în sfârșit se văd stelele
și jos, orașul care sclipește în mii de felinare.

La Feţeni se omoară câini, e departe de oraș,
se fac festivaluri kitsch din banii publici,
natura devine ucigașă și nepăsătoare ca un
natural born killer ce e.

Tineri junky se împleticeau în buza râpei,
căutau prin noroi ceva ce pierduseră.
Mă simțeam ca o adolescentă care vedea noaptea
pentru prima dată, de mână cu iubitul ei.

Dramatis personae

Era un șir alb-negru de oameni-umbre,
de oameni emaciați ca niște diapozitive voalate.
Veneau de departe și mergeau nicăieri
ca niște amerindieni rătăciți prin lume.

O fetiță într-o rochiță gri ținea la piept
o carte cu coperți negre și tari din piele,
sândăluțele erau roase de mers și timp.
Aștepta să ajungă acasă la părinți și frați.

În spate explodau bombe, erau păduri pârjolite
în surdină alaiul trecea ca un pârâu de munte,
șiroind de lacrimi și viața ce se scurge
în adânc de pământ afânat.

Sub cerul ca o bilă de cupru turnat
în vase neîncăpătoare ce-și târăsc povara,
trecea cortegiul antic tragic –
o filă de carte ruptă și lipită.

Vânătoarea

Kaliki avea codițe împletite cu sfori roșii
pe care și le prindea la spate ca o salbă,
purta o rochie simplă din piele de bizon
și alerga mai repede decât băieții.

Kaliki cânta și râdea cu condorii,
se închina la un mic zeu de plută
pe care-l cioplise în cortul andin
împreună cu prietenul ei, Aponi.
Aveau un joc al lor, neștiut de nimeni,
să se țină de mână până în clipa-n care
primul bizon avea să apară gonind,
apoi s-o zbughească înapoi în sat.

Văzură bizonii-ncolțiți cum săreau
în prăpastia neagră de dincolo de muntele mare.
Unul după altul cădeau atrași de zgomot,
de pradă și orbiți de soare.

Aponi o lua de mână pe Kaliki si-așteptară.
Se-auzea un răsunet teribil din fundul muntelui,
un nor de praf și Aponi-n picioare
văzu doar o sfoară roșie ce ieșea din pământ.

The Psychogeography of Love - Silver Bow Publishing

MIRCEA PORA

APROAPE SINGURI

Iarnă şi multă singurătate în oraş. Vor fi casele, blocurile cât cuprinzi cu ochii pline de oameni, dar eu nu-i simt. Trec unii, mă mai salută, mă ajută să urc, să cobor din tramvai, dar starea de singurătate persistă. Au fost şi situaţii şi nu una singură, când diverşi necunoscuţi, apăruţi de te miri unde, mi-au spus, cu „precizări" , că mi-au fost elevi. „Aveaţi, domn profesor, un trenci maro, nu grozav, iar când ploua, toamna, veneaţi cu el"...Ziceam, de regulă, „da, da, aşa era," dar nu-mi aminteam nimic. Cei mai mulţi dintre ei aveau chipurile opărite de vârstă. Dacă ei arătau aşa, elevii mei cum ar veni, atunci, cum trebuie să arăt eu, profesorul lor?...Adevărul e că nu m-am mai privit într-o oglindă de mult. "Ghici, ghici, oglinjoara mea"…pe naiba, ce să "ghici?"...Altă dată jonglam cu ele, dar acum, ce zic, de un număr bun de ani m-am oprit. Ştiu cine sunt, asta nu pot spune, dar nu şi cum atât. Aici mă bazez pe Suzana, care de cinci ani, asta o ştiu sigur, îmi poartă de grijă. Dacă e vorba de dat barba jos, Suzana o face, dacă creşte părul, dulău, Suzana cu un foarfece îl scurtează, , dacă e murdară, pătată cămaşa, Suzana o schimbă. „Bib, bătrân", îmi spune, „nu mai poţi circula aşa". Pe când eram foarte tânăr şi arătos, se spunea despre un idiot de conducător , nici nu ştia bine vorbi, că e „în toate". Aşa e Suzana acum pentru mine, e „în toate". Fără ea, „m-aş duce dracului", asta e formula...Şi, mai adaug la portretul ei, nu e nici pretenţioasă, mă lasă să fac tot ce-mi place. Spre exemplu, îmi place să mă cred scriitor. Drept urmare nu mă împiedică să mâzgâlesc caiete, dar mă roagă un singur lucru, să nu-i citesc ce scriu. Şi altele, la fel, căci mai sunt...Mă chinuie, dar nu de azi, de ieri, un lucru care m-ar face de râs dacă l-aş mai spune şi altora. Nu-mi amintesc ceva şi pace. De unde şi când a venit Suzana la mine? Eu îmi mai aduc aminte, dar şi asta e de râs povestită altora, că am mai fost căsătorit , o dată sau de două ori. Dar n-a mai rămas în minte aproape nimic despre soţiile acestea. Nici cum le-a chemat nu mai ştiu, nici cum arătau. Ştiu précis că n-am avut copii cu ele, dar altceva, nimic. M-au îngrijit când am fost bolnav, mi-au cumpărat chiar ele, cu mâna lor, cele necesare, un pantof, o cravată, un veston, le plăceau petrecerile sau stăteau îmbufnate într-un colţ, nevorbind cu nimeni, se culcau devreme, mâncau fasole bătută cu ciolan sau nu, vorbeau în somn?...Una peste alta, nu mai ţin minte din viaţa mea aproape nimic…Dar acum când realmente mă bâlbâi pe străzile astea, „un pas înainte, doi paşi, înapoi", după vorba nu mai ştiu cui, mi-a venit o idee, ştiu ce am de făcut. Mă descurc eu cumva şi ajung la restaurantul acela, mic, mic, el dar are un chichiţ, al cărui nume începe cu „Lebăda"...că e neagră, că e albă, că pluteşte, că doarme, asta nu mă mai interesează. Lângă o biserică, mă uit şi eu după turnuri, imposibil să n-o găsesc...Şi, mai departe vom vedea...Acel mic restaurant exista chiar lângă o biserică şi era unic în felul său. Ştiu asta precis. Patronul, gospodărind prost banii, plătind generos amante, bătându-şi mereu soţia, o oarecare Sofia, ajunsese în plin faliment financiar, mai exact în conflict deschis cu fiscul. După ce-a încasat vreo câteva amenzi, neplătite şi acelea, într-o bună dimineaţa, la clasica oră de cafea, au năvălit în local vreo zece indivizi şi i-au ridicat de acolo aproape tot. Cum l-ai lăsa total fără păr,pe un lăţos. Au zburat în camioanele pregătite în faţa intrării pentru oaspeţi, mese, scaune, fotolii, covoare, unele aduse cu sacrificii din Turcia pentru „momentele orientale", podiumul pentru orchestră, perdelele lungi de la ferestre, lampadarele, rămânând în final o sală goală ca un şopron, de tavanul căreia atârna o mică lebădă de ghips. Zidurile lăsându-i-le încă în proprietate, patronul nu s-a demoralizat. Alungându-şi amantele

și reapropiindu-se de soție, deci în cuplu, au refăcut localul, adică l-au „modernizat”, după formulele care circulau mai nou prin lume. Mai exact au pus pe jos pături, scoarțe, rogojini, la tarife diferite, puțină căldură era, lebăda atârna din tavan pentru un dram de atmosferă, și astfel, contra unei jumătăți de leu puteai bea un fel de cafea, pentru un leu, un pahar dintr-un anume fel de vin...Iarna, „Lebăda”, numele îi rămăsese, se închidea ceva mai devreme căci ataca întunericul. Nunți, onomastici, felurite petreceri în atari condiții nu se mai țineau. Într-un astfel de „restaurant” intrase și profesorul Bibu sau „Bib bătrân” cum îl mai alinta Suzana. Lângă el pe scoarță, un domn și mai bătrân, lucrul acesta observându-se după chipu-i realmente opărit de ani. Fiindu-i probabil frig, ținea pe umeri în chip de palton, un pled găurit în dreptul brațelor, legat pe mijloc cu o sfoară. Dialogul dintre cei doi se închegă imediat...

- Vezi, uită-te la mine. Am palton „modernizat”. Acum o lună doi indivizi, care mi-au spus că sunt nepoții unui fost student de-al meu, au intrat peste mine, politicoși, nu pot spune, din „tataie” nu m-au scos, mi-au luat din dulap paltonul și m-au învelit cu pătura asta. „Trebuie să fiți în rând cu lumea, acum nu se mai poartă ce aveți dumneavoastră”. Mi-au dat asta , au luat paltonul cu guler de blană,biber după cum ți-am zis, și au plecat. Ce spui, Bibule sau „Bib bătrân” că numai așa te poate chema, ce spui? Să știi că și pe mine mă cheamă tot Bibu, poți să-mi zici și „Bib bătrân”, nu mă supăr. Oricum, bucuros de cunoștiință...

- Oh, domnule Bibu, „Bib bătrân”,prietene, dar v-au „modernizat rău de tot. Și chiar acuma, iarna. Și cu „modernizarea”, doar asta a fost , vreau să zic?

- Bibu meu drag, stai oleacă, nu te grăbi așa...S-a făcut asta în etape...pot zice așa că doar acolo am fost. Au venit vreo cinci echipe de „modernizatori”, cu chingi la ei, cu sfori, astea sunt aparatele spuneau, și m-au tot „modernizat”...Dulapuri, vitrine, patul în care-a murit tata, porțelane, bibelouri aduse de departe, moștenite, tot au cărat...și spuneau...vă facem acum camerele să puteți primi pe oricine...și actori miliardari de le Hollyvood.

- Și, dumneavoastră, tu, Bibule, vreau să spun, nici o reacțiune?

- Cred că plângeam și cu mâinile întinse i-am rugat, asta știu sigur, pentru pian, să-l lase, cânta la el Cornelia, biata de ea cum s-a dus, „Noapte Sfântă”, în seara de Crăciun.

- Bib sărman, Bib necăjit. Uite că plâng și eu acum, de luat au luat, dar ce au pus în loc?

- Scoarțe, rogojini, pături, ca astea pe care o să stăm dacă mă vizitezi...Ș-acum să-ți spun ceva, dragul meu Bib...au aflat tâlharii că sunt singur, că n-am pe nimeni...absolut pe nimeni...

- Să nu crezi cumva, Bib drag, că n-au venit și la mine cu „modernizarea” asta...au bătut la ușă, s-au recomandat, tata și unchiul nostru v-au fost studenți,vechea placă, și-am vrea...dar Suzana, draga de ea, apăruse deja, ia luat în primire cum știe ea, și-au șters-o repede cu modernizarea lor cu tot...

- Ce bine, Bibule, că o ai pe Suzana, nici nu știi ce dar ți-a făcut cu ea Cel de Sus!

- Ba știu de darul ăsta...Ea-mi spune și ce fel de profesor am fost, mă înțelegi, frate Bib, îmi spune ce-am predat...Dacă n-aș fi uitat iară ți-aș spune...

- În ultima vreme și mie Cornelia-mi spunea, că nici eu nu mai știam....

De-acum ei părăsiseră „Lebăda” și chiar se-ndepărtau de ea când le apăru în față Suzana. Bucuroasă de întâlnire, nepresată de vreun program, îi spune Bibului ei...”Bine că te-am găsit, mergem acum acasă să mă scap de-o grijă, să-ți lămuresc despre ce m-ai întrebat, ș-apoi către celălalt Bib....nu mai știe nimic despre fostele neveste, două la număr, și-ar vrea să-i spun câte ceva...

Dar primul Bib, ca vârstă, apucase să se-ndepărteze puțin. N-auzise ce-i spusese Suzana și chiar dacă ar fi auzit nu i-ar fi folosit la nimic. Văzut din spate, cu pătura pe post de palton, părea cu adevărat o apariție dintr-o altă lume...

CASA

Îmi place să scriu întotdeauna cu pix negru. Să scriu seara, când totul se liniștește. Pereții se întunecă puțin, iar mobilele, murind cu încă o zi, se afundă mai adânc în covoare ca niște iepuri pe care i-ar absorbi puțin câte puțin nisipirile mișcătoare. Camera cu telefonul e încăperea preferată în care stau seara. Întins pe divan, cu veioza aprinsă și cu o carte alături. Pe peretele alăturat canapelei e o oglindă încadrată de portretele lui Liszt și Wagner. Pe peretele din față, un ciobănaș și o tânără femeie frumoasă ca un vis, tăcută ca o fântână abandonată în pădure. Urmează apoi o mare fereastră prin care sufletul meu, noaptea, se strecoară afară, pe strada pustie. Când se reântoarce să-și reia locul, el străpunge o perdea din spatele căreia, când și când, se ivește chipul mătușii mele, plecată și ea demult. În camera următoare nu pătrund seara, niciodată…Poate din cauza ceștilor de porțelan ce stau în vitrină ca niște pești albi într-o albie secată. Dar mai sunt acolo și albumele ce închid între filele lor rânduri de morți. Mobila principală a camerei de dincolo e masa…Au stat în jurul ei atâția inși…Un colonel german, unul rus, fără școală, informatori de gradul unu-doi, ingineri, medici cu diplome false, profesori de istorie inculți și, în permanență, familia…Din camera cu masa în cea cu fotoliile duce un drum presărat cu amurguri calme, cu sânge scurs chiar din venele lui Dumnezeu, cu spaime ce urcă din lăzile putrezite de pământ. Fotoliile pe care se așează fiul meu când se întoarce vremelnic din străinătate…În spatele lui, când el își fumează țigara, apar pentru câteva clipe grădini, ochiuri de apă, frunze ce tremură în frig. Fiul meu organizează demult campionatele mondiale de fotbal. Cuvântul lui e ascultat pe cinci continente. Dar la finale și la onoruri el nu participă niciodată. Dintr-un motiv simplu…Tocmai atunci el se simte inspirat literar și, firește, lucrează pe pagini, căci ar vrea să lase în urma lui cel puțin un roman…Ar mai fi de spus câteva cuvinte despre bucătărie…Aici curg mereu robinete, bătrânețea e la ea acasă, jucându-se cu fețe de masă, cratițe, pahare, castroane de crème și salate. Noaptea, când se stinge lampa , din îndepărtate imperii vin gândacii în bucătărie. Corpusuri armate negre, roșii, mărșăluind neântrerupt prin paragina nopții. A mai rămas podul, dar el nu e însemnat prin nimic…Nu s-au scris poezii în el, nu s-au probat toalete, nu s-au pus la cale numere de ziar, nu s-au consumat acte de amor…

După atâtea plecări și plecări, în toate aceste încăperi am rămas singur cu o iubită mai bătrână. Niște buni prieteni ne-au trimis doi păianjeni din Italia. Pe pânzele țesute de ei, mâinile noastre se întâlnesc…

AȘTEPTARE

Un vânt melancolic, parcă prea ușor îmbrăcat, trecea printre copacii unui parc. Un parc fără nume, cu crengi. Pe bănci, nimeni, doar maldăre de frunze udate de ploaia căzută în ajun. Deodată o voce anunță..."Va trece cât de curând, prin aceste locuri, toamna. A mai fost, dar vine iar"...M-am așezat pe o bancă, singur ca un premiant și-am început să aștept. Mărturisesc că așteptarea mi-a fost lungă ca o susținere de doctorat. Au trecut pe lângă mine corbi veniți de peste ocean, unii dintre ei recuperați din valuri, pisici din specia rară a celor care au un singur ochi, tigri înnobilați de tristețe, care măturau cu cozile lor parcul, o mamă cu băiatul ei, o păpușă mare ce s-a făcut țăndări dincolo de parc. Și, toamna, nu mai venea...Se făcuse noapte, noapte de-a binelea, când toamna totuși a trecut...Ca un val s-a dus, ca un cutremur de nestăpânit. A rămas pe urmele ei ceva aburos, sângerând, un cap, niște ochi, strălucitori ca lama de cuțit, un păr zbătându-se prin întuneric. Altceva, nimic...Trăiam de mult în orașul acesta, trăiesc și acum. Trebuie să vină cât de curând iarna, arc rece, alb, înghețat. Ar fi frumos să pictați un tablou cu toate aceste foșnete, zboruri, apoi cu tigri înnobilați...Dar ar trebui să stați mult cu penelul în ploaie, în vânt. Ș-apoi, pe cine mai interesează fantezia dumneavoastră?...când sunt atâtea locuri pentru dans, fitness, relaxări, subtile atingeri? Mai bine mergeți acasă, poate e căldură în calorifere și, mai ales, poate și vine cineva...Încercați să mergeți acolo...

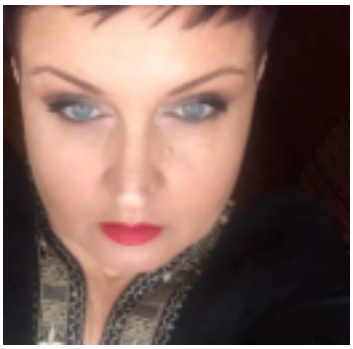

CORINA DAȘOVEANU

fac fotografii nimănui

îți aduc un coniac pentru gânduri. de jazz, e tandră
mansarda-mi... e-o seară de joi fără ziduri în noi,
celibatari monogami.

e-un vânt gri la fereastră. cineva l-a aruncat printre
blocuri.

tu îmi spui "în oraș, dumneavoastră sunteți o
toamnă pe tocuri. v-am văzut cum atingeți un
arbor și fluturi de frunze se prefac în topaz..."

vântul la geam râde în jocuri, eu tac. mi se sfiește
un mac în obraz. să mă apropii de tine (mă-ntreb)
or să te privesc printre note de jazz.

dar e atât de drag și cald înăuntru, de parcă am fi
albastru topit... o să bem un sărut la-nceput pentru
prea tristul timp pân-acum neiubit.

vom fi o-ncăpere de dragoste, o lume de-apoi a
raiului dublu, ne vom spune din trup o poveste,
într-o joi tu mă afli, te aflu...

îți aduc un coniac lângă ceea ce este.
a venit fântânarul, sâsâiau femeile pe la porți și
odată înviau toate de parcă lor le sleia omul apele.

în urma lui rămâneau apele limpezi ca ochii de
înger.
execut fotografii negre. am victime rapide.
în special
lucruri care se întâmplă pe neașteptate cum ar fi
porunca de a muri pe care o dau unui cuvânt.
... sau orgasmul
pe care îl are o cafea cu scorțișoară când face sex
cu întunericul din mansardă.

fac fotografii lungi, pe vârfuri, să ajungă
ca niște copii să deschidă ferestre.
am fotografii ireparabile, din care curg greșeli și
șuruburi. n-ai cum să dregi o imagine cu ideile goale.

fac fotografii nimănui. astea sunt cele mai grele,
pentru că
mă murdăresc de geometrii singure. când nu mai
am motive, chem o pasăre și-mi șterg simplul de
ea.

galeria de ghete știi?
e senzația aia de ochelari căutați... cam așa m-a
izbit de dimineață o afurisită de dragoste negăsită.

nici oglinzile nu trăiau încă.
dar ea bâzâia în toată casa ca o idee
care își pornește motoarele în cameră dar se duce
până la bucătărie după cafea,

de călcâi mi s-a lipit o prostie de poem. îl târșâi
după mine prin casă cât mă uit
după nemernica aia de dragoste cu senzația de
ochelari pe nas, dar căutați și-n frigider.

înjur ce-a mai rămas din idee și toată galeria de
ghete.

remember... femeia
s-a uitat brusc în spate, deși încă nu terminase de
împins
muntele dinaintea ei - "te știu,
am pierdut împreună niște îngeri, nu-i așa?

în femeiescul cu fluturi de lut, încă e caldă
cerneala muribundă, nu mai e nevoie
decât de o semnătură nedureroasă în palma
testamentului.

DAN FLORIȚA SERACIN

Din **JURNALUL UNUI OCTOGENAR**

12.07.2022 Tot citind cartea lui Ardeleanu*), pe care n-am izbutit încă s-o termin, mi-am adus aminte de trecutele mele peregrinări prin lume, însoțit mereu de Luci, purtați de sprintena și fiabila noastră *Dacia 1100*. În anul 1979, cam pe vremea asta (țin minte bine data respectivă fiindcă fusese anul când promovasem examenul de gradul I în învățământ), după ce traversasem Ungaria și Cehoslovacia, ne făceam intrarea, prin punctul de frontieră de la Hrensko, în DDR, fosta Republică Democrată Germană. Din tot ce se putea vizita în această țară, sau frântură de țară, cum mai bine se putea spune, aveam în vedere în special obiective din: Dresda, Weimar, Potsdam, Berlin și Essen. Am de gând să aștern aici pe hârtie doar ceea ce îmi amintesc în prezent din cele văzute atunci. Nu voi scotoci prin arhive sau ghiduri de călătorie, nu voi revedea nici măcar diapozitivele rămase de multă vreme uitate în cutiile lor de lemn, sunt curios doar să aflu ce mai posed din informațiile și impresiile strânse cu asiduitate și osteneală în urmă cu 43 de ani.

O primă impresie: acribia cu care vameșii nemți ne scotociseră pe unde nici nu gândeam pentru a găsi asupra noastră valută forte occidentală. N-au găsit nimic și ne-au dat drumul să plecăm bolborosind nemulțumiți. Mărci dederiste nu aveam la noi fiindcă cei de la ACR, prin care ne perfectaserăm excursia, ne dăduseră în mână un voucher cu care să atestăm că ne plătisem înainte de plecare toate cheltuielile de cazare, hrană etc. în țările prin care urma să trecem. Totuși, în documentul respectiv era specificat că ni se vor da la destinație și niște bani de buzunar, *Taschengeld*, pentru mici cheltuieli.

Am mers întins până la Dresda, iar aici am fost cazați la un hotel numit, după câte îmi amintesc, Lilienhof. Numele hotelului era scris cu tuburi de gaz fluorescent roșu deasupra intrării. Clădirea hotelului, nouă, ca marea majoritate a clădirilor din oraș, avea în exterior aspectul unui cămin studențesc de pe la noi, Dresda fusese reconstruită, după abominabilul bombardament din 1945, cu maximă economie.

13.07.2022 Se anunță iarăși zile caniculare. Presa ne comunică în termeni apocaliptici că o cupolă de aer încins e pe cale să coboare asupra noastră. Și e secetă. De atâta uscăciune, florile trandafirilor se vestejesc înainte de a se deschide pe tijă, deși ud plantele periodic, cu apă de la robinet, pe care sunt conștient că nu am voie să o folosesc în acest scop, dar nu am încotro, după ce am lăsat-o să-și evaporeze clorul introdus în ea spre dezinfectare. Aceeași presă ne informează că rachetele HIMARS folosite de ucraineni fac prăpăd în pozițiile rusești. După cum și rachetele rusești au ras cartiere întregi, cu școli și spitale cu tot, ale localităților pe care trupele fostei Armate Roșii le-au luat cu asalt. Și când te gândești că în tinerețe scandam lozinci, pe la diversele manifestații la care obligatoriu participam, de felul: Bastionul păcii e/ *U-Re-Se-Se!*...

Dresda a pățit același lucru, la scară mult mai mare, când într-o zi cu puțin înainte de sfârșitul războiului, a suportat unul din cele mai devastatoare bombardamente ale *Royal Air Force*. Au murit zeci de mii de oameni și frumosul oraș cu edificii medievale de valoare inestimabilă a fost transformat în moloz de la un capăt la celălalt. Plimbându-ne pe străzile lui, într-o după-amiază de iulie din 1979, așadar după ce trecuseră 36 de ani de la tragica întâmplare, continuă încă să ni se arate ziduri și frânturi de ziduri acoperite de arbuști, crescuți între timp, cu tulpina cât brațul unui bărbat vânjos. Se tot vorbește de Hiroșima și de cruzimea americanilor când cu bombardamentul lor atomic, dar japonezii opuneau încă o rezistență

atroce și nu se întrezărea o altă cale de înfrângere a acestora decât cu uriașe sacrificii umane din partea aliaților. La data bombardării Dresdei însă războiul în Europa era ca și câștigat! De ce au mai avut atunci britanicii nevoie de acest carnagiu?... ?... Totul se explică doar prin dorința de răzbunare! Oh, Doamne, a acționa din răzbunare e cu totul inuman și necreștinesc!

În plimbarea noastră fără grabă, ajunseserăm la vestita Frauenkirche, o bijuterie în stil baroc, în ruină acum, cu cupola prăbușită în mijlocul edificiului, cu zidurile negre încă din pricina incendiului. Nemții o lăsaseră așa, nerestaurată, ca o mărturie a trecutei nelegiuiri. Țin minte că pe aleea ce ducea de la poarta grădinii înconjurătoare a clădirii până la intrarea în incinta acesteia fuseseră amplasate panouri cu imagini cutremurătoare ale celor întâmplate.

Ne-am continuat mersul până am ajuns la un pod peste Elba. Fluviul curgea maiestuos, nepăsător, ca însuși timpul, uitase că a purtat în valurile sale miile de cadavre ale celor refugiați în apă ca să scape de incendii, dar care au fost gazați în zbor razant de aceeași aviație nemiloasă. De pe pod se vedea debarcaderul Flotei Albe, *Weisse Flotte*, plin de vapoare fluviale, cu bordajele sclipitoare în bătaia soarelui aflat la crepuscul, acostate la țărm. La capătul podului am dat de o piață imensă, dominată de statuia ecvestră aurită a unui prinț din partea locului. Statuia mi se părea total nepotrivit amplasată într-un spațiu flancat de clădiri uniforme, la fel cu atât de cunoscutele blocuri muncitorești de la noi din țară. Ne-am întors la hotel. Primul contact cu orașul ne-a lăsat dezamăgiți și îngândurați.

14.07.2022 Am terminat de citit cartea lui Aurel Gheorghe Ardeleanu, *Nebun după Paris*. Continui să cred că e impropriu numită roman, cum se specifică pe pagina de titlu, cel puțin în accepțiunea consacrată a termenului. Spun asta fiindcă mai nou poate fi numită roman orice acumulare de evocări sau relatări disparate, uneori într-o configurare ilogică. Spun că *Nebun după Paris* nu e un roman, fie și numai pentru că îi lipsește acea succesiune specifică de fapte determinate de conflictul dintre personaje. Dar unde sunt personajele? Nu există, după cum am mai spus, decât unul singur, autorul narator, care, e drept, intră adesea în conflict cu lumea, căreia nu i se poate adapta, ca orice însemnat creator de artă, sau uneori chiar cu sine însuși. Autoarea postfeței cărții lui Ardeleanu, distinsa profesoară și cercetătoare literară Rodica Bărbat, susține că personaj ar putea fi numit orașul, Parisul însuși. *Naratorul și Orașul* este, de altfel, titlul studiului dnei Bărbat, îndrumându-ne spre o asemenea interpretare. Dar Parisul nu are niciun rol în acumularea faptică, este mai degrabă scena cu un decor magnific pe care își joacă rolul și își rostește monologul peregrinul narator. Sau, cu puțină imaginație, aducându-ne aminte de poetul simbolist Verhaeren, poate fi socotit acea structură tentaculară care îl înșfacă pe vizitator și-l introduce în sine, dar nu pentru a-l mistui, ci pentru a-l lăsa să i se perinde prin lăuntrul său ca să-i descopere alcătuirea, cu aspecte de la cele mai fastuoase, mirifice, până la altele dezagreabile (gen *Place de la Bataille du Stalingrad*), ca, în fine, să-l scoată la lumină, precum chitul pe Iona cel din mitul biblic, direct în sala de așteptare a aeroportului Beauvois, de unde, mântuit de starea de nelinișteși precipitare în care se aflase până atunci, el să se întoarcă la bordul unui avion în țara natală.

Spuneam că autorul nu creează personaje în adevăratul sens al cuvântului, și totuși concepe două episodice apariții fantastice, cum e, de pildă, marchiza de la Solana, din celebrul tablou al lui Goya, văzut la Luvru, care îl obsedează atât de mult, încât ea îl frecventează în vis, îi face destăinuiri, îi scrie scrisori. Nu Mona Lisa îl atrage pe vizitatorul nostru care cutreieră dezinvolt prin nesfârșitele galerii ale imensului muzeu, precum pe cei fascinați de dânsa așteptând cu orele la rând pentru a o putea contempla câteva secunde, ci capodopera pictorului spaniol, pe nedrept, zice el, așezată într-un loc discret, puțin frecventat. A doua apariție este aceea a unui individ fără chip, la fel admirator al marchizei, Magritte (nume inspirat poate de cel al cunoscutului pictor suprarealist belgian, René Magritte), care, la fel ca strania făptură înfățișată de Goya, bântuie visele și imaginația autorului, făcând dezabuzat și cinic tot felul de afirmații malițioase.

Că e roman, că nu e roman, nici nu mai contează, cartea se citește cu plăcere, erudiția artistului

plastic impresionează, iar stilul este cel al unui condeier versat și subtil.

15.07.2022 Mi-a telefonat ieri seară Șerban, fratele meu mai mic. Se află în recuperare după o operație prin care i s-a extirpat o tumoră din interiorul cutiei craniene. Se plânge însă de continue dureri de cap, deși zice că investigațiile tomografice post-operatorii nu indică o complicare a situației. I-am spus că sora noastră, Corina, stabilită în Franța, vrea să facă o descindere în România la toamnă, dar n-a fost deloc încântat de intenția ei. În starea lui nici nu e de mirare!

Revin la rememorarea clipelor petrecute cu 43 de ani în urmă la Dresda, fără a apela în continuare la niciun mijloc de stimulare a aducerii aminte. Sejurul în capitala Saxoniei îl prevăzusem mai cu seamă pentru a vizita vestitul muzeu *Zwinger*, în a cărui galerie de tablouri știam că sunt expuse câteva dintre cele mai de seamă creații ale artei universale, între acestea celebrul tablou Madona Sixtină a lui Rafael. În ziua primei vizite la *Zwinger* vremea se răcise. Intraserăm în ansamblul arhitectural, printr-o poartă monumentală spre care conducea însă un podeț modest din lemn aruncat peste un șanț plin cu apă, precum cele care odinioară înconjurau zidurile exterioare ale castelelor medievale. La capătul podețului un bătrânel vindea bilete de intrare. Am intrat într-o curte mare, flancată de construcții maiestuoase, având un mijloc un imens havuz, din mijlocul căruia țâșnea până la o înălțime apreciabilă un jet de apă. Fiindcă bătea tare vântul, jetul de apă era purtat de curenții de aer când într-o parte, când în alta, depășind în cădere bordura havuzului, speriind vizitatorii care nu se îndepărtau prevăzători prea mult de ea. La un moment dat îmi amintesc că am fost smulși din contemplarea edificiilor în stil baroc de țipete stridente. Câteva vizitatoare tinere, blonde-blonde, venite dintr-o țară nordică, judecând după aspect și îmbrăcăminte, fuseseră surprinse de apa rece prăvălită pe neașteptate de vânt peste dânsele. Țipetele lor, urmate de râsete și printre ele de cuvinte rostite alert într-o limbă neinteligibilă, îmi sună și acum în urechi.

Ne-am îndreptat direct, îndrumați de indicatoare, spre Gemäldegalerie, despre care știam că deține una din cele mai prețioase colecții de picturi, aparținând maeștrilor renascentiști italieni ca Tizian, Corregio, Giorgione, Veronese, sau din Țările de Jos, ori spațiul germanic, precum Rubens, Vermeer, Rembrandt, Dürer etc. Dar perla perlelor muzeului era fără îndoială Madona Sixtină a lui Rafael Sanzio, cea mai reușită imagine a Fecioarei Maria, se spunea, din câte se aflau pe lume. Am văzut-o de cum am intrat în holul din care se putea accede către încăperile ce adăposteau operele artiștilor din perioade mai vechi, numiți laolaltă Alte Meister. Ni s-a oferit imediat privirilor, căci toate ușile saloanelor erau larg deschise, ea fiind expusă pe peretele din mijloc al celui din urmă salon. Ne-am apropiat fascinați de tablou, neprivind nici în stânga, nici în dreapta, nepierzându-l nicio clipă din ochi. Era de dimensiuni impresionante, personajele fiind reprezentate aproape în mărime naturală, căci alături de Fecioară, îngenuncheați la picioarele ei au fost înfățișați și papa Sixt I, de la care provine denumirea tabloului, și Sfânta Varvara, ocrotitoarea muribunzilor. Dacă prezența imaginii lui Sixt I mi-era explicabilă, cea a muceniței Varvara îmi scăpa înțelegerii.

Mă aflam, în sfârșit, în fața *Madonei Dumnezeie*, cum a numit-o Eminescu („*O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezeie / Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, vergin...*" – *Venere și Madonă*), principala țintă a călătoriei aceleia, cu conștiința că aveam în față una din marile capodopere ale umanității, pe care nici măcar Mona Lisa din celebrul Luvru n-o putea egala, cu atât mai puțin, spun acum, marchiza de la Solana, obiectul adorației lui Ardeleanu. Firește, orice apreciere a unui obiect de artă poate fi subiectivă, motiv pentru care ea poate suferi modificări în timp. În acest caz însă, prima impresie, cea de acum 43 de ani, mi-a rămas fermă, de neclintit.

Nu pot să-mi dau seama însă de ce Eminescu a împodobit-o pe Madona sa Dumnezeie cu diademă de stele, când Madona Sixtină a lui Rafael nu o poartă. (...)

*) Aurel Gheorghe Ardeleanu, *Nebun după Paris,* Timișoara, Brumar, 2016

ANDREI GAZSI

Porunca

Nefiind stăpână pe trupul ei, Dumnezeu a rescris porunca și a decis ca fiecare om să își aibă nevasta lui, iar femeia al ei bărbat.

Așa a început spectacolul, cu suișul cortinei
mărturisind lumina prin care sclavii de casă
purtau pe umeri, de-a latul scenei, cadavrul lui,
al faraonului, trecându-l prin inelul de foc al acordeonului
tocmai când mama mea mă năștea
pe plaja reginelor decapitate, răcnind.

Din dragoste, prin această fereastră nemișcată, tata
o privea înlănțuit, prin limpezimea lentilelor lui de lavă.
Gleznele ei arse de soare, opinteala în emoția facerii
se îmbăiau în zbaterea zeilor.

Dacă nu m-ai văzut și nu ai văzut încă nici
toate aceste minuni, cu ochii tăi, nu altfel,
nu vei putea atinge zidirea dintre cuvânt și om,
adică poezia, trupul ei întreg,
decât prin moarte.

Scrisoare către Erdélyi Jozsef
(dimineața)

Visez și eu la aceeași dimineață arătoasă,
cu ceruri limpezi, albastre, cu păsări flamingo
ștergând lentila soarelui cu aripile, și spun:
e fain și bine că trăiesc clipa asta în care bunicul,
ținându-mă de mână, mă trece drumul
ca pe un fulg dintr-un alt anotimp.

Nu voi fi lăsat de capul meu nici dacă mor,
se vor întoarce din drum și bunicul, și tata,
iar brazii întunecoși și mierla se vor întoarce și ele
să spună că a trăi e fain și bine
atunci când cineva te ține de mână, de inimă
ca să poți zâmbi liniștit în timp ce mori.

În sfârșit, e bine să fii om mare, dar și copil e bine să fii.
Sunt fascinat că trăiesc, doar că a muri, spune cântecul
desfirat din acordeonul de nisip, e mult mai frumos,
mai încăpător, precum dimineața aceea a ta cu cer limpede
și-un soare îmblânzit în rugăciunea mamelor noastre
prin care pășesc la rândul meu și mor, zâmbind.

Omul împăiat de tata din viile noastre de acasă

La început a fost un zumzet acvatic, după care un scâncet
prelungit, rătăcit într-un sac de cânepă, printre stele și nisip,
a pus stăpânire pe fragilitatea omului împăiat de tata
din viile noastre, când tocmai treceam vămile facerii
trăgând peste mine ca pe un pled întinderea primei zile.

Fii fericit, mi-a strigat astronautul, cât îl țineau plămânii,
din cârciuma de peste drum, și *nefericit să fie*, l-a rotunjit
nevasta clopotarului, preocupată să-mi lege cât mai firesc
umbra de călcâie, ca semn al răbdării pământului.

În timp ce coboram prin harul inelat al maidanului,
în moarte cum s-ar crede, strălucirea aridă a soarelui
mi-a izbit uitătura flămândă cu dosul luminii lui,
după care s-a aruncat în mare ca o fecioară nudă, coaptă,
de parcă nimica nu s-ar fi întâmplat.

Vinul chihlimbariu, cu gâtul-i lung de carafă,
rezema clapele acordeonului virtuoz nu departe de aici,
în cafeneaua cu ferestre cât cerul de înalte,
pentru ca oricine care se încumetă să-i treacă pragul
să poată să vază cu ochii lui, nu altfel,
trupul chipeș al păcatului din cerul următor.

Funia răsucită în clopot

A venit peste mine urâtul,
urâtul sur, nu altul, și a rămas.
Și-a așezat chipul pe chipul meu
ca pe o banală capcană de șoareci.
M-au părăsit toți, și cei care până atunci
mă întâlneau cu zâmbetul lor fălos.
Oare au înnebunit toți îngerii din ceruri?,
au încurcat ei oare macazul astrului sticlos?

M-au părăsit și anotimpurile,
care s-au amestecat unul în altul ca fardurile,
ca varul când se stinge în groapa de pământ.
Vezi dragă, toate se sfârșesc odată, îmi zic,
doar păsările se înnoiesc prin cânt
croșetând alte cuiburi din ierburi uscate
în mărul care și-a lepădat azi-noapte
florile-n vânt.

Mă plimb pe malul râului întunecat
de umbra-mi subțire,
prin cartierul evreiesc abandonat în pripă,
nesperate iubiri se ivesc la fiece tarabă
pe străzile căzute în poalele amurgului grăbit.
M-a părăsit și cea care mi-a jurat credință
pe podul arcuit între maluri, oare cine a înnebunit
acolo sus între veacuri?

Urâtul sur din fața cafenelei,
singurul care-mi zâmbește, hai intră din stradă, îmi zice,
nu vezi că plouă?, și se întunecă de moarte
în puțul de lumină.

Cântecul însăilat în șalul roz balansat de catarge
mă unge cu mir ca pe un trimis al celor vii,
acordeonul negru se desfiră în cuvinte,
în acele blestemate cuvinte care ascund în caverne dosite
secrete eterne.

Magia din salonul de chimioterapie

Astăzi în salonul de chimio a intrat un om,
îmi spune oacheșa asistentă,
un om fără picioare, un târâtor,
el fiind alesul, reieșea din foaia de trimitere,
să poarte pe chipul lui și în venele lui ațoase,
cu onoare, o înveninată noblețe.

Cum de s-a încumetat, cum de nu s-a temut,
mă întrebam prin lumina geamului,
că va fi părăsit tocmai de ea, de grația haină,
chiar aici, în fața acestor porți zidite
de neastâmpărata moarte?

A murit un tânăr derbedeu

Un anunț mortuar, din fereastra de la stradă, înștiința că a murit un tânăr derbedeu care până ieri își bea cafeaua pe singura terasă cu balustradă. *Îți vine să crezi una ca asta, dragul meu?*

Un car mortuar cu patru cai, împodobiți cu pene și eșarfe negre, bloca traficul pe corso. Cortegiul funerar se îngroșa continuu cu noi dulandragii, în timp ce caii se scuturau de muște și de plictis.

În poarta caselor de peste drum, vecinii mortului nesocoteau trista complicație a dimineții, glumind pe seama lui, a derbedeului. Îndoliata mulțime părea a se scurge, printr-o scurtătură, în cavoul plușat al neființei din țintirimul fără gratii.

Abia după ce coșciugul a fost așezat în dricul încoronat, am realizat că moartea bântuie de ceva vreme orașul betonat, de care, sper, tânărul mort nu-și va mai aduce aminte. Desprins dintr-un întreg romantic, alaiul a pornit în ritmul ceasornicului din coșciug, tic-tac, tic-tac, golind rând pe rând paharele cu vin de pe mesele întinse de-a lungul drumului cotit.

Lumânări suflate de vânt. Acorduri preoțești stridente. Apăs declanșatorul și totul încremenește în pixelii mărunți din memoria cadavrului plastifiat.

Moartea, îmi zice în treacăt vizitiul taciturn de pe capra lui din piele de bou, *are același chip blând aici, în înaltul scaun, ca umbra armăsarilor mei negri, în care timpul*

nu se măsoară cu ceasornicul din turn, cum te-ai aștepta, ci cu balansul mortuar al trăsurii, cu arcuri în arcade îmbinat.

Acordeonul de nisip

Acordeonul de nisip atârna de placenta mamei
legat de o funie împletită în opt care desena cu umbra ei
un vițel tărcat, zburdalnic, pe țărmul dezmembrat
din roata de foc rostogolită pe sternul meu curbat și alb.

E o lună de jucărie, mă îmbună mai tânărul poet din Dej,
nu da ascultare pălăvrăgelilor, te invit, în schimb, să privești
din deal, de pe acea culme a îngăduinței arhitectura cuvântului
prin ochii mai limpezi ai năvoadelor în astâmpăr
și urma rinocerului năvalnic pe drumul nesfârșirii,
goana lui prin pustiul care ne alătură.

Acum,
trage aer în piept și spune-mi: Ce auzi?
Aud cum pe nisipul de culoarea acordeonului sforăie în tihnă
raci decapitați și verzi, aud plânsetul reginelor desperecheate,
aud meduze borțoase, vesele ovule fecundate
în bordelul de peste drum.

E mult mai virginal, mă asigură acelaș poet al neastâmpărului,
doar prin anatomia disecției, pe drumul nesfârșirii
poezia se scrie ușor cu buricele degetelor înmuiate
în șiroaiele de sânge care, iată, încă țâșnesc cât e ziua de mare
dintre pliurile negre și scămoșate ale acordeonului.

Din spațiul zilei de mâine se mai aude, draga mea,
rântul bisturiului scurmând pe linia dunelor
dintre degetele chirurgului ce desenează, la rândul lui,
pecetea rinocerului, trecerea lui, ca un cartuș sălbatic,
prin palma din dreptul inimii.

Melcul

Ce plictisitori pot fi oamenii!,
se miră melcul
adăpostindu-se de ploaie
pe trunchiul unui molid
cu capul în jos
să nu-i plouă în casă.

Exersează din fașă
același mers de mii de ani
și uitătura și-o răstoarnă
în aceleași forme inconfundabile
și visează
ca după moarte să poată zbura
într-un nor
cioplit de aripa unui poem.

Cheia de sub preș

Martorul chemat să depună mărturie împotriva celui
care s-a coborât până la poarta trufiei noastre
s-a emoționat într-atât încât și-a uitat trupul
răsfoit de emoții pe scările tribunalului.
Pentru a evita o eroare judiciară, judecătorul
a anulat prezentul din articulația sferică a închizătorii
poruncindu-i aprodului de la muzeul de artă,
ceasornicar la bază, să mute balansul pendulei
ceva mai încolo, în penumbra așteptării.

Pentru o clipă cerul s-a golit de răsteala timpului,
trenurile toate s-au înțepenit între stații,
statuile, rebele ca toate statuile, mi s-au plâns
de calitatea bronzului turnat în ele
și m-au însoțit, cu pălăria în mână,
de-a lungul bulevardului, până în gura metroului.
Din faptele noastre nu va mai rămâne mare lucru,
m-a atenționat unul mai îndrăznitor,
ne vor acuza, în ultimă instanță, de pălăvrăgeli zgomotoase
cu toate că nu am lăsat nimic pe dinafara spovedaniei.

P.S.

Să știi, draga mea, că înainte de a mă duce
am dezlegat câinii de pe lanț și am lăsat cheia sub preș.

* poeme din volumul în curs de apariție

PETRU VASILE TOMOIAGĂ

Singur în fața lui Dumnezeu
Călugărul Nicandru*

Purtăm fiecare în noi atât rău cât putem duce în plumbul picioarelor și în cocoașa spinării, dar și vis cât poate încăpea între aripile deschise... Intuiam, deși nu puteam să explic cum, într-un mod logic, că îmi provoc singur durerea, așa cum vulturul se înalță la cer prin puterea propriilor aripi. Singur! Între celest și teluric, între zbor și îngenunchiere, ne urmăm târâiala de fiecare zi, mai îngrozitoare decât moartea și, astfel, fiecare clipă e picătura de venin care te obișnuiește cu otrava.

Așa am dus-o aproape zece ani din viață, ca într-un blestem. Timp pe care aș fi vrut să-l smulg ca pe un ciob înveninat și dureros din carnea vieții mele - ciob pe care, dacă l-aș smulge, întregul vas s-ar transforma în țăndări...

Îmi pot nega propriul timp? Sunt secunde pe care le iubesc din tot sufletul, dar și secunde pe care le urăsc cu toată ființa. În timpul de iubire s-au strecurat clipe de ură; noianul de ură a fost fulgerat de momente de iubire... și, atunci, unde este adevărul?

Trudnic adunăm bune și rele, alipindu-le timpului nostru, sculptându-ne o viață și construind propriul adevăr, care, nu de puține ori, intră în contradicție cu al celor din jur... Și, abia atunci, simți cum totul se năruie, cum totul a fost doar iluzie, deșertăciune... „Totul e deșertăciune!”.

Mergeam de-a lungul râului, prin apă, cu pantalonii sumeși sub genunchi, spre plaja săracă din fața mea: îngustă și cu pietriș, plajă din care limba apei mușca șovăitoare... Mureșul, destul de umflat, mâlos ca întotdeauna, aluneca nepăsător pe vechia-i matcă, parcă insensibil la tot ce se petrece în preajmă. Străjuit de-o parte și alta de sălcii bătrâne, pletoase, se lăsa dezmierdat de razele soarelui care-l pipăiau cu degete înfrigurate... Apa lui vicleană și haină, care înghițise multe vieți, se încrețea frisonată de adierea abia perceptibilă a vântului... Totul era frumos și sălbatic... Mă gândeam că dacă Dumnezeu l-a făcut pe Adam cu mâinile, atunci întreaga natură nu a putut să o facă decât cu sufletul său. Priveam în lungul râului care, în sclipătul soarelui, părea o cascadă strălucitoare între doi munți verzi, ce se prăbușeau asupra ei. Și, tocmai din acea strălucire, peste ape, se apropia de mine o flacără, un fel de femeie în roșu, cu părul învăpăiat, o arătare ce s-a oprit pentru câteva clipe în fața mea și din umbra căreia nu am deslușit decât amuleta împletită din piele de șarpe, de care-i atârna la gât o jumătate de scoică pe care scria cu majuscule: „ABRASAX”. Apoi, a dispărut așa cum venise. Mi-am scuturat capul înfiorat și m-am întors la mașină măcinat de gânduri confuze, indefinibile, parcă apăsătoare... Mi-am încălțat pantofii pe care-i rătăcisem prin iarbă și, abia acum, Ioana, care moțăia pe bancheta din spate a Renault-ului, mă bagă în seamă: „M-ai uitat! Ai plecat pe malul apei să-ți lingi rănile? De care timp și de ce viață îți amintește locul?”. „Eu credeam că tu ai uitat de mine... Că îți tragi sufletul după drum și-ți prinde bine o clipă de singurătate...”. „Tudore, Tudore... Eu nu vreau să aud de singurătate. Mi-e frică de singurătate... Pentru mine singurătatea e cea mai mare pedeapă. Un blestem aș putea spune! Aproape că am adormit așteptându-te pe tine”...

Am pornit motorul și am privit spre apa leneșă, somnoroasă, ca și tânăra femeie de lângă mine. Amândouă frumoase, fiecare altfel, amândouă la fel curgând în timp, fără întoarcere! Dar Ioana era atât de tânără încât timpul nu conta, pentru că încă nu începuse să numere anii... Pe drumul de pământ, uscat și plin de praf, cu iarbă săracă și arsă pe margini, „bidiviul” gonea înainte și torcea liniștit. Un șarpe ne-a

trecut în grabă calea. Simțeam respirația parfumată a femeii de lângă mine. Aproape silfidă, Ioana era de o frumusețe stranie și delicată în același timp. Un cap oval, cu forme desenate, inspirat de natură, o făceau invidiată de multe femei. Dar nu făcea niciodată caz de frumusețea ei. Părea că nu-i pasă de acest lucru și, oricum, trata subiectul cu o nepăsare care-i sporea farmecul... Acum își trecuse ocrotitor brațul în jurul mijlocului meu... Brațul ei subțire, liană fierbinte în jurul trupului.

După câtva timp ne-a ieșit în drum „Restaurantul" cu „Birtul din pom", apoi șoseaua și rândul de case, vechi, ponosite, ale locuitorilor de pe malul apei... Aici mai locuiesc doar douăsprezece familii. Și-au construit casele după război și n-au mai plecat. Se mai întâmplă ca în anii cu multe ploi Mureșul să le inunde casele, dar nu s-au înspăimântat. După ce apele se retrag, le repară, sau le reconstruiesc, după caz, dar nu dau bir cu fugiții. Duc viață aspră și cu multe necazuri, iar cea mai apropiată comună, cea de care și aparține cătunul, este la cinci-șase kilometri de buza apei. De fapt, adevărata așezare, cea din vechime, a fost tocmai pe malul apei, unde și astăzi se mai pot ghici, în undele înșelătoare ale Mureșului, zidurile vechii fortărețe-mănăstire Rahonța. Pe sub zidurile acestui lăcaș alunecau în trecut plutele cu lemn și cu sare spre Ungaria. Oamenii, săturându-se de inundații, încet-încet s-au îndepărtat, și aici au mai rămas doar oamenii apelor sau oamenii locului.

În împrejurimi sunt și vile cochete, etajate, care contrastează pregnant cu casele localnicilor, mici și sărăcăcioase. Primele sunt rodul unei vieți de trudă și deznădejde, de muncă și luptă pentru a supraviețui, celelalte, case de vacanță, născute dintr-un moft, din lux și preaplin, dintr-o opulență oarecum sfidătoare. Ele sunt locuite doar la sfârșit de săptămână sau în vacanță, vara, când stăpânii vor să uite de praful și smogul orașelor, și, atunci, se ascund aici, ținând legătura cu civilizația doar prin telefon și televizor... În rest, vilele stau aproape în părăsire și dau mult de furcă polițiștilor din satul apropiat, pentru că sunt deseori vizitate de oameni fără căpătâi, care se aciuează prin ele, ori de hoți lacomi, care nu iartă nimic din ce întâlnesc în cale.

Între șirul de case ce străjuiesc Mureșul, cu câțiva ani în urmă, din mila unui om bogat al locului, pentru cele câteva zeci de suflete care nu aveau unde să se roage, s-a construit „Schitul Săraca", cu hramul Sfântului Dumitru, după numele celui care se îndurase să-l ctitorească, pentru veșnica lui pomenire în fața lui Dumnezeu. Schitul aparține și astăzi de Mănăstirea Săraca, iar primul confesor al lui a fost călugărul Nicandru. Un om colilie, plin de ani, de credință și duh era călugărul. Nimeni nu-i știa vârsta și ajunsese pe melagurile acestea, după cum spuneau unii, tocmai de la Mănăstirea Sfântul Andrei din Corvinul de Constanța, al Episcopiei Dunărea de Jos. Ce-l mânase spre aceste locuri, numai bunul Dumnezeu știe. Poate să mai curețe locul de păcate sau să ferească pustietatea de fărădelegi. Cert este că din clipa în care a ajuns Nicandru pe aceste meleaguri de pe Mureș și oamenilor a început să le meargă mai bine. Credincioșii îl priveau ca pe un sfânt, cei mai puțin cucernici, cu multă îndoială... Biserica din cătun este construită doar din piatră cioplită și lemn, având înălțată deasupra o clopotniță, prin care se dă de veste în zi de sărbătoare, sau dacă a murit cineva, ori dacă Mureșul își iese din matcă... Oamenii înțeleg clopotul după limba lui, după cum este bătut, după dangătul lui dureros...

Am oprit mașina în fața schitului și am coborât pentru a vedea dacă este cineva prin preajmă. Ioana a coborât și ea, lângă un cârd de gâște gălăgioase. Se străduia să-mi spună câteva cuvinte, dar zumzetul motorului și larma gâștelor îi copleșeau vocea. De după gard se ivi călugărul, în mantia-i lungă și neagră, cu barba și părul alb fluturându-i în vânt. Dojenea un câine mic, bălțat, vioi și tare gălăgios. Ne întâmpină cu bucurie, și după ce am deschis poarta, am tras mașina în curte, pe iarba care creștea din belșug între schit și cele zece căsuțe pregătite să-și aștepte oaspeții... De când păstorea schitul călugărul, venea tot mai multă lume pentru rugăciune. I-a mers vestea că face minuni! Și deseori, pe lângă cei din cătun, veneau credincioși din multe și depărtate locuri să se închine împreună cu Nicandru. Ioana privea cu uimire la călugărul pe care îl vedea pentru prima oară. Cu uimire îl priveam și eu, pentru că, deși îl știam de ani de zile, Nicandru era la fel, nu se mai schimbase cu nimic, părea că timpul trecuse peste el fără să-l atingă... În albul părului care-i încadra capul, doar sprâncenele, mustața și un smoc de bărbie îi erau mai întunecate. Ochii de un albastru

intens și o profunzime fără margini scânteiau când îi îndrepta spre tine. Te privea fără ocolișuri, fără ostentație și, în toată asprimea lui de ascet, simțeai că se apropie de tine cu o blândețe și o bunătate nemaiîntâlnită... „Ai venit din nou la mine, spuse abia șoptit. De fapt nu la mine ai venit, la El ai venit, pentru că voi, nefericiții pământului care nu aflareți alinare, grăbiți la El cu necazurile și suferințele voastre, căci el vă cheamă cu blândețe... Asemenea vulturului superbu, a cărui zboru mărețiu este totdeauna țintă spre ceriul albastru, asemenea și nădejdea noastră trebuie să țintească spre Dumnezeu... Căci altă scăpare nu iastă...". Înaintam toți trei spre umbrarul din mijlocul curții. La o masă, un bărbat și o femeie trebăluiau de zor. Tocau zarzavaturi și legume pe care le puneau într-un vas de lut imens. „Facem un ghiveci călugăresc...", mai spuse bătrânul, arătând spre bărbatul și femeia de la masă.

Alături, sub un prun încărcat de rod, de la care porneau două rânduri de vie cu ciorchini grei, dați în pârgă, se jucau dezbrăcați, în vârful unei movile de nisip, un băiat și o fetiță, de cinci-șase anișori. Femeia frumoasă, cam la 30 de ani, era cu fața spre noi, lac de nădușeală. Părul îi era strâns cu un batic alb și legat la spate, iar bluza de un roz pal i se lipise de trupul vânjos, aproape plinuț, cu rotunjimi bine conturate. La salutul nostru de binețe se întoarse și bărbatul. Păli brusc. Nu știu cum arătam eu. Zadarnic încerca să îngaime ceva, o formulă de salut oarecare, pentru că nu se deslușea nimic din bolboroseala lui fără nici o noimă. Eu priveam cu uimire la el: dădea spre cincizeci de ani, era într-un trening alb, cu o alură sportivă, chiar dacă se întrezărea un început de burtă și o calviție care-i lărgea fruntea înaltă. Aveam aproximativ aceeași vârstă, dar el se ținea mult mai bine, părea mai puțin măcinat de viață. Ne priveam în tăcere de câteva momente și atmosfera devenise stânjenitoare. Femeile își zâmbiră oarecum, iar noi ne priveam cu aceeași curiozitate apăsătoare, în timp ce călugărul se pare că a deslușit pe unde bat lucrurile: „Prin păcatu se face omul vinovatul morții și doar prin sfânta taină a penitenței dobândește viața. Tot prin păcatu se face omul servitoriul diavolului și fiul iadului, însă prin îngenunchiere și rugăciune la Hristos, prin sinceră și dureroasă mărturisire a păcatelor, devine servitor al adevăriului și fiu al credinței... Pentru că cea mai frumoasă virtute e umilința!". Ne-am așezat cu toții în jurul mesei, călugărul înșirând femeii câtă ceapă și usturoi să pună la ghiveci, câte vinete, ardei, roșii, cartofi, varză, fasole verde, mazăre, cât dovlecel și câtă verdeață, cât ulei și ce condimente pentru ca mâncarea să iasă așa cum trebuie.

Auzeam că se vorbește, dar nu înțelegeam nimic. Simțeam că îmi vâjâie capul. Instinctiv, Ioana se lipise de mine. Îmi simțea tremurul corpului și mă privea întrebător. „Nu e nimic, am încercat s-o liniștesc! Mă simt puțin rău, parcă mi-e frig, doar atât!". Între timp mă tot gândeam ce ar putea să caute bărbatul acesta aici. Ce-l adusese la călugăr? Ce urmărea? Făceam mii de supoziții, dar nu se potrivea nimic. Mă zbăteam între a crede că a venit ca orice credincios, doar să se roage și ajungeam până la cele mai groaznice scenarii, că acest om, dacă-l puteam numi astfel, ar vrea să facă rău călugărului... Dar ce rău poți să-i faci unui sfânt? Cu ce ar putea acest neisprăvit să-l lovească pe omul lui Dumnezeu? Călugărul nu poate fi umilit sau înspăimântat pentru că, în subțirimea lui, pare duh și nici durerea nu cred să-l atingă...

Îmi aduceam aminte cât suferisem: chinurile, câtodată mai tari decât carnea noastră slabă, umilința, frica, toate la un loc, iar eu un biet om nevoit să le suporte, dator să trăiască... Când orice era mai bun decât viața care devenise coșmar, care devenise povară... Dator să trăiesc și atunci când moartea era mai bună... De nenumărate ori mi-am adus atunci aminte de Iov, de pilda lui, prin care se vedea dator să primească și cele rele de la Dumnezeu, dacă se găsise vrednic de cele bune... Și credința nu i-a fost în zadar, așa cum nu mi-au fost nici mie anii care au urmat... O, părinte, Nicandru... O, Doamne, pentru ce mi-ai scos acest om în cale?... Și tocmai acum! Dar e la fel de adevărat că o reîntâlnire cu el ar la fel de nepotrivită oricând și oriunde... O, părinte Nicandru...

Între timp femeile începuseră să vorbească între ele: „Ce caută aici?", „De când îl cunosc pe călugăr", și Aneta, pentru că așa o chema pe femeia cu bluzița roz, sporovăia fără întrerupere, ca femeile simple, după ce-și înfrâng timiditatea...

Călugărul acoperi oala mare de lut cu un capac, o apucă de mânere cu o forță pe care nu te așteptai să o aibă la vârsta lui și porni spre cuptorul de pământ, care abia fumga într-o parte a curții. Așeză cu grijă vasul în

cuptor, apoi înteți focul. Copiii începuseră să se certe din nu știu care pricină, iar vorbăreața mamă se tot chinuia să-i împace. Deasupra, un cârd de gâște sălbatice brăzdau cerul, o boltă senină, pe care se ghiceau ici, colo, nori alburii, dezlânați...

Într-un târziu, Aneta a descoperit taina chiraielilor... Picii erau flămânzi și nu mai voiau să aștepte după nici un ghiveci. Femeia i-a luat de mână, s-a îndreptat cu ei spre dușul din marginea platoului betonat, i-a scăldat în grabă și, după ce i-a șters cu un prosop, pe un colț al mesei din umbrar le-a tăiat pâine, slănină, brânză, roșii, ardei și i-a îndemnat să mănânce. Împăcat de tăcerea dintre noi, tatăl lor îi privea cu un fel de admirație și dragoste... Fetița, parcă ceva mai mică decât băiețelul, dolofană și cu bucle aurii, molfăia și îi zâmbea tatălui făcând gropițe de-o parte și de alta a gurii. Băiatul, mai uscățiv și ceva mai înalt, mesteca lacom, ducând bucăți mari în gura mai tot timpul plină. Ioana sporovăia din nou cu Aneta. „Venim de șapte-opt ani la părintele Nicandru... Nu puteam să am copii defel. Am încercat pe la toți doctorii din lume, fără nici un rezultat... Acum vreo opt ani eram cu Stelian pe malul Mureșului, el pescuia, iar eu am luat-o încet spre mal... Aveam o ușoară amețeală și parcă mă chema cineva... Închisesem ochii și în adâncul lor îmi stăruia o văpaie... Parcă alerga spre mine o femeie de sânge, o arătare fără forme care dogorea dureros... Nu știu cum am ajuns la schitul pe lângă care trecusem cu Stelian, nepăsători, în atâtea rânduri... Ușa era deschisă, iar pata roșie se pierduse în adâncul bisericii... Alergam și eu după ea! M-am împiedicat de prag și am căzut. Așa, de-a bușilea, în patru labe, m-am târât până în fața altarului, unde am căzut fără vlagă... Lacrimile îmi curgeau pe obraz și plângeam liniștit. N-am simțit niciodată o pace și o împăcare mai mare ca atunci... Cât am plâns, nu știu, parcă am și adormit... Când m-am dezmeticit, călugărul era îngenunchiat într-o parte a altarului și se ruga... Abia am deslușit prin ceea ce spunea câteva cuvinte, pe care le repeta parcă obsedant... «Doamne, tu știi ce vrea această femeie, îndură-te, Doamne, de ea, îndură-te de neputința ei, de durerea ei, Doamne...». Și călugărul și-a continuat neabătut rugăciunea până spre seară... Așa ne-a găsit Stelian, desfigurat de cât mă căutase. Cu toată firea lui impulsivă și cu toată necredința, n-a spus nimic... Ceva s-a întâmplat cu el atunci, pentru că din acea clipă e alt om... Aproape că uitasem de întâmplare, dar un an mai târziu am născut băiatul. Tocmai atunci când nu mai speram a fost să vină această bucurie... Noapte de noapte visam că o femeie îmbrăcată în roșu îmi smulge pruncul din brațe și fuge cu el într-o biserică, iar eu alerg înspăimântată după ea... Atunci am înțeles tâlcul visului și l-am rugat pe Stelian să venim la schit... Nu a vrut, și prima oară am venit singură. Apoi m-a urmat și, de atunci, venim de câteva ori pe an la părintele Nicandru, iar vara chiar stăm câteva zile împreună cu el... Cam la un an după ce s-a născut Flavius am născut-o pe Monica...". Și femeia vorbea încontinuu, iar vorbele-i curgeau ca o cascadă, care nu mă atingeau în nici un fel...

Am luat câteva bagaje din mașină și m-am îndreptat spre căsuța pe care mi-o arătase bătrânul călugăr. Cele zece căsuțe erau aidoma, așezate sub forma unui semicerc și îndeplineau minimumul necesar pentru a putea înnopta acolo. Erau sub forma unui cort, dar din șindrilă și acoperite cu stuf, cu un mic pridvor în față, două paturi plasate de-o parte și alta a intrării, despărțite la geamul opus de o măsuță minusculă... Totul strălucea de curățenie. Cerceafurile albe contrastau plăcut cu vopseaua vie a pereților din scândură. Am pus bagajele de-o parte, m-am întins pe unul dintre paturi și după ce mi-am dus brațele sub cap am închis ochii... În prima clipă am crezut că timpul și locul se învârtesc cu mine ca într-un carusel ciudat, apoi de-odată totul a împietrit. Totul părea de neclintit, ca într-o fotografie... Colonelul stătea deasupra mea și mă lovea fără încetare. Cu pumnii, cu picioarele, peste tot, fără discernământ... Mă zvârcoleam în durere și îl imploram printre vaiete și lacrimi: Lasă-mă, lasă-mă, ai să mă omori... „Să te omor, 'tu-ți Cristoșii mă-ti, să scape țara de-un nemernic, de-un trădător... Revoluție-ți trebuie ție? Ești revoluționar? Revoluționaru' lu' pește...", și loviturile curgeau ploaie... „Am copii mici, fie-ți milă", abia mai îngăimam, și trupul mă ardea peste tot și fiecare lovitură mă pătrundea dureroasă ca o împunsătură de cuțit... Eram un morman de carne vie, năclăită de sânge și praf... „Ai copii, ai? 'Tu-ți copiii soarelui mă-ti de derbedeu, de lichea ce ești..."

* fragment.

CLELIA IFRIM

O pereche de porumbei ca ofrandă pentru Primăvara de Atunci

Suspinul liric al unui poet este echivalent cu întoarcerea fiului risipitor. Roşcovele pe care sclavii Faraonului egiptean le aveau din belşug, nu erau, nu sunt, şi pentru el. „Evangheliile lirice" din noua carte al lui Gabriel Dinu „Atunci eu le-am spus" ţin de acest destin al reîntoarcerii, adaptând parabola din Noul Testament într-o carte de versete/versuri de secolul XXI. Poemele lui sunt ca o lacrimă pe fiecare pagină.

„Atunci" - cuvânt care deschide toate poemele şi titlul cărţii - este o trimitere în trecut, într-un timp venind de acolo, din Ţara-care-nu-mai-există, într-un timp actualizat până la starea cronică de trăire prezentă, cu revărsare în viitor.

Accentuez starea aceasta a lui „atunci", cu plasare temporală în viitor, prin însăşi mărturisirea poetului, care trăieşte deja în „postumitate".
Prima „evanghelie lirică", cum îşi numeşte Gabriel Dinu toate poemele din această carte, „Cea a cititorului în fum" începe cu un vers emblematic, ca sinteză a morţii şi a învierii:

„Atunci El a spus:
- Aici au ars toate cărţile voastre
citite, necitite şi cele din vis."

Poate una dintre cărţile citite este aceasta. Nu ştiu dacă va fi arsă atunci, într-un timp îndepărtat, sau azi. Inchiziţia culturală este la fel ca şi cea religioasă.

Cartea lui Gabriel Dinu este un evanghelier personal, unde poemele ca nişte „răni" se văd zi şi noapte, luni, marţi, miercuri... anotimp după anotimp, într-o trecere continuă. Rănile se deschid una pe alta, şi lucrarea îngerului păzitor, în această carte el fiind un înger al poemelor şi al scrisorilor, este de a le arăta, şi de a se arăta pe sine însuşi, de a apărea în locul rănit:

„Ca o rană deschisă
îngerul se mută
de pe umărul stâng
pe umărul drept
şi tace."

Lumea lui Gabriel Dinu este lumea de aici, cu personaje trecătoare, ca Pilat din Pont la vremea lui, cu personaje politice, administrative, colegi de breaslă, personaje culturale sau sociale pe firmente colorate...Toate sunt mixate într-un aliaj contemporan.

În plus, aliajul acesta, bine dozat, cuprinde şi obiecte personale - verigheta, fereastra, masca, oglinda, cafeaua, câteva grame de votcă, câinele, şi multe altele, care fac parte din recuzita necesară, adică minimă, pentru supravieţuire.

Lirismul vieţii nu este însă cel al poeziei. Lupta pe viaţă şi pe moarte cu îngerul păzitor, nu se sfârşeşte în zori. Flashuri ale acestei lupte se pot vedea în diverse dialoguri scurte - între un înger trimis ca mesager al dragostei de femeia care se „aliantă" uitând adresa destinatarului, între autor ca „eu" liric şi mulţime, între Cel care deschide şi închide cartea.
Bucătăria noastră cea de toate zilele este un loc obişnuit de a trăi în fiecare zi, aventura cotidiană care urmează:

„Înmuiem viaţa în moarte
şi moartea în viaţă,
precum pâinea
într-un sos aburind."

Dacă viaţa este cotidiană, şi moartea este cotidi-

ană. Aliajul din ele, aliajul acestei stări poate fi din părți egale, sau în proporții diferite. Își pot schimba pe rând centrul de greutate, și „visul care trece" va deveni în finalul poemului despre vis și moarte, însăși „moartea care vine". Motto-ul cărții lui Gabriel Dinu se referă tot la aceasta. Este o formă de exorcism. Frica iepurelui de câmp este anihilată de dorința și puterea lui de a alerga liber pe câmp. Și o face.

„Omul gri" despre care vorbește în una din aceste evanghelii lirice, este ca și „ziua de ieri" care a devenit deja „ziua de azi". Lepădarea de omul vechi este o pregătire pentru înviere, pentru Primăvara de Atunci. Nu poți învia fără a muri. Învierea trece prin moartea pe cruce.

Există în afara orașului București un cartier binecunoscut. În copilăria mea îi spuneam „Cățelu", denumire sub care este cunoscut și astăzi. Era denumit așa, după „Cățelul Pământului", fiind undeva departe, în afara orașului, ca și cum locul acela s-ar fi aflat în afara Pământului.

Mitul românesc al Cățelului Pământului este un mit de subtera, acesta trăind sub pământ. Citind cartea lui Gabriel Dinu „Atunci eu le-am spus", tentația de a face o analogie cu „Miorița", la nivel de idee, a fost mare.

Dacă oamenii se înnoiesc, înviază, și miturile, în cazul nostru, pot fi înțelese într-un mod nou. Dacă oaia oraculară, miorița, din balada populară, își vestește stăpânul că va fi omorât, și cățelul pământului, pe care poetul îl plimbă, îl vestește, la fel, că moartea este aproape:

„Atunci câinele a lătrat
de trei ori.
Și-am înțeles.
Cumva, cândva
te vor vinde."

Poemele lui Gabriel Dinu, împrumutând tonul vechilor evanghelii, sunt miniaturi apocrife, cu detalii abia schițate, unde dialogurile încep simplu - „Atunci El a spus".

Ca un ecou, ca o reverberație a șoaptei celor spuse, poemul următor începe la fel de simplu - „Atunci eu le-am spus..."

Poezia ca „mers pe ape", ține loc de drum în viață, și substituindu-se acesteia, are toate atributele ei. Este o stare reală sau o stare de vis. Amândouă se hrănesc cu aripi de înger.

A rupe îngerul morții în 12 părți, înseamnă în primul rând, a scrie o astfel de carte. „După o secetă mare", care înseamnă și neputința de a merge pe ape, după uitarea că acest lucru a fost posibil „uneori, deseori", după ce treci pragul cel mai îndepărtat al acceptării, ca prag de supremă înțelegere, urmează soluția cea mai simplă:

„Atunci El a spus:
- Ridică-te, ia-ți visul și umblă !"

Vechea parabolă a celui bolnav, adus pe o targă de patru prieteni în fața lui Iisus Hristos, pentru a fi vindecat, este sursa pentru versurile de mai sus. Patul acela pliant, poate o targă din foaie de cort, sau din ramuri proaspete de finic, culese în primăvara aceasta, este visul de acum, targa pe care cel bolnav este transportat.

Pliat într-o carte, visul lui Gabriel Dinu, merge cu el prin lume. Întoarcerea fiului risipitor a început. Este vremea ofrandelor - o pereche de porumbei și-a luat zborul spre Primăvara de Atunci.

MIRON KIROPOL
(1936 - 2020)

ROSARIUM REDIVIVUS*

PE CHIPUL MÎNTUITOR

Pe chipul mîntuitor
mi se coboară lumina
timpului ce adoarme
şi-şi face cuib prin abur.
Mă strîng lîngă mama uşor
şi umilinţa îmi mîngîie trupul,
mă strîng peste iarba care piere
aici în adîncul văzduhurilor.
Mă strîng, mă umilesc printre* florile
arse de lumînări
lîngă mama, lîngă duhul ei întors
nepotolit de pămînt.

* *Între in Metopă.*

PRIMĂVARĂ
(variantă)

Vei sta lîngă morţi,
migrînd o dată cu ei
şi parul tău va căpăta o culoare
de lut.
Un cer pur, încă nenăscut
în oameni, va pluti deasupra ta
peste zei
în tot ce se adînceşte şi moare,
dar fecundează hiacintul şi ţelina sacră,
cu respiraţie delectabilă implorându-ţi
urechea.
Pomii pe care îi ascunzi
se vor face cruzi
ca primăvara
la vatra atavică a ciripitului.

PENTRU MAMA

Veşnic rămîi frumoasă, mamă,
pe pămîntul uitat în stele,
în aburul vîntului,
împins către mine din cornurile*
văzduhurilor ce salvează.
Îţi aştept chipul
în noaptea foarte lungă
a timpului
să se lipească de geam ca florile
de zăpadă spunîndu-mi colinde,
aproape de mine ca de iesle,
din nou suind copilăria,
povîrniş plin de ruginite
sănii.
Vino acum pe cînd dorm
şi nu mă ştie nimeni,
numai tu ce mă legeni,
numai părul tău atît de alb
dintr-o limbă moartă,

* *Ungherele în Metopă.*

CHEMARE

Printre arbori de dincolo
toamna mă cobor şi adorm
lîngă statui obosite,
lîngă sfîrşitul îndepărtat
al păsărilor.
Umbre mă înconjoară*
cu chipul căzut

tîrînd spre inimă pasul greoi
ca scoarța prin abur.
Umbra ta cu ochii albaştri, în piatră,
epitaf pe care anii îl fac
indescifrabil.
Şi fuga pămîntului, rădăcinile
smulse de ape şi flăcări.

* *Vers suprimat in Metopă.*

CÎNTEC

Sînt obosit – îmi spun – sînt obosit şi iarăşi
vorbesc despre îngeri
şi iarăşi femei şi copii, bărbați şi adolescenți
se țin după mine,
îmbrăcați în haine de duminică.
Intru în oraş, mă opresc,
cer să beau, îmi pun mîna pe masă,
dar abia rostesc un cuvînt
şi oamenii din fața mea se trezesc, se sperie,
îmbrăcați în haine de duminică.
Mă duc la tipografie, sînt corector,
mă strîng printre ziduri, vreau să nu fiu simțit,
dar de abia apar, de abia împing uşa
şi oamenii mă văd, se trezesc, se sperie,
îmbrăcați în haine de duminică.
Aştept să treacă noaptea, să pot pleca.
Aproape de dimineață străbat un oraş pustiu
prin care nu mai umblă decît somnul,
dar de abia trec o stradă
şi oamenii ce retrăiesc în vis
vin mai mulți decît au fost pe pămînt,
părăsesc morminte,
piramide şi munți, fluvii sfinte,
ținîndu-se după mine,
femei şi copii, bărbați şi adolescenți
îmbrăcați în haine de duminică.

EPITAF

Stăm în genunchi unul înaintea celuilalt,
morți, mai frumoşi decît dragostea ne facem.

LUI EMINESCU

Această lespede ce nu-mi părăseşte ochii,
această lespede de paşi sălbatici,
fugind mereu, alunecînd către ceva
nesigur,
plină de îndoieli, plină de spaime
în care au pierit atîtea guri,
s-au îngropat, s-au îngropat
mîini lîngă mîini,
ochi peste lacuri împietrite,
cetăți unde adîncul este aur.
Aceste coruri de bărbați ca torțe
extatice
de-a lungul zidurilor,
suflete pe jumătate umbră.

MIORIȚA

Voi cînta – deodată mîinile îmi voi întinde
obosite deasupra ta
şi vei adormi, vei simți moartea,
adierea îngerilor căzuți, apoi singurătatea,
zile rămase pe cer ca norii,
lucruri violete, oameni care trec prin somn
departe, legende vor veni în ochii lor
să reînceapă,
oameni care în aur pătrund
şoptindu-se unul pe altul.

DE CEVA CÎNTÎND*

Rugăciunii lui Brâncuşi
Cu graiul plăpînd,
cu totul înfrînte
de ceva cîntînd,
fecioară şi prunc,
de ceva să cînte
pierdutele duhuri
în aerul crud,
cu mîinile-ntinse
pe lemn să le-aud.

* *Titlu modificat în Metopă : GLAS*

AMIAZA

Străbate-n arbori teama,
și cad frunzele și cade umbra
mea pe sufletul surd al pămîntului.
Lumea e sus, alungată
sub porți care se zbat închise.
Lumea e sub pietre și mări
printre trupuri legate
ce se coboară mai jos
în amiaza străveche pierdută.
O goană imensă
începe să mă clatine,
îmi strînge inima, nesfîrșit mă sărută.

COVOR DIN MARAMUREȘ

Covor îmbălsămat pe care mama se va duce
acoperită ca de un cîmp
cu mîinile încrucișate pe suflet,
cu ochii închiși de bani veșnici.
Cununi să ridicăm pe brațe
din tot ce ne va rămîne,
amintirea și casa lăsată în vînt
cu ușile de perete lovindu-se
în urmă.
Îmbrățișată pe grîu o vei purta
în acel sunet.

ADORAȚIE
(variantă)

De cine-mi amintește timpul acesta de Sfânt Maslu?
Cine în noapte-mi schimbă corpul fără să o știu?
Cu fructul lemnul astrului ca momeala mă arde
și mă revarsă în ciclu heruvimic.
Alarmă fără veste, mă trezesc în suspin.
Ciocârlia mai sus îmi zboară pe vertebre.
Ființele străbunului să mă retragă vin
din imploração de tenebre.

AȘTEPTÎND[1]

În zori cînd mă trezesc din pămîntul
viu și liturgic străvechi,
cu trupul meu lîngă trupuri,
cu trupul meu copac și iarbă,
cu trupul floare pe care tu o sorbi,
cu trupul meu lăcaș al vieții,
cu trupul meu de-a pururi
ce vei uita să-l sfărîmi –
îmi întorc fața, de rouă
și urme de copil răsplătită,
spre fața ta izbăvitoare ca mama,
așteptînd cu lacrimi pe mîini.[2]

1) *Titlu modificat in Metopă: BEL CANTO*
2) *îmi întorc fața/ răsplătită de copil/ spre fața ta izbăvitoare ca maică a sorții/ așteptând cu lacrimi pe mâini.*

PREȚUIRE[1]

Ce zi de pret. Trecere fără lacăt.
Soarele puțin bătut de adieri
se coboară, își clatină razele în scapăt
deasupra liniștii în cer.
Ce zi minunată în care și eu
pot să mă bucur de-aproape,
pentru ceva neștiut să sper,
să umblu pe ape.
Ce zi iubită, și frumusețea ei
mai frumoasă. Și întrebarea, cînd am să pier.

1) Titlu modificat în Metopă: CE ZI DE PERȚ…

TRANDAFIRI

Ascult ziua iubită confuz de trandafiri.
Aici se fac tărîmurile vieții
toate așa cum voiam de subțiri,
petale, spini,
pașii bătrînelor ca rugăciune,
ulcioarele arzînd cu untdelemn,
părinți, fii, miri.

MIRELE

Ca iarna sînt de curat, înverzit,
țîșnesc din fîntînă și curg
peste fața ta și gura ta mă bea închizîndu-ți ochii.
Astfel te îmbrățișez fără să știi.
Soarele izvorît ce sînt pe cerul amiezii căzînd
te îmbrățișează mai departe,
te îmbrățișează pădurea cu roabe
încrederi, cu albitul ei vînt,
îți dă veșmînt frunzele ei mai podoabe
decît au putut să ducă pe trup
semințiile, îți dă dulce cuvînt
și auz adorînd să asculți,
îți dă dragostea măreață a stejarului
pentru pomii fără nume de mulți,
înconjurîndu-l copii,
îți dă sufletul cel mai frumos
al izvoarelor sale,
în luminișul cu alte și alte ființe preavii
și preagoale.

IUNIE

Culori înalte înstăpînesc pămîntul alb,
verde și roșu, iarbă și păsări fug
în jurul meu fecioarele,
arbori ce nu au rădăcini și zboară.
Călătorii care încep, care sfîrșesc pe rug,
în nori de se prefac, în ploaie
hrănind atîtea trupuri
cîte nu mai sînt.
Întind mîna să aflu în pătimire zborul
și viața mea acoperă văzduhuri, munți,
genunchii îmi caută locuri unde să se plece.
Culori înalte înstăpînesc pămîntul alb,
în toate cuprinzînd o altă, neîntreruptă vrere.
Verdele în care tălpile mi-alunec rece,
cu viclenie viața să adorm
desculț venind spre ea,
să o surprind numai tăcere,
abia cînd mă trezește ;
roșul în care fără apărare,
legată de povara ei
se lasă mie.

PRIMĂVARĂ

Și iar e vremea să văd cum se desfac
mugurii plini ai lumii
și florile cum îndumnezeiesc.
Abia trecînd răsufletul asupra lor
îmi clatină ca boarea frunzele
trupul iluminat,
abia trecînd asupra humii.
În inimă ce întrebare las,
ce nepătrundere și numai
petale roz
și vii gemînd, acoperind
rămînerea, și iată vas
implorator e fiecare os
care mai cîntă.

ROSARIUM REDIVIVUS

Miron Kiropol a dus cu el peste tot frumusețea sufletului nativ românesc. Surprinzător, pentru început, nu versul avea să fie cel care îl va aduce în conștiința culturală franceză, ci penelul, unduirile unui penel de magician prin care va dezvălui sensul religios al frământărilor lui existențiale – o pictură pe lemn, în tradiția Voronețului, în culori inventate de el, din plante, gălbenuș de ou și fărâme de demoni puternici, învinși în cele din urmă.

Jocul sorții a făcut ca niște borne temporale, dar și de suflet, să îmi marcheze existența – de la Nichita Stănescu am aflat despre un foarte bun poet român, fugar parizian, Ilie Constantin, cel prin care mai târziu aveam să-l cunosc pe Miron Kiropol, la Chartres.

Pe toți trei i-am condus pe drumul în eternitate! Așa a fost să fie, poate ne vom regăsi cândva…

Ca o reparație istorică, toate volumele din „perioada românească" a lui Miron Kiropol, se reunesc sub titlul acestei ultime cărți, Rosarium-redivivus, un phoenix cu aripi de litere și zbor, ca să îi străjuiască nemurirea.

ediție îngrijită și prefațată de **FLORENTIN PALAGHIA**

ROSARIUM REDIVIVUS*, editura **TIMPUL, Iași 2022

ROSEMARIE HAINEŞ

COMUNICAREA ŞI PARADIGMA CULTURALĂ POSTMODERNĂ

Globalizarea, caracterul informațional al societății de astăzi, coexistă pe fundalul unei noi paradigme sociale și culturale, numită postmodernism.

Societatea postmodernă, având drept model lumea americană actuală, se confruntă cu experiențe noi, remarcate de Alvin Toffler încă din anii '60-'70; ca de exemplu: accelerarea exponențială a ritmului vieții, schimbarea tot mai frecventă a decorurilor, cunoștințelor, mediului de viață, pe care le-a numit cu un termen generic – tranziență . „Tranziența este noua instabilitate în viața de fiecare zi. Ea se exprimă printr-o senzație, un sentiment de nepermanență" . Deși istoria și semnificația conceptului de postmodernism sunt încă controversate, el există ca o nouă epistemă. Există atâtea postmodernisme câți teoreticieni ai postmodernismului sunt; ambiguitatea constituie una din trăsăturile definitorii ale acestui concept.

Sentimentul comun al sistemelor de gândire care au teoretizat postmodernismul este că o mare epocă din istoria umanității – modernitatea – s-a încheiat și că intrăm într-o lume de alt tip, în care concepte fundamentale ca realitate, istorie, valoare, gândire, artă se modifică esențial și odată cu ele, omul însuși.

Indiferent că el se manifestă în literatură, arhitectură, muzică, politică, religie, economie, știință, fotografie, televiziune, filosofie, antropologie, lingvistică, istoriografie, caracteristicile postmodernismului ar fi: dislocare, diversitate, antireprezentaționalism, alteritate, feminism, textualism. Temele specifice sunt: sfârșitul filosofiei, epistemologiei, umanismului, istorismului progresist.

Paradigma postmodernă înlocuiește conceptele moderniste: realism, formalism, semantică, fundamentalism, reprezentare, narativ, tipic, origini-cauze, obiectivitate, determinare, sectarism cu noi concepte care se impun: eclectism, antiformalism, egalitarism, anarhie, eros, proces, deconstrucție, dispersie, diferență, ironie, indeterminare, imanență.

Paradigma modernității s-a născut în Evul Mediu din criza credințelor morale și religioase exacerbate. Paradigma modernității a intrat într-o criză ce a afectat valorile cunoașterii și rațiunii pe care ea le-a absolutizat prin scientism și tehnocratism. Susținerea raționalității unice ca aspect crucial al modernis-mului reprezintă una din principalele idei atacate de postmodernism. Deoarece viziunea modernă asocia-ză știința cu noțiunile de rațiune și adevăr unice, postmodernismul este direct implicat în detronarea științei de pe poziția care îi permitea să monopolizeze rațiunea absolută .

Postmodernismul neagă existența unei naturi umane constante în timp și în diverse culturi, susținând imposibilitatea omului de a ajunge la esența realului. Pretenția științei de a fi deținătoare de adevăr despre natura esențială a lucrurilor și fenomenelor îi apare suspectă. Se pierde încrederea în existența surselor unice de legitimare a modalităților reducționiste ale explicației .

Postmodernismul privilegiază eterogenitatea și diferența, ca forță eliberatoare în redefinirea discursului cultural. Fragmentarea, indeterminarea și neîncrederea în discursurile universale și totalizatoare caracterizează criza paradigmei moderniste. Redescoperirea pragmatismului și hermeneuticii în filosofie, schimbarea orientării cu privire la filosofia situației, accentele asupra discontinuității și diferenței în istorie și asupra convenției poliforme în locul accentelor, îndreptarea spre cauzalitatea simplă sau chiar cea complexă, noile dezvoltări ale matematicii, relevând indeterminismul (teoria catastrofelor și teoria hao-

sului, geometria fractală), refuzul narativității și al interpretărilor metateoretice cu aplicare universală, resurecția în etică și antropologie a validității și demnității „altuia" sunt toate indicii ale unei profunde schimbări, ca răspuns la criza conceptului modernității. După postmoderniști diferitele realități pot coexista și interpenetra, limita între ficțiune și realitate, între iluzie și știință se estompează.

Criza secolului (desigur, a sec. al XX lea) este criza gândirii scietiste care a construit un om fără divinitate, un om ce a descoperit singur, prin propria cercetare, lipsa de sens a existenței sale tehnicist-consumatoriste .

Logica societății moderne a presupus dominarea naturii și eului uman, prin revoluția tehnico-științifică. Scopul modernizării universale a însemnat raționalizarea economică, organizarea programatică, determinarea politică, ideologia materialistă.

Conceptul politic al modernității a însemnat un stat birocratic adesea atotputernic, despre care se credea că va putea ajunge la forme perfect organizate tehnic și științific. Autoritarismul politic a născut ușor totalitarismul, alt semn evident al crizei modernității.

Conceptul psihologic al modernității a opus consensului magic sau religios al comunității tradiționale existența individului cu interese conștientizate, manipulat însă de o exterioritate pe care a perceput-o ca rațională, dar care l-a determinat unidimensional, până la fatala înstrăinare de esența sa umană.

Conceptul istoric este caracterizat de o temporalitate modernă liniară care se consideră măsurabilă, progresivă, deschisă spre viitor.

Conceptul estetic al modernității opune creatorul uman, dotat cu capacitate și cu potență nelimitate, creaturii subordonate total puterilor divine ale Evului Mediu. Orice om poate să-și manifeste subiectivitatea prin experiment și inovație artistică, ca atare cultura de masă s-a extins în dauna celei performante .

În paradigma culturală postmodernă apare un tip specific de cunoaștere științifică și un nou set de principii epistemologice. Mary Hesse(matematician și filosof ,Univ. Cambridge) prezintă astfel opt elemente caracteristice ale unei noi epistemologii:

1. Nu există un limbaj ideal și univoc pentru știință prin care aceasta să poată reprezenta direct și neechivoc lumea;

2. Limbajele naturale nu sunt univoce, iar semnificațiile din cadrul lor sunt contextuale sau holistice. Pentru a înțelege un termen, trebuie să fiu sensibil față de contextul său care poate fi o propoziție sau un paragraf sau poate implica o bucată mare de discurs, fiind necesar să fie percepute fiecare dintre nuanțele a ceea ce e spus. Unii filosofi au afirmat că un astfel de holism al semnificației face din comprehensiune un act circular – fiecare parte implică întregul, iar întregul nu poate fi priceput fără părțile sale.

3. Faptul că limbajul uzual nu e logic ideal nu împiedică producerea de argumente logice în cadrul lui. Una din sarcinile noii epistemologii este să restaureze reputația retoricii și să creeze o disciplină retorică pentru știință.

4. Elementele acestei retorici ar putea începe cu practica științelor umane. Se consideră că științele umane sunt hermeneutice, adică interpretează comportamentul uman și social în termeni de motivație și intervenții, care nu sunt vizibile la suprafață. Cercetătorii pot compara aceste interiorități cu propria experiență. Deci, științele umane sunt „participative".

5. Toate acestea conduc la ideea că nu poate exista un singur punct de vedere adevărat în științele umane – nu există cercetare total obiectivă și fără prejudecăți – și că evenimentele omenești sunt guvernate de legi universale. Orice știință umană interesantă are nevoie de disciplinele comprehensiunii, interpretării, comunicării, iar acestea sunt procese dialectice, care se schimbă și se dezvoltă împreună cu istoria și culturile,cu sistemele de valori, atât ale actorilor sociali, cât și ale cercetătorilor.

6. O retorică a teoretizării bune trebuie să includă criteriile argumentării cotidiene. Metafora, analogia, interpretarea, explicația trebuie să fie fondate pe ceea ce au în comun indivizii din diversele societăți.

7 – 8. Legile și teoriile adevărate în mod universal sunt refuzate de postmodernism, iar științele se înrudesc prin flexibilitatea teoriei și metodei .

Postmodernismul poate fi interpretat ca o reacție legitimă la viziunea monotonă a modernismului asupra lumii. Perceput ca pozitivist, tehnocentrist și

raționalist, modernismul universal a fost identificat cu credința în progresul liniar, adevărul absolut, planificarea rațională, ordinea socială ideală prin contrast, privilegiind eterogenitatea și diferența ca forțe eliberatoare în redefinirea discursului cultural. Fragmentarea, indeterminarea și distrugerea oricărui discurs totalizator este scopul gândirii postmoderne . Viața culturală apare, în această perspectivă, ca o serie de texte intersectându-se cu alte texte, care se pot transforma în altceva. A deconstrui înseamnă a descoperi un alt text în textul cunoscut, construcția altuia din primul. Și autorul și consumatorul participă la producerea semnificațiilor. De aici, democratizarea creației.

În plan artistic, se creează condițiile pentru o estetizare generală a existenței . În postmodernitate arta nu dispare, dar cea mai mare parte a ei își pierde izolarea de corpul social și se dizolvă în aceasta (dispare autonomia esteticului). Impactul tehnologiei este imens: ea reproduce la nesfârșit și ubicuizează operele, distrugând astfel unul din criteriile esențiale ale valorizării elitiste a operei: unicitatea acesteia.

Ideea „morții artei" apare într-o dublă perspectivă: în sens tare, ea se referă la sfârșitul artei mari ca paradigmă formativă a umanității, ca lume ocultă, inițiatică, păstrătoare a unor revelații transcendentale; în sens slab, conceptul de moarte a artei privește mutația prin care arta se dizolvă prin mass-media și alte mijloace. Astăzi, mass-media acordă prea puțină importanță artei mari, serioase; în schimb ele distribuie informație culturală și divertisment, urmând un unic criteriu estetic, care este plăcutul. Numai mass-media sunt capabile să organizeze consensul social, iar acest consens nu mai este unul de top politic, nici ideologic, ci „o funcție rafinat estetică".

Prin contrast cu modernismul, postmodernismul ca filosofie generală, dar și ca epistemologie, are următoarele caracteristici :

- orientarea spre pluralism, eterogenitate, diferență, fragmentare, indeterminare, ca forțe eliberatoare în redefinirea discursului cultural;
- autoironia, pastișa și subminarea metafizicii, ca opuse autonomiei și austerității din discursurile spirituale ale modernității;
- tendința spre descentralizare, deconstrucție, proliferare și disfuncție;
- accentul pe „celălalt" (minorități sexuale, religioase, naționale, etc.) față de centralitatea eu-lui în modernism;
- susținerea existenței unui număr mare de lumi posibile, rezultate din contextualizări;
- dezvoltarea tehnologiilor postindustriale și de comunicare electronică;
- neîncrederea în metalimbaj și metateorie, într-un text asupra textelor, o cultură asupra culturilor, o limbă deasupra limbilor;
- rezistența la impunerea dominației și autonomiei științei unice, care fiind similară celorlalte forme ale spiritualității umane nu poate să se legitimeze, cum cred epistemologii moderniști;
- respingerea divinizării științei din viziunile realiste, care consideră că știința poate atinge transcendența, așa cum religia ajunge la sacru;
- accentul pe relativ, gratuit, dialog în dauna absolutului, funcționalului și monologului modernist;
- apariția celui de-al treilea termen în relația de cunoaștere obiect-subiect-context .

Nu putem ignora marile mutații ale cunoașterii științifice din fizică, biologie, științele psihologice, cibernetică, științele cognitive. Geometria Fractală (reprezentarea matematică a sistemelor dinamice care își schimbă starea continuu, ca de exemplu sistemul solar), Teoria Haosului (fractalii, obiecte care par sparte și nu au dimensiuni exprimabile prin numere întregi caută să facă posibilă înțelegerea întâmplărilor din evoluțiile haotice care nu respectă legile deterministe), Termodinamica (perspectivă fizică cu deschidere filosofică, care presupune abordarea universului ca structură energetică), Teoria Probabilității (bazată pe statistică și probabilism), Teoria Relativității și Mecanica Cuantică demonstrează limitele concepției inductive în ceea ce privește verificarea practică a rezultatelor științifice, întrucât subiectul participă la constituirea obiectului de cercetare, adevărul fiind întotdeauna în construcție, ca rezultat al interpretărilor diverse.

Științele cognitive, inteligența artificială și cibernetica aduc un nou mod de gândire. Ele sunt o nouă generație de structuri și sisteme create de om, prin analogie cu structuri și sisteme existente în natură. Astfel, s-a născut internetul, hipertextul, multimedia, e-mail-ul, care au produs o mutație în timpul de co-

municare liniară ordonată, reală, unilaterală. Individul, ca emițător și receptor, în rețeaua internet se bucură de libertatea de a avea la dispoziție tipuri diferite de valori, idei și dimensiuni culturale și de cunoaștere. Nimeni nu-i impune criterii, determinări sau adevăruri absolute.

Există trei scriitori a căror operă a dezbătut efectele postmodernității în plan social,economic și politic: Jean- Francois Lyotard-filosof francez, Frederic Jameson-critic literar și filosof american și Jean Baudrillard-sociolog și filosof francez.

În concepția lui Jean- Francois Lyotard, societatea postmodernă cuprinde o multitudine de jocuri de limbaj, diferite și incompatibile, fiecare având propriile principii de autolegitimare, în consecință se face trecerea de la măreția macronarațiunilor de legitimare la autonomia fragmentată a micronaraținilor. În ceea ce privește cunoașterea, Lyotard prevede că știința va avea la dispoziție o lume a „informației perfecte" în care cunoștințele, în ansamblu, vor deveni accesibile oricui, astfel încât nu va fi posibilă revendicarea unui nou tip de cunoaștere bazată pe descoperirea unor fapte noi. În The Differend, lucrare publicată în 1984, Lyotard se reorientează spre analiza discursului, accentul căzând pe relațiile pragmatice care se stabilesc în cadrul evenimentelor lingvistice între emițător și receptor și mai puțin pe contextele care le definesc.

Frederic Jameson („Postmodernism and Consumer Society", „Postmodernism: or the Cultural Logic of State Capitalism" – 1984, „Reading Without Interpretation: Postmodernism and the Video-text" – 1987) consideră explozia tehnologiei informaționale drept o cauză a transformării informației în cea mai importantă marfă.

Pentru el istoria este istoria semnului lingvistic. La începutul societății capitaliste relațiile sociale erau obiective fixe, inerte (fenomenul de reificare). În perioada expansiunii capitalismului, semnul se desparte de referentul său; limbajul se îndepărtează din ce în ce mai mult de ceea ce se presupune că trebuia să constituie sistemul său de referință, fără a-l pierde. Capitalismul global, cu ubicuitatea sa descentrată este de neacceptat pentru Jameson.

„Reprezentările noastre incorecte ale unei imense rețele comunicaționale și de computere nu sunt nimic altceva decât o reprezentare denaturată a unui lucru mult mai profund, și anume a întregului sistem mondial al capitalismului multinațional actual…".

Jean Baudrillard opune comunicării sintetizate ce aparține mass-media (în eseul „Requiem for the Media" afirmă că mass-media produc non-comunicare, deoarece propun o falsă interacțiune cu publicul, simulându-i reacția cu ajutorul telefoanelor în direct a publicului prezent în platou, a sondajelor de opinie) schimbul liber, direct, Dialogul spontan ce presupune receptivitate și responsabilitate discursivă reciprocă .

Cea mai influentă lucrare a sa, „The Procession of Simulacra", apărută în 1981, dezvoltă Teoria Simulacrului.Autorul afirmă că Semnul a trecut prin patru stadii de reprezentare pentru a atinge condiția simulării: în primul stadiu, Semnul este reflectarea unei realități fundamentale (faza limbajului științific sau referențial); în al doilea stadiu, Semnul maschează și denaturează o realitate fundamentală (teoria ideologiei); în al treilea stadiu, Semnul maschează absența unei realități fundamentale (de ex. imaginea divinității maschează, de fapt, absența oricărui fel de divinitate); în cel de-al patrulea stadiu, Semnul nu are nicio legătură cu nicio realitate, este pur și simplu propriul ei simulacru. Regimul simulării se identifică cu cultura contemporană, care fabrică o hiperrealitate ce atrage după sine prăbușirea valorii. Societatea noastră este pe cale să desființeze socialul, să-l îngroape sub o simulare a socialului.

Limbajul poate fi privit ca un oraș antic – un amestec de străzi strâmte și piețe, unde sunt case vechi și noi, dar si case adăugate în diferite perioade. Acestea sunt înconjurate de o multitudine de străzi noi, drepte și regularizate și de case uniforme. Are loc atomizarea socialului în seturi diferite de coduri lingvistice, depinzând de situația în care ne aflăm (acasă, la lucru, la biserică, pe stradă), potrivit lui Lyotard.

În general postmoderniștii neagă transparența și puterea de comunicare a limbajului. Ei consideră ,totuși, că societatea nu este un organism impersonal guvernat de legi eterne și relații sociale, mai curând ele își au originea în Dialog, limbajul întruchipând solidaritatea umană fundamentală, contrazisă mereu de interesele aflate în conflict .

Comunicarea nu poate avea loc în lipsa tensiu-

nii care să unească participanții, similar acțiunea socială nu poate exista fără confruntare, negociere, evaluare, judecarea pozițiilor în tensiune. Studiul "dialogisticii" devine atunci o bază pentru o teorie a cunoașterii sociale.

Societatea contemporană în care discursurile s-au amestecat, în care ierarhiile nu mai pot fi respectate, în care noile tehnologii au acaparat aproape toate domeniile face față din ce în ce mai greu provocărilor acestei societăți. Venind dinspre spațiul public (de altfel, puternic fragmentat) înspre spațiul public, încât aproape însăși noțiunea nu mai are acoperire în realitate, limbajul devine "terminal" de multiple rețele: televiziune, internet, telefonie mobilă, raportând-se și la real și la virtual. Existența individului pendulează între două tipuri de rețele: "rețeaua de rețele de calculatoare" care aduce fragmentarismul, pluritatea, virtualitatea, nonlinearitatea, interferențele, egalitarismul informațiilor și rețeaua socială de comunicare în care se construiesc relațiile umane, prin Dialog.

Dialogul se bazează pe ascultarea semnalului, pe înțelegerea- prin celălalt- a sinelui: "Dialogul deschide semnificațiile... Este o deschidere la toate nivelurile. Etimologic, Dialog înseamnă și "a săpa prin"," a străpunde un zid". Acesta e Dialogul, "negarea zidurilor". Depășirea opacităților. În el distanța se aboleşte, apărând o dublă perspectivă: cea care se suprapune cu punctul de vedere al fiecăruia și cea a obiectului spre care se îndreaptă căutarea comună.

Esența însăși a comunicării este punerea în comun, prin relație interlocutivă, pe cât posibil, a sensului și a referinței discursului .

Prin Dialog și prin Comunicare, în general, ne asumăm o Identitate: comunicând nu pot decât să-mi afirm ființa proprie și să-mi poziționez personalitatea, în raport cu celălalt.

"Actul de a comunica nu se traduce printr-un transfer de informații de la expeditor la destinatar, ci mai degrabă prin modelarea mutuală a unei lumi comune cu ajutorul unei acțiuni conjugate: e tocmai realizarea noastră socială, prin actul de limbaj, aceea care dă viață lumii noastre. Există acțiuni lingvistice pe care le efectuăm constant: afirmații, promisiuni, cereri și declarații. De fapt, o astfel de rețea continuă de gesturi conversaționale, conținându-și condiția de satisfacere, constituie nu un instrument de comunicare, ci o veritabilă tramă pe care identitatea noastră se conturează" (F. Varela,1990, biolog, filosof chilian).

Ce putem spune despre societatea de după anul 2019? Iată, o temă de reflecție. Pentru că suntem dirijați către o altă paradigmă socială și politică, iar Dialogul ca modalitate de a țese fundamentul societal este aproape suprimat prin îndemnul la izolare, la ruperea legăturii sociale, a relației individ-individ. Dialogul este esența democrației. Ce se întâmplă cu democrația ?

Ne întrebăm, firesc: ce urmează după postmodernism ?

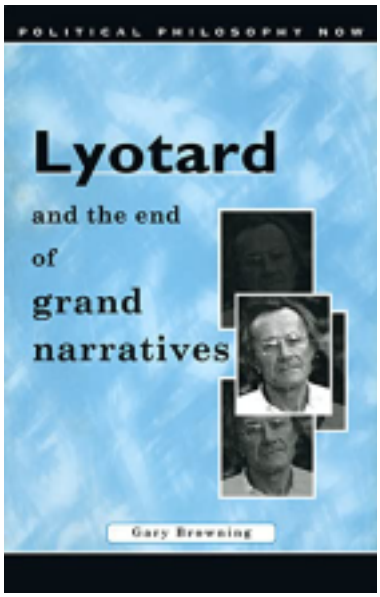

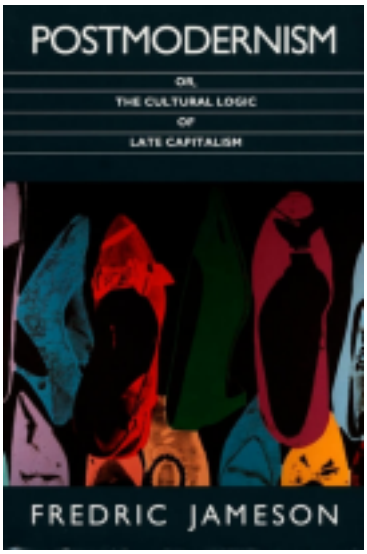

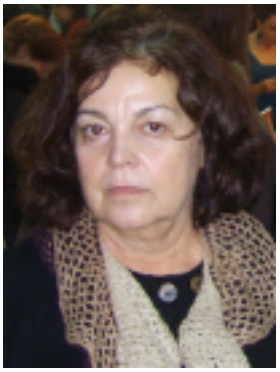

MAGDA URSACHE

Abyssus abissum invocat

„Vecinii, azi, ne iau în râs,
iar dacă nu ne iau în râs,
ne-aruncă-n scârbă un surâs,
căci, decât noi, mai aprigi îs."
Psalmul 43.8,
după Șerban Foarță, *Hexachordos*

O greșeală duce la alta sau prăpastia cere prăpastie. În vremi tulburi și închise ca ale noastre, neașezate, scoaterea istoriei din școală (și se pregătește ieșirea din programă a religiei, cu icoane cu tot) este greșeală enormă. Nu știi istoria țării tale, nu faci altceva decât s-o condamni la dispariție. În UE s-au reintrodus trei ore din materia istorie, în învățământul preuniversitar; ministresa Deca tace, se ocupă, pesemne, de educarea României. Pe cale de consecință, în școli s-a ajuns nu doar la bullyng între elevi, ci și la bullyng elevi –profesori, primii înarmați cu cuțite...versatile, cum s-a auzit de la un chef bucătar: „Trebuie să ai un cuțit versatil, care taie orice". Chiar și gâtul unei profesoare, nu-i așa?

Spun manualele alternative (preș. Iliescu n-a ajuns acolo, pozat din față și din profil , cum ar merita), că noi am fost dați la schimb de Churchill, după înțelegerea cu URSS? Nu, nu spun. De pactul Ribbentrop –Molotov n-au auzit nici mulți studenți de la Facultatea de Istorie. Germania, după genocid planetar, a beneficiat de Planul Marshall, reclădind, prosperând. Noi n-am avut șansa asta, am plătit 10 ani datorii de război, ca învinși de URSS, unde ajunsese revoluționarul Lenin pe bani nemțești, să facă revoluție. Așadar Germania, fosta noastră aliată de nevoie, când inamică a Rusiei, când cooperantă cu ea, a biruit. La fel SUA, aliata URSS, în al Doilea Război Mondial. Bush a contribuit la căderea URSS, iar Clinton se lăuda cu 22 de întâlniri cu Elțîn, dar și cu miliardele de dolari cheltuite pentru a-l aduce la putere. M.Thatcher afirma: „Sunt 15 milioane de oameni în Rusia care ne deservesc."

De astfel de urzeli ni-i plină istoria. Iar acuma acceptăm un soi de poliție internațională dinspre șefa Europei. Ia să îndrăznești să susții că amplele civilizații europene sunt bazate pe jefuirea coloniilor! Mai mult încă, nu ni se iartă că n-am fost țară colonială: Nu vă mai lăudați cu râul-ramul vostru. Duceți-vă cu pușcoacele în Afganistan, Irak, Ucraina. Slava, slava! Ce contează că România e din ce în ce mai slabă? Slava Ucraina!

Nu atinge absurdul ce ni se întâmplă? Splendoarea balurilor vieneze din Imperiul Austro-Ungar s-a bazat pe spolierea Transilvaniei. Stătulețul care a făcut profit uriaș de pe urma noastră nu ne vrea în Schengen. Și ce dacă? Avem Schengen cu Ucraina, pentru cereale toxice. Culcat, generale Ciucă! Culcat, Daea, brav ministru al Agriculturii, în luptă cu cormoranii flămânzi! Or fi mai flămânzi decât românii? Nu i-ar strica o chemare la realitate tehnocratului. Altfel vom auzi că pompierii vor stinge incendii cu lapte de vacă crescută cu iarba verde de acasă și că trebuie să importăm milk de la vacile crescute-n pustă. Cât despre ministrul Boloș, zâmbitor ca un emoticon, cere tăieri de salarii, deși le avem pe cele mai mici din UE. Las' că ni se dau ajutoare din banii noștri, ca neajutorați ce suntem.

Spuneam că prăpastia prăpastie cere? Da. Conform butadei lui Walter Roman-père, „După noi vom veni tot noi", fiul a apărut în pull roș, lângă Iliescu și pistolul său, Voican Voiculescu, obținând repede gradație ascendentă în diplomație, să se uite confuzia bestial de ridicolă climax-clitoris. Tocmai și-a tipărit carte cu titlul *Azi vom fi păgâni*, ed. Proema, Baia Mare, 2023, dedicată lui Putin, „slujitorul sfintei Rusii".

Și s-au pornit, după Duminica Orbului și-a votului, anomaliile: în economie, în industrie, în

agricultură, în finanțe, în sănătate (pe care Dr. Rafila a dus-o pe linie moartă)...Iar cele din educație, din învățământ au dat pe dinafară. Anomalie e un cuvânt prea elegant, câtă vreme programul România needucată naște monștri. Domnesc cleptocrații. Inaptocrații (sau ineptocrați?) se culcă liberali și se trezesc iliberali băsiști, scoțând în față monumente politic nule, ca ministresa Muncii, care ne amenința că, fără dozele de vaccin impuse, ne culcăm sănătoși seara și ne trezim morți dimineața.

Marele păpușar Soros a venit la Otopeni, când aeroportul era încă blocat. Misia și-a declarat-o din titlu: *Pentru o transformare a sistemului sovietic*, Humanitas, București, 1991.Și rețeaua Soros a funcționat și funcționează. Ca la un semn, internaționaliștii globaliști au început să nege specificul național, statul național, unitatea. S-au atacat pilonii de rezistență ai etnicului : unitatea de origine, de limbă, de destin, de credință. A început nu numai iarna vrajbei noastre, ci toate patru anotimpuri ale vrajbei. S-a dorit ce? Să se evidențieze însușirile negative: fără morală, fără religie, fără scriere, fără conștiință de neam, fără trecut, fără viitor. Curentul demitizator al istoriei a tot crescut. Și cât a fost ironizat Alecsandri („caducul") cu „unde-s doi puterea crește", *Hora Unirii* fiind considerată, cu dispreț suprem, „rămășiță tribală", ca să biruie duhul dezbinării, al zâzaniei. Oare știu neomarxiștii că, în vremi staliniste, s-a făcut pușcărie pentru cei care o cântau? Fără fir de umor (comicul cu mijloace ieftine mă revoltă), am fost îndemnați de cațavenci : „Români, sugeți Prutul!" Neschimbătoare e dispoziția rea a domnului Florian, furia sa demolatoare pe ton ridicat-demascator, care induce o stare tensionată între români și evrei. Ca urmare, William Totok a căutat (o fi găsit?) „urme de legionarism" la Părintele Dumitru Stăniloae.

Un om din „Na-Boc" (mulțumesc, Virgil Rațiu!) a vrut să dea jos Crucea Neamului, de pe dealul Cetății, ridicată în 1997. Cât pe ce să fie demolată, ca „element parazitar", cu „puternic discurs naționalist". Ba că n-are autorizație, ba că-i prea înaltă (22 de metri), cu atâta mai înaltă decât primarul, ba că ar crea „conflict spațial" cu hotelul Belvedere și cu terasa adiacentă. Așadar cruce *versus* terasă. Iar simbolurile românilor, ca statuia lui Iuliu Maniu, sunt date jos: boca, boca. Școala Ardeleană a rămas fără soclu. Acad. Ioan Bolovan, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu", a strigat de-a surda la arhitectul șef al Clujului: „Respectați statuile în forma lor originală." Boc a bocănit și la bustul lui Emil Racoviță. De ce ne-am plânge? La Carei, președinta Ungariei Katalin (Katalinka?) Novak, în vizită de lucru, dezvelește o statuie a autorului imnului național al Ungariei, așezată drept în fața primăriei.

Indiferența înseamnă complicitate.Ia să ne manifestăm și mânia din România, cum am tot repetat. Restituirea proprietăților din Ardeal e trădare națională. Renunțarea la moștenirea Gojdu – la fel. Guvernații noștri maleabili nu crâcnesc când e vorba de contribuția „benevolă" pentru Ucraina , mult mai mare – scrie presa- decât ce plătesc Grecia, Ungaria Slovacia, Portugalia și alții, și altele: 60 de milioane euro, bani împrumutați de România și trecuți la datoria noastră externă.

Să punem piciorul în prag neointernaționaliștilor, noilor imagologi (defectologi), noilor iluminați care-l demască pe Eminescu pentru ideea de „stat organic", aflat după mintea lor mărginită „în derută naționalistă", ca perimat, conservator depășit, reacționar antiprogresist, *ațâțător* (verb proletcultist resuscitat) contra străinilor. În vremi staliniste, Eminescu era dat jos, înlocuitorul fiind A. Toma. Acum, s-au găsit alți înlocuitori : Fundoianu (după Roxana Sorescu) sau avangardistul Tzara, după o scriitoreasă ce se crede bogată-n duh, dar săracă tare cu duhul.

Recitindu-l pe gazetarul Eminescu, am găsit *puncte cardinale în haos,* la care trimitea Crainic, adică ordine. De frica bau-baului „isterical-correctness", reacția națională la așa ceva e minimă.Iar cei supuși noilor directive primesc funcții în instituții importante. Incompetența pare a fi devenit condiție a carierelor universitare. A urcat pe scara ministerului Culturii Corina Șuteu, în guvernul Julien (Cioloș), apoi la ICR New York, provocând, în ianuarie 2008, scandalul poneiului roz, cu crucea svastică pe crupă, simbol pozitiv în hinduism, budism, jainism, confiscat de nazism. Călușul roz e „opera" unui grafician, care a găsit cu cale s-o picteze pe Sfânta Parascheva beată și pe Ștefan cel Mare tatuat cu Fuck pe braț, ca lover medieval. În joia mare , 14 aprilie, 1457, ne spune istoricul acad. Ioan –Aurel Pop, Ștefan

a fost aclamat ca Domn al Moldovei. Avea 18 ani. O ști asta SorinTara? La atâta libertae, la ce bun să te (auto)educi?

Reacția națională e minimă la astfel de batjocuri „post-post-postmoderniste". De frica unui baubau „isterical-correctness"? Sau pentru că T. Baconschi a rostit ritos că „presa nu mai e națională, ci internațională"?

În mai 2006, Paul Goma adresase președintelui o scrisoare, pentru a-i reaminti de propunerea din septembrie 2005: să se înființeze Institutul pentru Studierea Terorii Bolșevice în România. Putea, atunci, să fie președinte istoricul Al. Zub, trecut prin închisoare. Goma, spune Petru Ursache, în *Istorie, genocid, etnocid*, e un Ulysse căruia i s-a barat drumul spre casă. Nu și lui Tismăneanu. Zeii din București sunt mai puternici decât zeii din Olymp. *Raportul Final* trebuia să-l aibă ca raportor pe însuși Goma, nicidecum pe Vl. Tismăneanu, al cărui tată preda marxism-leninism-stalinism la Universitatea București. Slava, slava! Probabil Radu Florian îl cita pe Engels, care prognostica dispariția de pe pământ a românilor, „contrarevoluționari fanatici" în fiindul lor. Soluția românilor de a nu pieri, după Engels, era să-și piardă caracterul național, ceea ce visează neomarxiștii.

Institutul „Elie Wiesel" e foarte atent să se retragă distincția de cetățean de onoare lui Petru Codrea, din Sighetul Marmației. Amintiți-vă de scandalul provocat de domnul Florian la decorarea lui Octav Bjoza, președintele AFDPR, care, cică, ar fi „relativizat Holocaustul", scandal care i-a provocat accident cerebral.Cea mai penibilă dintre erorile premierului Cîțu a fost demiterea lui Bjoza, în august 2021, din funcția de secretar de stat. „Secretariatul de stat pentru recunoașterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist", instaurat în 1945, stătea în gât florienilor. O școală oarecare a fost presată politic să retragă numele lui Mircea Vulcănescu, c-așa a vrut primarele sectorului, în 5 aprilie, 2023. Nu un liceu tehnologic, economic din București trebuia să poarte numele martirului, ci o universitate. Martirilor Mircea Vulcănescu, Sandu Tudor, Barbu Slătineanu, Vasile Militaru (și-i numesc doar pe ei, pentru că sunt cei mai batjocoriți) nu li se face dreptate. Non-etica învinge.

Cea mai urâtă intervenție „woke", în opinia mea, este a unui coautor al Raportului Tismăneanu și al Raportului „Elie Wiesel", Adrian Cioflâncă, istoricul haustolog care descoperise într-o comună de lângă Iași o groapă comună a evreilor uciși în pogrom. Ca apoi să se afle adevărul : „groapa comună" nu era decât un fost cimitir sătesc. Ca și cum n-ar fi fost destul de penibil ca antiunionist, Cioflâncă a afirmat (v.romania.europalibera org): „nu orice anticomunism e legitim. Sub umbrela anticomunismului au crescut mișcări și voci radicale". De ce nu vrea voci radicale Cioflâncă? Pentru că „anticomunismul poate devia în antisemitism". Halal iudee, cum îi spune Luca Pițu. Adevărul e că cioflâncii, ca și florienii, ca și bulaii (iată-i și substantive comune, că-s mulți) nu suportă voci opozante, n-au nevoie de așa ceva deoarece le cam lipsesc argumentele. Slugile care tac și-și pleacă frunțile, văicăreții că sunt români au fost mai ușor de convins că n-avem nevoie de o istorie despre sacrificii, despre jertfe. Martirilor numai nu li s-a spus ca-n „Scânteia" lui Brucan : „criminali cu boturile mânjite cu sânge". Mircea Vulcănescu, redeclarat criminal, a murit martiric la 48 de ani. Constituția lui Carol al doilea,din 1938, n-a vrut s-o voteze. Cerea reintroducerea pedepsei cu moartea. Or, teologul nu putea accepta asta. A cerut Vulcănescu, acuzatul de „infracțiuni de genocid", continuarea războiului cu URSS? Nu. A ordonat deportări? Nu. Îl vedeți pe Gyr cu pistol la brâu? A circulat pe internet o fotografie a lui Cioran în uniformă legionară, lângă căpitan. Dezmințirea n-a fost luată în seamă: nu era Cioran, ci Nicolae Constantinescu, cel care l-a asasinat pe I.G. Duca.

Intervievat în Săptămâna Patimilor, pe un canal televizual, ambasadorul T. Baconschi o deplânge, copleșit de milă, pe Elena Udrea că ar fi „demonizată", soarta blondei de la Cotroceni fiind „biblică". Sus și tare afirmă că n-are de ce să se dezică de Băsescu. De Mircea Eliade, da, se poate dezice, fiind contra "lupei mitologice"de a vedea istoria românilor.Ce se vede prin lupa teologului diplomat? „Patriotismul" lui Andrei Caramitru, al cărui stil ar fi „recognoscibil chiar când nu-și semnează textele". T. Baconschi cade în admirație și când Caramitru junior îi jignește pe ortodocși,

motivat de temperamentul „armânesc”. Cât despre sminteala cu data Paștelui, controversa e lansată în Săptămâna Patimilor, ca să tulbure liniștea Învierii? Micul război l-au încins neoarhanghelii neomarxiști. Bulai care l-a scuipat pe Iisus ca „un copil de pripas”, purtat de o„mamă- surogat”, Sfânta Maria. Răsplata? Carieră politică nemeritată, de parlamentar „răspunzător” de cultură! Și-i servesc lui Bulai morala din *Fabula dezmăț în Schengen*, a lui Virgil Rațiu: : „Unde e învăț/ Este și dezmăț.”

Se vede treaba că nu mai contează iubirea de neam, mândria originii, efortul de a dăinui ca popor, ca stat. Ar fi „oprelişti” care trebuie date la o parte. Iar sâcâiții de nație vor, cer, se roagă ca Ucraina să-și recupereze teritoriul (Slava! Slava!), în timp ce noi n-ar trebui să ne recuperăm teritoriile, ba chiar îi culpabilizăm pe eroi.

Să mai repet ce se știe, că tătuca stupidei corectitudini politice a fost Luckács György, fost ministru al Culturii în guvernul Bella Kun (Cohn), exilat în Elveția alături de Lenin? Că ideea lui a fost : „Să inventăm subculturile și vom conduce lumea”?

Prin Dictatură am mai trecut o dată, când se epurau valori, se ardeau cărți, se dărâmau statui, se schimbau nume de străzi... Nu ne-a ajuns? Acum, *Cancel Culture* îl vrea anulat pe Shakespeare (ce-i drept, e și greu să joci personajele lui celebre, să le dai viață de scenă, așa că-i mai confortabil pentru regizorii corecți politic să scape de el), răstoarnă statui, neagă personalități...

Ei, dar *demo(no)crația* poate multe, dar nu chiar tot și tot.Un bun prieten, eseistul Gabriel Mardare, m-a liniștit: „Arată-i prostului constelația valorilor și o să-ți privească degetul!”

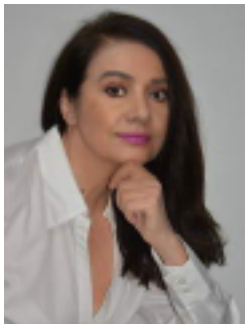

PAULA BÂRSAN

Legea soarelui –
Înfăşor încă-o dată
Cordonul rochiei.

Soare pe gânduri
Piei uscate în pliuri--
Venin de migdal.

Curtea bunicii –
Pe tipsia de argint
Dulceață nouă.

Pădurea doarme
Curge visarea-n cercuri
Deznodăm noaptea.

Insula noastră –
Rațele sălbatice
Pleacă departe

Nucii s-au spart
Toamnă lemnoasă în crud-
Ochii lui buna.

Palma mi-e plină
De tine, te-aleargă
Descrețește adâncul-
Lumina mângâie pisc
Gânduri seduc.

Iubirea toarnă
Moi șoapte în alinturi
Framboise în cupe.

ȘTEFAN VIDA MARINESCU

Un „Turn” epico-liric

Cartea **Isabelei Brănescu** (Ed. Junimea, 2021), *„Turnul orbilor”* este una de elan confesiv, cu abur liric, ofertantă prin 25 de proze scurte, de bogat senzorial, cu nuanțări senzual-portretistice și de atmosferă expres delicată, cu sensibile observații asupra relațiilor de familie, de generație, cu detalii și personaje prioritar bovarice, visătoare și elegiac-introspective.

Autoarea practică aluzivul și un fel de impresionism evocator, cu voluptatea vorbelor, a mimicii, a gestului, eroii, majoritar tineri, pierzându-se în reverie, în căutarea revelației.

Puștiul Paul își poartă întrebările (a rămas doar cu mama), crescând, și, tulburat de un *turn* (parizian?), cade, la propriu, în gol, ca o sinucidere abisală, ca o revoltă liricizată, în solitudine, în lipsa afecțiunii paterne.

Într-un spațiu industrial, cu „rotoare”, se consumă tanti Nuți, într-un text divagant. În alt loc (text), narcisist, juna Diana îl ia în serios pe preot, tulburată de relația cu Laurențiu dar iubindu-l pe Cristi. Ea se va stinge, dilematic, sub fragila retorică a prieteniei, echivoc, în evaziv racord temporal.

Revine, prozastic, ideea morții: o mătușă, un nepot și un manuscris de (viitoare) carte, o boală provocată de... un sărut, iată cele câteva repere ale unei proze de regim livresc, naratoarea fiind pacienta unui medic conturat vag, ea fiind posedată de iluzie.

La Mare (în *„Asfințit”*), cuplul Adriana -Theodor se întreține verbal cu prețiozități și chiar cu vulgarități (nefirești a o autoare de un delicat demers epic) cu un alt cuplu: Irina – Victor. Prea puțin relevant.

Tot în decor estival: Ana și Mihnea, căsătoria lui Valentin, pretextul fiind o fotografie, sunt legate de amintiri, de o achiziție a unei bijuterii de argint. De ipostaze cu Doamna Z.

În scurta *„Rebus”*, Ildico și Alexandru conversează steril despre dragoste și gelozie, într-o istorioară domestică și fără dramatism.

Din realul banal, Andreea, profă, Valeriu, tatăl, în spital (va muri) după un accident, soacra celei dintâi (Ileana), la fel, se reunesc, parfumul de Chanel fiind ingredientul liant. Ca sinestezie, un *violet* este punct nevralgic în relațiile sentimentale (tribulații, de fapt), eroii, Sandu, Lucian și Laura bagatelizând o partidă de pescuit.

La Cornetu, Simona și Cristina (locațiile sunt: Capitala, împrejurimile), sunt confidente, miza fiind un *drept de proprietate*, cu birocrație și visul căsuței cu flori. Pentru ca în *„Plicul”*, prof-ul Gruia să fie protagonist al unui incident școlăresc cu aer de farsă (elevul Zgâtie este „autorul”).

Alte proze: *„Hoție”*, cu Sile și cu un pescar, apoi *„Scara”* – episod filmic, siberian, cu Lipnic, Marian și Katia, animat, de memorie și melodramatizat.

În stil poesc e o relatare cu Radu, Clara, un pisoi, cu spanac, iar niște *„Scrisori”* cruțate de molii ni-i aduc pe Liviu și pe fiul lui, Marius, odată cu obsesia casei de construit, după chestiuni administrativ-financiare, toleranță și despăgubiri. Tot cu mize de fel minore, apar niște observații de (la) restaurant, cu aluzii la atingerea cărților din librărie, dar și cu o aiuristică trimitere la Flaubert.

Dascălul Eremia e ispitit de povestea unui tablou, cu un pictor-erou de poveste. Omul a cumpărat o carte. Violeta, soția lui Eremia, se lasă așteptată de soțul muribund. Suspansul se amână. În alt loc, Radu va transforma un garaj în atelier de pictură, iar Gabriel e vizitat, pictura soației lui Gabriel, Ioana, purtând un nume/titlu bizar și cam trivial (din cauza unei pălării!?): *„Femeia cu prezervativ”*. De nevândut (vom fi malițioși: firesc!).

După o matrimonială relatare, Nichifor, marcat de o lungă carceră, moare. Evocarea, contradictorie, cuprinde și secvențe cu seismul din ’77, un flash cu interbelic, cu divagare la A.C. Cuza, la nemți, la

istorie și politică, în dispute de generație, dar cu emoție de înțeles când e vorba de Jilava, de Gherla.

Formula „*am retezat stupii*" implică banalități și festivisme, pe damele M. și E., un popă, totul evaziv, umoristic, deși e invocat un castel-muzeu.

Ultimele texte epico-lirice ale *Isabelei Brănescu* sunt animate de un papagal într-un bloc labirintic, de chestiuni locative, învăluite în oarece mister. O babă, Rita, Mădălina, mama ei, Voina, un nea Gheorghe, într-un conclav amintitor de „Gaițele", evoluează, la o înmormântare, în cadru rural dar în zvon de jazz (de Armstrong!?).

Proza din urmă, „*Nimeni*" e un monolog. Aluzivul e etic, prin Frica, Ecou, „Omul de aur" (carte viitoare?). Personagii alături de un Sine exacerbat, sapienșial. Ca omagiu solitudinii.

O de-criptare de titlu, ipotetic: din „*Turnul*" cu orbi percepi alt-fel Realul, nu-l vezi, dar abisul „salvator" induce ideea de cunoaștere elibertată de... impurități.

Epica *Isabelei Brănescu* (din „*Turnul orbilor*") cercetează cazuri, ipostaze, face mici psihologii, cu fior liric, sentimental. De rafinament subțire, aproape de poemul în proză. Cu semne încurajatoare în ale creației.

Fantasticul temperat

Evazivă „introducția" la volumul colectiv „*Treisprezece*" (Litera, 2021), ce se vrea, editorial, carte de „proză fantastică". Aproape de ironic, cartea este o abordare suficientă, deși se invocă nume și concepte, inclusiv goticul ori chiar E. A. Poe. Selecția e generoasă dar... Eminescu nu „a cochetat" (cu fenomenul) ci chiar a creat, iar Poe a rămas la ani-lumină de unii co-autori, elogios prezentați și cu texte (4 au privilegiul a câte 2 narații) supralicitate. Cu deferență – o umilă recomandare: a unui amplu studiu-introducere în fantastic la vol. „Arca îmblânzitorilor de fantasme" (2000), reluat, parțial, în 2019, în vol. „Fantaști și fantezești contemporani".

Coordonatoarea cărții de față e marcanta scriitoare ***Doina Ruști***, care, prin „ochi de ambră", vede, evocator și familial, într-un ralanti al memoriei, pe unchiul cel misterios de la Comoșteni, alintat *Herr* (ca în povestirea omonimă). Deși el era Grig. Ceilalți sunt, pe rând, promovați, tineri și inegali, cei care ne oferă o anecdotică măruntă dar cu virtuți de limbaj, de comunicare.

Astfel, *Pavel Nedelcu* relatează, cu stil, trama / drama bătrânei Maria, care, din cauza unei facturi enorme, e silită a vinde flori, de Paști, fiind furată și umilită. Sfârșind la spital. După acele „buchete urbane", gogolian și kafkian, apare taximetristul Țopârlan (ce și-a pierdut... axul viril), cu aventura-i „pelviană", de „Elvis", între comic și grotesc.

Cu aplicație livrescă, expresă, trimițând la pandemie, la Biblie și IQ, la Th. Mann, în parabolic avânt și cu impuls Paul Auster, tâlcul fiind lectura (Cartea), ni se arată *Bogdan Răileanu*. Dar cu poncife epice evidente. E urmat de *Iulia Micu* (putea lipsi, fără pierderi!), a cărei eroină e cu senzorii axați pe spațiul imobiliar, și ea cu rarefiat aer... fantastic. La fel – *Lucian Mândruță*, care scrie gazetărește dar e elogios profilat, prin Ion Pârcălab, erou cu infarct și subconștient relocat în Rai (sau în Iad?), fiind, explicit, declarativ și expozitiv. „Aventura" ne-pământeană și extrasenzorială are tâlc, e moralizatoare. Dar anostă, epic.

„Între secole", confesiv și halucinat, aproape de... temă, se ipostaziază *Mihai Ene,* autor care cade în oniric, intriga fiind un banchet editorial confuz, în decor de alt veac, cu un manuscris celebru, cu un confident, pictorul cu prenume kafkian, Gregor. Dar cu livrești trimiteri la: Chopin, Wagner, Liszt, la Grieg ori Mann. Cafeaua fiind ingredientul-fetiș.

Un povestitor, cu simțul kitschului tragic și grotesc, preluând (parodic!) o celebră poveste (cu capra), ne oferă un horror cu lupoaica (de la Bar), cu o capră (cu 4 iezi!?) și cu un lup adulterin și criminal. Irelevant și sângeros, telenovelistic, fără noimă, așadar, e *Cosmin Leucuța*. Animatoarea ediției – la mijloc de „rău și bine" – lasă loc lui *Tudor Ganea*, care e martorul „săritorului" de pe stabilopozii constănțeni și estivali. Epic în căutarea fantasticului.

Cu tragice căderi (de pe bloc) ale oamenilor disperați (e și cazul părinților naratorului, un copil traumatizat), o epică este urmată de o judecată de apoi a studentului Paul Runceanu, pretextul – un examen studențesc. E, de facto, unul de conștiință, de vamă (prin subconștient) a erorilor tinereții. Ambele proze ale lui *Allex Trușcă*, autor „puțiiin" peste media celorlalți.

O temă incitantă e „răpitul de copii”, pentru organe. Povestitor e înzestratul *Mihai Victus,* personaj – chiar medicul-salvator Istovan Simion, „dracul” din umbră, răpitor de dragul fiicei sale, de vindecat prin energia ex-trasă din copiii răpiți dar eliberați, finalmente. Iar a doua proză a sa e beckettiană, eroul-monstru-câine narându-și tragica-i epopee.

Un cunoscut scriitor, *Octavian Soviany* se inspiră dintr-o legendă sângeros-adulterină, ero(t)ica „Haremburga” (harem în burg?!) pentru un horror cu halucinări filmice și „fior” de operetă. Scurtă (salutar) și de tot alături cu drumul e o poveste cu Klaus și melcul lui, în improvizata „Melchior” a *Iuliei Pană.*

Pentru ca ultimul din cei *„13”,* de fel avangardist, cum se va fi insinuat, să relateze, cu nerv liric, cu eticisme, prolix, o confuz-difuză tramă a unei fetițe, obsedată de o vedetă TV. Ezria – din parc ajunge la maternitate, tragicul fiind risipit în reveria inocenței și a castității. Autorul este *Radu Găvan*, și nu merita a fi ultimul „ales”.

Criteriile selecției ne scapă, miza – majoritar minoră – fiind „ameliorată” de abilitățile narative, de limbaj, de fluența și coerența, epice, deopotrivă.

AURELIAN SÂRBU

ARS POETICA

poemul meu e ca o pasăre
zburând fără răgaz
între cer și pământ
cu litere de jar în penaj
înțelese numai de mine –
realitatea mea în mijlocul luminii

INSULA COMORILOR INUTILE

când ne-am desprins de țărm
m-am închipuit mânuitor priceput de vele-n vânt

am născocit arhipelagul
fără semn între ape

voi nu cunoașteți spaimele corsarului
abandonat pe insula comorilor inutile

LUME SECUNDĂ

între zidurile crescute între noi
s-a strecurat trupul meu

tăcerea am ascuns-o în rostiri chinuite -
povară și blestem
trecut înțeles ca întreg
într-un târziu grăbit

NU-MI PĂRĂSI PLEOAPA

înrămată-ntr-un vis
mi-ai rămas catedrală
cu turnuri răsturnate
și clopote fără dangăt

nu-mi părăsi ochiul gol
și pleoapa căzută peste departele drum

chiar de-aș avea ochii smulși
ți-aș petrece pașii pe strada mea întunecată
fiindu-mi încă lumină

VIA DOLOROSA

n-am starea locului

cum sunt din firea lui Dumnezeu
plămădesc lume după lume
fără seamăn între ele –
cruci ale răstignirilor mele
văpăi orfane-n nopți de veghe
și pribegii astrale

deopotrivă și părtaș al lui Sisif
urc mereu stigmatizat
prin moarte spre ivire

RĂSTIGNIREA CENUȘII

nu mă îmbia cu o lume stearpă –
eu mă nasc mereu altul și altfel
viu în fiecare poem

nu mă ispiti cu o scânteie iute cenușă –
eu vin din bolgiile infernului
dezvăluindu-mi în cuvinte
înțelesul răstignirii
calea întoarcerii
izbăvirea

MIRCEA M. POP

Cum mai scrie poetul

Cum mai scrie oare poetul
tot cam ca ieri: cu condeiul
pe foaia albă adăugând și ștergând
sau scrie poemul direct în calculator
omorând pe ici-colo câte un cuvânt
și adâugând altele, mult mai evoluate.

Oricum, până la urmă
tot un poem iese la lumină
și nu-i nici o diferență la lectură
nici într-un caz și nici în celălalt.

Poezia ca poartă deschisă

Poezia este o enormă poartă deschisă
pe care poți intra fără sfială
să spui ce ai avea de spus
chiar dacă unora nu le va place
vorbele tale rostite răspicat și tare

În fond poezia e o poartă enormă
deschisă și democratică
care-i primeşte pe toți cei interesați
de soarta ei și dornici de a spune câte ceva.

Gest gratuit

Modul ideal de călătorit
e de la stația primă la stația terminus
te urci în tren știind
doar de unde anume pleacă
fără a avea habar unde va ajunge
în felul acesta ai timp
să privești pe geam
sau să citești câte ceva

ajuns la destinație
te vei întreba:
„ce caut eu aici,
la capătul lumii?“

Ei, oricum, ai făcut un gest gratuit
nu însă și financiar
fiindcă biletul de tren oricum l-ai plătit...

Și totuși

Și totuși când treci vara
cu mașina sau cu autobuzul
prin sate, e totul romantic:
ici vezi un purcel pe drum,
colo un câine sau măcar o găină
iar praful generos se depune
de două degete pe caroserie.

Oricum, iarna e mai bine
să eviți o asemenea călătorie…

Și totuși noaptea

Și totuși noaptea
e atâta liniște în jur
de te sperii de ea

ai zice că nu se întâmplă nimic
dar totuși la pol sau la ecuator
una / unul își dă, în tăcere, duhul.

E atâta liniște în jur
de te sperii de ea…

Ipoteză

Să ai puterea
și să posezi știința
de a amesteca lunile
precum alții cărțile,
după o lună friguroasă
ai lăsa o lună călduroasă
și viceversa

noi toți ceilalți
am fi dependenți de tine
iar timpul probabil
nu ar mai fi necesar.

Frumoasă, sublimă înmormântare

Frumoasă, sublimă chiar
înmormântarea regilor vikingilor
dându-li-se drumul pe apă
într-o barcă frumoasă de-a lor
după care să se tragă cu săgeți cu foc
ca mortul și barca să ardă.

Frumoasă, sublimă chiar,
înmormântarea aceasta.
Dar cine și de ce anume
să-mi facă mie un asemenea favor
cine să sacrifice barca
cine s-o ducă la apă
cine să tragă cu săgeata în ea.

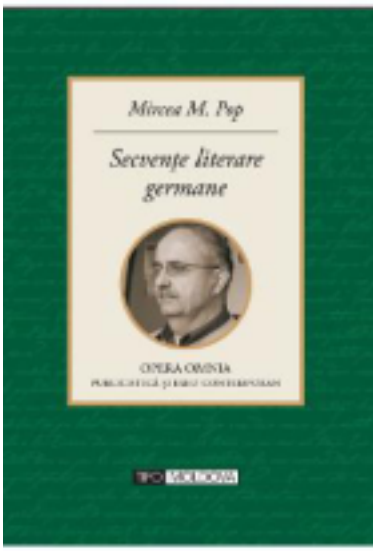

DOINA URICARIU

Tăietura de laser

La sfârșitul anului 2022, am lansat la Târgul de carte de învățătură Gaudeamus, la București, volumele de poeme pe care mi le-au publicat la editura Princeps Multimedia, din Iași, cunoscutul poet Daniel Corbu și soția lui Filomena Corbu, cu care mă știu din vremea când făceam împreună deconturile la Ministerul Culturii, mult mai generos și vizionar, pe atunci, în susținerea Cărții, cititorilor, revistelor și bibliotecilor din România.

A fost o lansare impresionantă în sala purtând numele lui Marin Preda. Poetul și prozatorul Varujan Vosganian a vorbit despre poezia care a învins comunismul, referindu-se la ediția critică a poeziilor mele *Vindecările*, în două volume, însumând vreo mie de pagini și la antologia mea, cuprinzând 111 poeme care ar fi trebuit să apară la Editura Academiei, dacă editura nu ar fi fost atunci, pe butuci, economic și profesional.

Pusesem de mult la cale să public la Princeps Multimedia poeziile mele în colecția „Ediții critice" unde apăruseră marii clasici Eminescu, Creangă iar dintre poeții moderni și contemporani, Mihai Ursachi, din mantaua căruia s-au tras barzii mai tineri, ce se consideră, unii, născuți, precum Venus din spuma mării. Până să reprezinți, prin ceea ce ești, nașterea unei civilizații e cale lungă.

Am inclus în aceste două cărți, *Vindecările*, vol. I și vol. II și în antologia poeziilor mele, apărută sub titlul *Un fruct de hârtie*, textele critice, comentariile și eseurile care s-au scris despre mine, de-a lungul a peste patru decenii. Și am inclus în acest corpus selectiv al portretelor critice, un mesaj pe care mi l-a trimis poetul ***Andrei Zanca*** despre poeziile mele, într-un moment de bucurie al vieții lui, când obținuse, în 1998, un certificat de traducător autorizat al statului german. Traduceri în limba și din limba germană, cum mai făcuse și altădată cu simțul lui cu tăietură de laser pentru cuvânt. Iată ce îmi scria într-un mesaj ce împletea euforia unei împliniri cu dorința ca să traducă anume poezii pe care le-am scris:

„Acum că am ajuns traducător oficial al statului german, poate mă încumet să-ți traduc niște poezii. Tot aș fi vrut să scriu un comentariu mai lung, dar nu am cărțile tale, deși le-am citit. Am cărțile din 1995, *Institutul inimii* și *Puterea leviatanului.* Au fost numite între cărțile deceniului '90, am văzut și eu trecute în topuri și bilanțuri făcute de critici și reviste. Mă întreb dacă s-a referit cineva la „obsesiile" poeziei scrise de Doina Uricariu, la poeta ce caută până-n pânzele albe adevărul, din suflet și din minte, prin toate întrebările care-i sfredelesc versurile. Continuu. E cutremurător să scrii chiar în ziua când ai dat naștere copilului tău poemul radical *Și cum să-ți spun că hoitul e minune* (17 aprilie 1981) și tot din aceeași zi să fie și poezia *Copii avea minciuna și putere,* în care cuprinzi tot ce avea să se întâmple în postcomunism. Sau să scrii, chiar de ziua ta de naștere, poemul *Ca merele de ceară un popor* (5 octombrie 1987), deconspirând falsificarea realității, scenografia minciunilor, cosmetizarea istoriei. Am ales doar câteva exemple. Sunt poeme aspre ale deconspirării, rechizitorii expresioniste, ce-ți taie respirația, sentințe definitive și irevocabile, cum s-ar spune, în justiție, radiografii ale Infernului recent, cu care am fost și suntem contemporani. Sunt poeme cu care alți scriitori și alte scriitoare s-ar bate (cu pumnul) în piept, căci se cultivă narcisismul și monologul disidenței, în România, cum mi-ai spus nu de mult. Tu chiar ai scris ceea ce alții doar se laudă că ar fi făcut. Recitesc *Capcane în cer* (14 oct.1989), *Înghețul* (5 decembrie 1988), *Îndrăgostiți și patrule* (11 august 1992), *Fuga* (22 ianuarie 1989), *Turnir de ape* (8 septembrie 1989), *Să nu consimți* (12 septembrie 1989), acolo apare „piticul adevăr"

sau *Exil* (16 martie 1991), *Puterea leviatanului* (26 septembrie 1993), *Îngerul și șobolanul,* acesta din urmă, scris înainte de 1985. Din volumul Ochiul atroce, mai adaug Îndrăgostiți și patrule (11 august 1992), Percheziția de Crăciun (11 septembrie 1992) și atâtea alte poeme pe care le-ai scris. Sper să citesc curând o analiză despre Infernul și Purgatoriul, nu doar despre Paradisul din poemele tale."

Acesta e un fragment din mesajul trimis din Germania, în 1998, de poetul Andrei Zanca (1952-2022), care mi-a arătat o constantă prietenie , care s-a născut când era în România, înainte să plece în Germania și să devină redactorul celei mai valoroase reviste de cultură din diaspora, „Alternanțe", de la München, unde m-a invitat să public.

Pe Andrei Zanca îl cunoscusem în România, încă de pe vremea când era în cercul colaboratorilor revistei „Echinox" căreia istoriile literaturii române nu-i recunosc pe deplin o preeminență estetică și morală, evidentă, și rolul celui mai important cenaclu postbelic din România.

Prietenii mei scriitori din Ardeal îmi povesteau despre Andrei Zanca, care era născut în Sighișoara și a predat ca profesor în Sighișoara, oraș înscris în reveriile citadine ale familiei mele, cu pitorescul lui de turtă dulce, la care nu încetează să viseze turiștii. Și totuși acest pitoresc romantic-șăgalnic nu era parte din fibra lui Andrei Zanca, în poezia căruia nu-l regăseam, poate doar în firea lui ce părea hrănită de veacuri de civilizație și amenitate.

Ultima oară ne-am văzut împreună cu poetul Iustin Panța.Dar asta a fost tare demult.

Andrei Zanca a debutat după debutul meu în „Contemporanul", în 1977, la „Echinox" și a fost și redactor, cred, la această revistă la care visam din București, căci aveam mulți prieteni echinoxiști, de care mă legau afinități profunde, credința în creația nedespărțită de o cultură majoră filosofică, istorică, lingvistică, artistică. Aveam o gravitate nedezmințită cu toții, eram antiretorici, alergici la compromisuri, tăiați cu laserul de comunism, expresie pe care o foloseam tocmai eu care refuzasem să devin medic, marea dorință a mamei, pe care nu am fost în stare s-o împlinesc. Andrei Zanca era și el adeptul tăieturii de laser, în viața lui și în scris.

După ce se stabilise în Germania, comunicam mai rar dar corespondența noastră avea să devină mai frecventă în ultimii ani ai vieții lui, când îl tot invitam să vină la New York, să aibă lecturi de poezie la Goethe Institut și Institutul Cultural Român din New York, la Columbia University și New York University. Nu l-am convins, din păcate. I-am dat cărțile mele de poezie, publicate după zece ani, în care nu am vrut să public poezie, după o tăcere, în publicare, nu în scris care a durat din 1985 până în 1995, anul când am publicat două volume, Institutul inimii și Puterea leviatanului. Un deceniu, aceasta a fost tăietura de laser în timp pe care am practicat-o fără regrete și mai ales fără emfaza închipuiților dizidenți din poezia română. E profitabil și jalnic, în același timp, să te lauzi cu fapte și merite imaginare.

Andrei Zanca gândea la fel despre tăietura de laser fără rest, fără compromis, fără cuvinte multe și sforăitoare. Lucra în tăcere, foarte târziu am aflat că după anul 2000 a fost referent de specialitate la Comunitatea Europeană în domeniul culturii dar știam cât de mult se implica în vremea studiilor la Freiburg sau când colabora ca redactor pentru Germania la revistele literare „Vatra" din Tg. Mureș, "Poesis", din Iasi, "Euphorion" de la Sibiu ori când își pregătea participarea și intervențiile la numeroasele seminare româno-germane și la activități științifice și culturale, organizate în cadrul reuniunilor filologice și congreselor de traducători, de la Iași, Cluj sau București.

Îmi trimitea când și când grupaje cu poemele lui publicate și aflam la târgurile de carte de ultimele lui cărți de poezie, dintre care am apucat să citesc *Maranatha, Orient, Abis,* cel din urmă volum, doar în parte, căci mi-a dispărut, de pe masa unde îmi beam cafeaua. Am citit *Insula noptilor lungi,* care mi se părea locul imaginar și real unde trăiește Andrei Zanca, și ultima lui carte *Integrala efectului de fluture*, care a apărut în 2017 la editura Limes în care descoperea peste tot tăietura de laser a imaginii și conștiința consecințelor ce multiplică, la scară universală, cosmică, un sunet, o mișcare, o silabă. Nu am vorbit dacă văzuse sau nu filmul american din 2004, intitulat *The Butterfly Effect*. Dar despre haos am vorbit, despre tăietura de laser din haos, din cosmos, din frumos, care e pentru mine, poezia. Nu mai țin minte dacă văzuse filmul în care au jucat Ashton Kutcher și Amy Smart dar am pomenit,

cred, proverbul vechi chinezesc care ne încredințează că „un fluture care bate ușor din aripi în China poate declanșa o tornadă în partea cealaltă a planetei". Dar despre haos și teoria haosul ale cărei baze le-a pus Edward Lorenz am vorbit, despre schimbarea și metamorfoza datelor inițiale ale unui sistem care pot crea consecințe teribile.

Integrala efectului de fluture ar trebui citit și recitit ca o profesiune de credință a condiției umane, care a trecut prin dictatura.Dar cum acționează efectul de fluture în poezie? În viața de zi cu zi? În alegerea de a te stabili într-o altă țară? Efectul de fluture în exil? Există o tăietură de laser, când te desparți de țara natală? Cu Andrei Zanca puteam vorbi despre asemenea lucruri, chiar și nevorbind.

Nu am citit cronicile la volumul *Maranatha,* al cărui titlu este locul geometric al atâtor semnificații adânci "Domnul vine!" Invocația din această sintagmă o găsim în latina târzie, *Marana tha,* în limba greacă, *marána thá,* în aramaică *māranā thā,* în traducere "Domnul vine!""Doamne Dumnezeule, vino!" sau "O Lord, come!" Mai există și expresia în aramaică māran āthā, "Our Lord has come."E menționată într-un text medieval, *Southwick Codex (Confesiunile Sf. Augustin de Teologul Augustine of Hippo, Soliloquia, the Gospel of Nicodemus, Dialogues of Saturn and Solomon, Homily on St Quintin…)*

Andrei Zanca nu a ales întâmplător un titlul cu o asemenea încărcătură religioasă, emoțională pentru volumul *Maranatha*. Expresia *Maranatha*, în aramaică apare doar o dată, în *Epistola a II-a a Sf. Apostol Pavel către Corinteni 16, 22:* "Cel ce nu iubește pe Domnul să fie anatema!

Maran atha! (Domnul vine!", în *Noul Testament.* Solemnă, dramatică sintagmă. Expresia a fost tradusă și prin "Our Lord, come!" sau"Our Lord has come"ori "Come, O Lord". În catehismul Bisericii catolice, "Maranatha" s-a tradus prin "Come, Lord!" Titlul trimite la rugăciune, la invocația pentru întoarcerea Lui Isus Christos, e o declarație de credință, o preamărire și strigare, revelația lui Christos.

Am avut întotdeauna sentimentul, că am întâlnit un poet al tăcerilor, cu mult mai mult decât poate însemna un poet al discreției, solitudinii, atât cât l-am cunoscut și mai ales cât l-am înțeles pe Andrei Zanca. Titlul Maranatha a părut să-mi confirme acest sentiment. Al poeziei ce lucrează cu recitativul, în căutarea unei liniști spirituale Conform învățăturilor lui Ioan Cassianul (†435 d. Hr.), sfânt cuvios, originar din Dobrogea (Sciția Minor), după mai multe peregrinări prin Palestina, Egipt și Constantinopol și ținând seama de practicile dezvoltate de John Douglas Main, care a fost un preot catolic și un călugăr benedictin una din căile meditației creștine era folosirea unei expresii sau fraze ca o mantra, în grupurile de meditație pe care acest preot le-a păstorit la Ealing Abbey, mânăstirea de care ținea, aflată la vestul Londrei , ulterior, la Montreal, în Quebec, Canada. Aș fi vrut să fi vorbit mai mult despre semnificația alegerii acestui titlu care ne dezvăluie un poet contemplativ autentic. Un titlu dintr-un cuvânt folosit în rugăciune sau doar în contemplația lirică a poetului, având vocația unui limbaj recitativ. Cum invocăm esențialul, esența, energia spirituală?

Abia de aici înainte, dacă aș avea în față volumul, aș încerca să analizez adevărurile poeziei, rugăciunea, exhortația, contemplația, vibrația din poemele lui Andrei Zanca, care a fost și un stâlp al minunatei și prestigioasei reviste "Alternanțe". Andrei Zanca nu a apucat să traducă poemele mele dar le adaug acum, dedicându-i-le, căci le-a tăiat cu tăietură de laser din cuprinsul volumelor mele de poezie.

Să nu consimți

Ce înrâurire au avut acuzatorii mei asupra mea?
Ei care ne vânau și ascultându-i, minciuna ascultam,
ca un buldozer în timpane și în suflet.
La drept vorbind,
floarea de mușețel creștea și-n anotimpul lor de ură și rușine.
Ea-și înălța petale mici și-amarul bob de aur,
de parcă ar fi vrut să mă ajute să înțeleg
că nu poți să fii surd și să asculți o întrebare care minte.
Dar ca să nu consimți,
ascult-o să auzi și să măsori cât se întinde golul,
și adevărul, spus pe jumătate,
piticul adevăr, adânc nămolul.
Discursul se scufundă în nămol,
În jurul lui, nămolul crește.
Voi spuneți că îmi stați de pază
și, ascunzându-mă, ați vrea părtașă
să fiu la biciul care mă lovește.

12 septembrie 1989

CHRISTOPHER HAUPT

mâna ta este un far
poeme din volumul *„deine hand ist ein leuchtturm”*

Omnino Verlag, Berlin 2021

consolează moartea în tine

ia moartea
de mână
și arată-i
viața.
ea este atât de singură.

dăruiește-i
miresmele
unei pajiști cu flori de vară.
căci ea nu o poate vedea.

bate toba dimpreună cu ea
în ritmul pulsului
inimii tale.
căci ea n-o poate auzi.

ia moartea în brațele tale
și cântă-i
un cântec domol de leagăn

căci ea-i atât de neajutorată
și atât de puternică
precum frica ta de ea.

încredere

mâna ta e un far
în ceața cuvintelor.

tu ghidezi în tăcere barca
inimii mele pierdute.

jurnalul ei de bord mâzgălit confuz
zace deschis
în poala tăcerii.

pe o ultimă pagină goală
copiii desenează luna
deasupra portului nocturn.

singur cu desăvârșire

dintr-odată se sting
lămpile stradale
dând la iveală strălucirea
pleiadele îndepărtate.

noi nu suntem singuri.
doar inaccesibili
în imensitatea vorace
de spatiu și timp.

două sonde poartă cu sine
strigătul unui prunc
dincolo în nemărginitul înghețat.

când nu vor mai fi deja demult
oameni pe pământ
acest țipăt va continua
să plutească

singur cu desăvârșire

în viață

lumini albastre pâlpâie
nervos în depărtare.

acalmie.înțepenire
succesivă a motoarelor.

display-ul mobilului
orbește în întuneric.

cântecul cicadelor.
două uși de mașină
deschizându-se fără grabă.

oameni coboară
ca aproape neauzit
să schimbe cuvinte
sub stelele nopții parfumate.

stări de agregare

frica se lichefiază
și curge ca și apa lacrimii

din ochi. ușor sărat
e gustul acestei ape.

tot ce este viu a venit cândva
din mare. am putea-o

evapora: fierbinte
ceață de abur în junglă

imponderabil și fermecat
de libelule dansând...

amintiri tandre

ridurile tale sunt adâncuri de vis
defilee prin care fluviul
vieții curge.

razele râsului tău
ți-aduc pe chip
momente fericite.

vocea ta blajină
se-aseamănă cu freamătul arborilor
în pădurea surâzătoare a toamnei.

inima ta ostenită
e un toboșar fericit
la sfârșitul nopții de vară

iar părul tău argintiu
povestește basmul
despre căderea stelelor
în curgerea timpului.

stele blânde

cer fără lună - golașă
noaptea se învăluie
în mantii de nori.

o fugă de Bach
se repede tăcută la pământ.
„stele blânde" spui tu

de parcă limba ta ar fi
însăși parte a acestui omăt
așternându-se lin.

Christopher Haupt, s-a născut la Berlin în anul 1980, locuiește cu familia sa pe coasta frisiană a Mării Nordului. Ca parte a studiilor sale de germanistică, a petrecut șapte luni în Bourgogne și a lucrat într-o librărie din Paris. Din 2022 este activ în Asociația Scriitorilor Germani. Scriitori care l-au influiențat au fost: Hilde Domin, Reiner Kunze, Günter Ullmann și Paul Celan. Poezia lui Friedrich Hölderlin și Georg Trakl îl emoționează profund. *"Adesea este nevoie de mult curaj pentru a te întâlni pe tine însuți și pe alții fără măști false."*, afirmă poetul.

Traducere și prezentare: **EUGEN D. POPIN.**

IOAN MILEA

FULGURAȚII - *GEDANKENBLITZE*

Ninge. Un orb
îmi trece
mâna prin păr.

Ein Blinder
fährt mit seiner Hand
mir durchs Haar.

La capătul străzii
copiii au făcut
un câine mic de zăpadă.

Die Kinder haben am Ende der Straße
einen kleinen Hund
aus Schnee gebaut.

Zborul de bețiv
al unui fluture iar
m-a rănit.

Erneut hat der trunkene Flug
eines Schmetterlings
mich verletzt.

Picură repede.
Roată după roată
trec ani și gânduri.

Es tropft schnell.
Kreiswelle nach Kreiswelle
vergehen die Jahre und die Gedanken.

Acolo unde
nu mai sunt decât
doare mirarea.

Da, wo ich nichts
anderes mehr bin als
schmerzt das Staunen.

O insomnie
pe-o poezie…
Dai?

Eine schlaflose Nacht
für ein Gedicht …
Opferst du?

Ploaia întinde
totuși pe bălți
colaci de salvare.

Auf den Lachen wirft
der Regen trotzdem
Rettungsringe aus.

Prima zăpadă,
în noiembrie. Numai
pe mașini.

Der erste Schnee
Im November. Nur
auf den Autos.

Curaj, își zicea,
uită-te,
nu fotografia!

Nur Mut, sagte er sich.
Statt zu fotografieren:
Betrachte!

Traduceri de/ *Übersetzungen von*
Herbert-Werner Mühlroth și/ und Adrian Patrick Mühlroth

HERBERT- WERNER MÜHLROTH

Ioan Milea și fulguraţiile sale

Ioan Milea a publicat cel de-al nouălea volum din seria intitulată *Fulguraţii (Gedankenblitze)*. El e unul dintre cei inspiraţi de haiku-ul japonez (un poem de trei versuri cu 5-7-5 silabe), chiar dacă se concentrează nu atât asupra formei stricte, cât asupra capacităţii acestuia de a transmite „fulguraţii". Acest lucru se poate vedea și în volumele bilingve pe care le-am publicat împreună cu Ioan Milea: *Gedankenblitze und Spiegelungen / Fulgurări și Refulgurări și Lieben Igel Katzenfutter? / Iubesc aricii hrana de pisici?*. În afară de asta, am tradus în germană un volum antologic de fulguraţii ale autorului. În cele ce urmează, reproducem trei texte scurte: pe de o parte, două declaraţii ale lui Ioan Milea despre fulguraţii sau minipoeme și, pe de altă parte, o apreciere despre acestea a poetului Andrei Zanca.

„Ce sunt aceste mici poeme, dacă poeme sunt? Poate doar atât : fulgurante momente de trezie mirată, punţi pe care, străbătându-le, tăcerea de dinainte de cuvânt ajunge la tăcerea de după cuvânt. Și cine e cel ce vorbește sau ascultă în ele ? E cel de alături, drept ca o lumânare și mlădios precum flacăra ei. Cel adiat de zvonul fiinţial al lucrurilor. Cel ce așteaptă clipa în care ochiul, mintea și inima se apropie până la a fi una. Pe scurt, e el, iubitorul de haiku."

„Ce înseamnă pentru mine haiku-ul? Cândva mi-am răspuns: haiku-ul e mitul clipei golite de timp. Sau: haiku-ul e glasul cel mai suav al nimicului. Dar poate că acum s-ar cuveni să adaug: pentru mine, care nu sunt un haijin, ci un simplu haikofil, micul poem e promisiunea de a putea regăsi, prin sclipătul unei intuiţii minimal exprimate, acel profund și tainic echilibru între tăcere și cuvânt pe care poezia vremii noastre pare a-l fi pierdut."

În prefaţa la ediţia bilingvă a volumului antologic menţionat mai sus, Andrei Zanca scria:

„*Fulguraţii*, titlul dat de Ioan Milea mai multor mici volume ale sale, mi se pare adecvat pentru textele pe care le cuprind. E un titlu ce prefigurează o delimitare neforţată, fluidă faţă de alte forme poetice mai mult ori mai puţin celebre. Fulguraţii au fost considerate și unele aforisme ale lui Cioran de către însuși vechiul și statornicul lui prieten Ţuţea. Această formă harică de text a fost utilizată însă mai de toţi marii poeţi, care la un moment dat au fost copleșiţi de bogăţia ce se ascunde în minimalizare, între rostire și tăcere, în golul fertil, din care s-au tras și se trag toate. De altfel, orice poezie genuină te amuţește o vreme, te lasă fără de gând, iar ecoul ei te însoţește multă vreme, fără a determina o apreciere ori o sentinţă „critică". Ceea ce determină însă fulguraţiile acestea este însă *Oprirea*. O oprire benefică, care te leagă instantaneu de conștiinţă, chiar și prin simpla întrebare prozaică: *ce fac acum?* ori, mai degrabă: *Doamne, ce fac, ce sunt pe cale să fac?* Un clar apel la conștiinţă, la divin. O întrebare, care azi rar se mai pune, de unde și tragismul vremii pe care o trăim, gândirea fără de conștientizare."

Opera lui Max Picard în românește
(traduceri de Ioan Milea)

Am tradus mai multe cărți împreună cu Ioan Milea. Unele în limba română, altele în germană, printre care și o amplă antologie din poezia lui Reiner Kunze. Tot împreună am publicat în Germania volumele bilingve *Gedankenblitze und Spiegelungen / Fulgurări și Refulgurări și Lieben Igel Katzenfutter? / Iubesc aricii hrana de pisici?*. Între timp, Ioan Milea a tradus și a publicat o bună parte din opera gânditorului elvețian Max Picard. Milea traduce din simpla plăcere de a traduce. Iar eu împărtășesc cu el acest sentiment. Mă întreb însă cum a reușit să traducă aceste lucrări ale lui Picard în doar câțiva ani, pe lângă toate celelalte traduceri, pe lângă activitatea sa profesională la Institutul Sextil Pușcariu din Cluj-Napoca. Să mă exprim astfel: „Ziua are 24 de ore. Și mai există și noaptea". Dar se vede că pasiunea e mai puternică decât orice oprelişti, fiind susținută și de gândul de a face cunoscut în România un autor destul de marginalizat, așa cum o arată traducătorul însuși:
„Prea puțin cunoscut și la noi, Max Picard rămâne, în ciuda acestei relative marginalizări, unul dintre gânditorii cei mai profunzi ai secolului XX și cu siguranță unul dintre cei ce a înțeles cel mai bine modernitatea și primejdiile ei. O dovedește întreaga sa operă și, în sânul acesteia, cele două percutante eseuri publicate împreună aici: Atomizarea persoanei și Atomizarea în arta modernă. Ele sunt, într-un fel, chintesența unei gândiri antimoderniste de o rară vigoare, dar pentru care «critica epocii» nu e un scop în sine, ci un act de conștiință și un îndemn la regăsire adresat omului."

Din păcate, încă nu l-am întâlnit personal pe Ioan Milea, deși de nouă ani avem un schimb de e-mailuri viu, adesea zilnic. Mi-a scris în 2014, cu ocazia publicării cărții mele *Un tren în visul meu*, despre fuga mea din România socialistă. Deși nu ne-am văzut niciodată, eu pretind în continuare că îl cunosc pe Milea: este cel mai de încredere, discret, rezervat, competent și valoros prieten pe care îl cunosc.

Motto-ul volumului meu de poezii publicat în 2021 și dedicat lui, prietenului meu Ioan Milea, vine chiar de la el:
„Poezia o văd și eu ca pe o închidere-deschidere, ca pe un monolog dialogal, ca o întâmpinare discretă a celuilalt, a celui ce ar putea să-și plece urechea, dar care cel mai adesea nu o face. E în ea și religiozitate, dar indirectă, iar acesta e un paradox dureros în plus. Din păcate, contrariată la tot pasul de socialul în care trăim, ea, ca să rămână poezie, nu poate răspunde polemic, zgomotos, ci mai degrabă prin tăcerea pe care încearcă să o facă auzită."

Tot acolo am inclus și o poezie a lui Milea, care poate servi drept exemplu pentru discursul nostru comun:

Scrisoare

lui Herbert-Werner Mühlroth

Dragă Herbert, poemul
lui Benn, citit în zori,
duce gândul la Seria Roșie
a luminii pierdute-n culori.

Așa e, rănile lumii,
uitate, în noi răzbat:
înfrângere victorioasă
a eului stigmatizat.

Dar nu contează. Gândul
rostit în tăcere e spus.
Chiar dacă nu scoatem sabia,
ținem mereu fruntea sus.

Max Picard, cel tradus cu atâta devoțiune de Ioan Milea, e unul dintre ultimii reprezentanți ai unei filosofii care încearcă să facă dreptate omului, privindu-l din toate perspectivele, Musil ar spune „eseistic". În operele lui Picard e dusă însă mai departe și vocea interioară a omului, vocea poeziei. Theodor Lessing scria în *Zgomotul:*

„Un freamăt uriaș, un vacarm groaznic apasă toată viața de pe pământ."

(*„Ungeheuerliche Unruhe, grauenhafte Lautheit lastet auf allem Erdenleben."*)

Picard preia această idee și o plasează în centrul gândirii sale. El scrie împotriva intruziunii zgomotului în viața umană. El îi opune valorile care au rămas neschimbate de la Meister Eckhardt încoace. Cu toate acestea, omul se schimbă în timp și este expus unor pericole imprevizibile. Fără a poseda un centru al tăcerii, omul este supus pieirii. Picard își scrie operele în acest centru al tăcerii, știind foarte bine că totul în jurul lui se prăbușește. El nu scoate sabia, dar ține mereu fruntea sus. Societății noastre i-ar face foarte bine să redescopere operele celui care, uitat pe nedrept - pentru că prea tăcut -, a fost Max Picard.

LIVIU ANTONESEI

GRAȚIA MUNȚILOR

sîntem două vietăți marine, dar nu mă sfiesc

să-ți spun cu voce sonoră Laksami –

acolo unde munții străpung marea este patria,

patria noastră, acolo e patul de flori dintotdeauna…

nu țin minte, nu trebuie să țin minte amănunte,

un zîmbet, o rază de soare coborînd pe braț,

o umbră, cîtă vreme ești în mine cu totul,

oricît de aproape, oricît de departe ar trece

zeul călare pe elefantul său alb…

22 Iunie 2023, în Iași

MIRUNA MUREȘANU

JURNAL PRESCURTAT AL DURERII

O ușă a vieții normale se-nchide
printr-un zgomot cumplit de arme și bombe
liniștea moare

o dimineață altfel împarte amintirii
jucării și lacrimi uscate

copiii se-ntreabă unde pleacă tata cu noaptea în cap

de ce mama strânge în grabă câteva lucruri
restul după plecarea lor fiind cu siguranță îngropat
în scrum și-n cenușă

când o ușă a vieții normale se-nchide
călăii luminii alungă din tărâmul lor oameni

obligați să ia calea bejeniei ei lasă totul în urmă

fugind undeva nicăieri

unde poate există doar ziua de ieri

pentru că un război crud și nedrept
deschide unei vieți anormale o ușă

tata poate să moară chiar mâine pe front

luptând împotriva celor care vor să le fure țara cu totul

crezând că hotarele ei sunt acolo unde ei visează să fie

*

într-o dimineață altfel
lumina privește prin fereastra închisă
un rest de ninsoare

încheind (e 24 februarie) parcă o ultimă frază

cu un zgomot de fond venit de dincolo de înțeles

printr-un demers perfid al nebuniei și urii
o lumină bolnavă se zbate
în zgura nimicului străină și putredă

pretutindeni cuvinte carbonizate

prefăcute în lacrima Mariupol sau Bucha
se privesc în oglindă cu o voință disperată de-a fi

strângând sub pleoape mormane de trupuri moarte de vii

pe caldarâm sângele curs
seamănă cu un laitmotiv al durerii

când pe distanța scurtă dintre veșnicie și moarte
inima unei singure patrii bate-mpreună

în afara oricărui timp
o cenușă vâscoasă e purtată de vânt

cu o voință fragilă de-a fi
un soare apatic mângâie-n van un rest de culoare

nimicul amorțește toate cuvintele înainte de vreme
contemplând sângele curs din belșug
ca moartea să se plimbe în voie
nestingherită prin lume

în zgomotul armelor viclean și crispat

*

în dezacord cu ideea de liniște
veacul gonește aproape nebun

pe un drum paralel cu o viață normală

eu scriu un jurnal prescurtat al durerii
numărând printre bombe jucării și lacrimi uscate

să le-mpart nimănui

alergând în memorie pe urma altui război crud și nedrept
care-o alungase pe mama la treisprezece ani
din hotarele inimii ei
împreună cu frații părinții vecinii și colegii de școală

pe un drum paralel cu viața normală

ei plecau în primul apoi în al doilea refugiu

în dezacord cu ideea de liniște
lumina trăgea după sine realul captiv îndoielii și spaimei

dar mai ales unei istorii arogante nebune
care se repetă acum

încât inconștiența unei părți a lumii
preface legea iubirii-n desfrâu al urii și vrajbei

inventând mașini infernale
în numele unei false inadmisibile cauze

amestecând în gustul tot mai anemic de pace
orori și distrugeri

care smulg din rădăcinile lui sensul iubirii creștine

încât mult dincolo de ideea de bine
un sânge de culoarea disperării se prelinge-ntr-o parte a lumii

lovită de dorința absurdă a omului singur și orb
(multiplicat în alți oameni singuri și orbi)

de a-i lua tot ce-i aparținea până acum

*

eu trag după mine realul parcă pe ultimul drum
(captiv unei aroganțe păgâne)

prin neîmpăcată trezvia târzie a umbrelor
care încheie o ultimă frază a mea printre resturi de viață

unde un copil se grăbește să deseneze
o rază de speranță din sângele curs peste tot

un întuneric orgolios se grăbește s-o șteargă

mușcând din pereții răbdării luminii

într-un mod dureros și barbar
somnul lumii se frânge

fiind parcă o noapte a ultimei nopți lumea îmbătrânește subit

zidită de vie la o vamă sumară a timpului

prin conturul ilogic de ceață
dimineața Sfintelor Paști încearcă să dea în surdină
zgomotul armelor aproape isteric

frunzărit asimetric de ochiul deschis al altui copil
dintr-o rază el vrea să ridice o casă căzută

*

atunci când o ușă a vieții normale se-nchide
și o țară întreagă
înăbușită sub grinzile grele-ale timpului
zace distrusă aproape
doar forța ei morală colosală o poate ajuta să continue lupta
dând culoare cuvintelor mele nescrise
care improvizează din lacrimi în jurul ruinelor

un imn pentru eroii neștiuți ai războiului

nedrept și provocat de nebunie și ură

îngropând aproape de vii în cenușă soldați copii femei și bătrâni

HERBERT-WERNER MÜHLROTH

Heimat in uns selbst

Über den Maler und Bildhauer Ivica Matijević

Wahre Kunst entsteht „mit dem Rücken zum Publikum. Es ist eine einsame Beschäftigung". Dies sagte der Maler und Bildhauer Ivica Matijević 2013 in einem von Christopher Terhart realisierten Dokumentarfilm über den Künstler.

Ivica Matijević wurde 1968 in Maglaj, Bosnien geboren. Seit seiner frühesten Kindheit hat er gerne gemalt und gezeichnet. Schon in den ersten Schuljahren wurde ihm bewußt, daß er Künstler werden wollte. Mit Sechzehn hatte er seine erste Ausstellung. Im Anschluß daran reifte in ihm der Entschluß, auf die Kunstakademie in Sarajevo zu gehen. Von 1986 bis 1990 studierte er Malerei und Kunstwissenschaft an der Akademie der Bildenden Künste in Sarajevo. Infolge der Jugoslawienkriege flüchtete er in die Bundesrepublik. Er ließ sich in Moers nieder und gründete da eine Familie. Seit 1998 ist er als freischaffender Künstler tätig und seitdem hat er seine Werke in zahlreichen Ausstellungen im In- und Ausland präsentiert.
Mittlerweile finden die Werke von Ivica Matijević einen solchen Anklang, daß er sich uneingeschränkt seiner Kunst widmen kann.

Als freischaffender Künstler hat sich Ivica Matijević kontinuierlich weiterentwickelt. Einen ersten Zugang zu seinen Werken liefert der Künstler selbst in dem bereits genannten Dokumentarfilm: *„Mein bevorzugtes Material ist Holz. Ich arbeite gern mit Holz, weil es ein schönes, warmes Material ist und weil ich das Gefühl habe, beim Holz kann ich als Maler und Bildhauer arbeiten, das heißt, ich kann mit dem Pinsel arbeiten, aber gleichzeitig auch mit den Werkzeugen, die ein Bilfdhauer benutzt, sprich Stemmeisen, Raspel, Schleifpapier. Was mich eigentlich bei Holz fasziniert, ist die Wärme, gleichzeitig die Stärke und eine natürliche Maserung, bei altem Holz auch die schöne Mystik, die das Holz mitbringt."*

Sein erster, 1998 erschienener Katalog, zeigte Bilder, die bisweilen aufrührerisch wirken und an die Malerei des Expressiven Kubismus erinnern. Und seine Skulpturen wiesen Spuren von wilder Meißelbearbeitung auf, das Holz wirkte bisweilen gleichsam aufbrausend. Dennoch herrschte in seinen Werken letztendlich eine seltsame, wunderbare Harmonie. In späteren Jahren, als ich mir diesen Katalog noch einmal angeschaut hatte, sagte ich zu Ivi: „Wir waren doch beide in unseren Anfängen mehr oder weniger Expressionisten!" Ivi als Maler und Bildhauer und ich als Schriftsteller. Was uns beide verbindet, ist der unbedingte Wille zum Schaffen und zur Weiterentwicklung. Ganz gleich, wieviele Widerstände sich uns entgegengestellt haben, wir haben beide bedingungslos an unserem eigenen Weg festgehalten und sind unserer eigenen Bestimmung gefolgt.

Ivis Gemälde sind äußerst variabel. Es gibt die einfache Form (die immer eine zur Einfachheit destillierte Form ist), monochromatisch und von einer klaren Struktur. Daneben gibt es die äußerst komplexen und dreidimensional wirkenden Bilder. Die höchste Steigerung der Komplexität findet aber in den Diptychen und Triptychen statt, welche dem Betrachter eine unbekannte und faszinierende Dimension eröffnen.

Wenn ich eine Analogie zwischen Malerei/Bildhauerei und Literatur aufstellen möchte, dann würde ich von Seiten der Literatur Robert Musil evozieren: „Jeder Satz muß einen neuen Gedanken transportieren." Ich finde, diesen Satz kann man in hohem Maße auch auf die Gemälde von Ivi anwenden.

Der Künstler Ivica Matijević wiederholt sich niemals.

Seine Kreativität und Variabilität sind schier grenzenlos. Man ist fasziniert von einem derartigen Erfindungsreichtum, von der Eloquenz des Dargestellten und, im eigentlichen Sinne, von der kosmischen Dimension seiner Bilder. (Ich glaube, daß Ivi Tausende und Abertausende Bilder in seinem Innern trägt.) Das Schöpfertum dieses Malers möchte ich neben die ganz Großen in der Geschichte der Malerei stellen.

Ich bin Literaturwissenschaftler und Schriftsteller. Ich kenne Ivi seit 22 Jahren. Auch wenn es uns beiden ein intensiver Austausch in Ivis Atelier lediglich drei Jahre vergönnt war. Der Austausch hat sich nach meinem Weggang aus Moers jedoch fortgesetzt über die Jahre. Wir haben unsere Verbundenheit im Geiste erkannt und zu schätzen gelernt.

Ich zitiere aus meinem Text „Ivica Matijević – Heimat. Ich nenne es Heimat“
„Ivi gab nur sehr ungern seinen Werken einen Namen. Eines Abends fragte ich ihn jedoch, welchen Namen er seinem neuen Gemälde geben möchte. Er warf einen kurzen Blick auf sein neuestes Werk und sagte dann ohne zu überlegen: „Heimat. Ich nenne es Heimat“. Ich staunte nicht schlecht und entgegnete ihm, daß ich gerade an einem Gedicht schreibe, das ich ebenfalls „Heimat“ benennen möchte. Infolge unserer Ateliergespräche hatte es sich herauskristallisiert, daß wir beide den gleichen Gedanken verfolgten und jeder von uns beiden hatte diesen in seinem eigenen Metier umgesetzt. Die Annäherung an das Thema „Heimat“ hatte also in uns beiden gleichzeitig stattgefunden. Ivi malte ein Gemälde mit dem Titel „Heimat“, wiewohl er sonst seinen Werken ungern Namen gab, während ich zur gleichen Zeit an einem Gedicht mit dem gleichen Namen gearbeitet habe. Ich denke, daß diese künstlerische Zusammenarbeit die innige Verbundenheit auszudrücken in der Lage ist, die zu dieser Zeit zwischen uns, dem Maler und dem Dichter, existiert hat.“

Aus dieser symbiotischen Zusammenarbeit zwischen einem Maler und einem Dichter, welche vermutlich heuzutage nur noch selten zu finden ist, ist auch die signierte und limitierte Graphik zusammen mit einem Gedicht von mir hervorgegangen. Auch zieren eine ganze Reihe von Ivis Gemälden die Cover der von mir publizierten Bücher, weil ich diese als eine ideale Ergänzung zum Geschriebenen gesehen habe, ja, weil sie das Geschriebene noch einmal plastisch darstellen.

Was in der Lyrik das immer und immer wieder durchgeführte Bearbeiten und Kürzen ist, bis sich am Ende eines langen Weges ein Gedicht herauskristallisiert hat, ist in der Malerei das Auftragen von immer neuen Farbschichten und das Bearbeiten, solange, bis sich das Bild von selbst „ergibt“. Hier hat der Maler den Vorteil, daß er sein Bild über Nacht alleinlassen kann und das Bild arbeitet alleine weiter–durch den Trocknungsprozeß. Hierbei bilden sich auch Risse, die auch einen Einfluß auf die endgültige Gestaltung des Bildes haben können. Ivi: *„Das Schöne ist, daß, auch wenn ich Feierabend mache, meine Kunst sich weiterentwickelt, weil die Farbe trocknet. In diesem Prozeß entstehen Risse und ganz ungewöhnliche Strukturen. Und ich bin am nächsten Morgen, wenn ich ins Atelier komme, immer wieder gespannt oder auch überrascht, was aus meinem Bild geworden ist. Kunst braucht diese Überraschungen, Ungewöhnliches, Unbekanntes.“*

Ivi sagte, seine Bilder sind keine „Abbildungen der Natur“. Sie sind alles andere als das. Ivi: *„Was die Inspiration betrifft, das ist eine schwere Frage. Es gibt eine Idee, ein Kunstwerk zu machen. Direkte Inspiration aus der Natur gibt es nicht. Es gibt bestimmt sehr viele Einflüsse, die man unbewußt aufnimmt, aber ich suche die Inspiration nicht in der Natur oder sonst irgendwo. Meine eigene Kunst und die Idee, Kunst zu machen, ist kompliziert genug, daß ich jeden Tag, wenn ich ins Atelier gehe, das Gefühl habe, ich knüpfe an einen Prozeß an, der schon vor 14-15 Jahren angefangen hat. Und diese Kunst, die ich mache, hat sich eigentlich verselbständigt, ist eine Wissenschaft für sich geworden. Es geht um Farben und Formen, um eine bestimmte Ästhetik, um eine bestimmte Idee, die ich verfolge. Die Kunst, die ich schaffe, stellt eine unabhängige Ästhetik dar.“*

Ivis Bilder sind „Seelenlandschaften“, wie man sie insbesondere bei Kandinsky antreffen kann. Der Betrachter nimmt dabei die Spur an einer besonders ins Auge springende Stelle auf und sein Blick wandert an visuellen und auch imaginären Konturen durch das Bild. Dabei entdeckt der Betrachter Überraschendes,

Ungewöhnliches, Neues; er gerät ins Staunen. Das Bild zieht den Betrachter in sein eigenes Universum. Es ist dies eine „Öffnung", ein genuines Erleben von authentischer Kunst. Mithin ein „Erweckungserlebnis". Das analoge Phänomen, das in der Literatur stattfindet, wurde von Musil „Gefühlserkenntnisse und Denkerschütterungen" genannt. Eine Kunst, welche diese Dialektik transportiert, muß zu der Wertvollsten gerechnet werden, was der Mensch besitzt.

Als ich 2001 eine Ausstellung mit Gemälden und Skulpturen in den Räumlichkeiten meiner damaligen Firma organisiert habe, fielen mir zunächst seine gewaltigen Werke aus Eichenholz auf. Dies lag auch daran, daß ich selbst einen dreijährigen Bildhauerkurs gemacht hatte und daß ich eine besondere Affinität für Holz habe. Ivis Skulpturen erschienen mir wie Kreationen aus einer unbekannten Dimension. Als Titel der Ausstellung wählte ich dann auch: „Neue Dimensionen. Visuelles Denken & Innovative Technologien". Das Holz schien mir durch und durch in die Kunst eingegangen zu sein. Das Holz und der künstlerische Gedanke dahinter waren eine perfekte Symbiose eingegangen. Der Betrachter konnte mit dem Holz geradezu verschmelzen, denn das Holz war nicht mehr nur Holz. Dieses Holz hatte den Geist und die Seele des Erschaffers angenommen, in sich aufgenommen. Der Künstler hatte dem Holz wieder Leben und auch Geist verliehen und es zu etwas anderem gemacht. Er hat es zu seinem Wesenskern geführt. Denn wahre Kunst bedeutet die Reduktion auf das Wesentliche, den Wesenskern.

Ivi sprengt jedoch die Grenzen zwischen Malerei und Bildhauerei. Ivi ist ein Maler, der in Holz arbeitet und ein Holzarbeiter, der nicht nur schnitzt, sondern auch malt. Dies zeigt die Verwendung der Buntstifte in den Gemälden und die Behandlung des Holzes auf die genannte Weise.

In dem mehrfach erwähnten Dokumentarfilm sagt Ivica Matijević abschließend: „Auch nach zwanzig Jahren als freischaffender Künstler hört der Kampf niemals auf. Man ist stets am Anfang und man fängt mit jeder Ausstellung neu an, und es ist Lampenfieber da. Denn mein Plan ist es, noch viele Ausstellungen zu machen." Ivica Matijević hat sich selbst in der Kunst verwirklicht. Damit hat er auch seine Heimat wiedergefunden – in sich selbst. Ich schließe mit den letzten Versen aus meinem Ivi gewidmeten Gedicht „Heimat":

Die Bilder
die wir in uns tragen

hauchen
neues Leben ein

der Heimat
in uns selbst

Sternstunde

Für Ivica Matijević

die
Begegnung
mit
Dir
als
Mensch
und
Künstler

muß
ich
sowohl
terrestrisch
als
auch
kosmisch

als
Sternstunde
bezeichnen

HEINZ-UWE HAUS

Maria Eich – Gedichte von Theodor Damian

Wenn nichts mehr geht, dann geh!“ Dieses Motto so mancher Pilger und Wallfahrer gilt auch für viele Menschen, die sich einzeln oder in Gruppen von der S-Bahn-Station Planegg vor den Toren Münchens auf den Weg nach Maria Eich machen. Auf den Dichter und orthodoxen Theologen Theodor Damian, durch seine deutsche Ehefrau mit dem Ort vertraut, übt das Augustinerkloster, anhaltende Faszination aus:

… wie kann man gestehen
was man nicht gesehen hat
werden manche sich fragen
aber jene hörten nicht
von dem Blick im Geiste
darüber erzählen die Glocken
von Maria Eich
von einem Mönch geläutet
hiergeblieben
aus der Zeit
des Seligen Augustinus
der, der im Geiste
Pascal kannte
in der Feuertaufe bekehrt
und starb schreiend
Amen, amen, amen (S.12)

Die Wallfahrt geht auf die Geschichte einer Eiche zurück, deren Stamm bis heute erhalten ist. Um das Jahr 1712 stellten zwei Jugendliche aus Planegg im Wald eine kleine Marienfigur mit dem Jesuskind in den Hohlraum dieser Eiche. Daraufhin beteten Menschen davor und, so geht die Legende, wurden in ihren Anliegen erhört. Schon bald wurde eine Holzkapelle neben der Eiche errichtet. 1805 schlug während eines starken Unwetters ein Blitz in die Eiche ein und zerstörte die Baumkrone, trotzdem blieb der Zustrom der Menschen ungebrochen. Der Stamm der Eiche ist heute auf der Rückseite des Hochaltars der Gnadenkapelle hinter Glas zu sehen. Die schlichte Marienfigur von einst steht heute, in einen Prunkmantel gehüllt. Diese Eiche hat Maria Eich seinen Namen gegeben. Die Muttergottesfigur wird von alters her als das „Frauerl von der Aichen“ verehrt. Wie dieser Ort Damian Raum schafft für Besinnung und innere Einkehr und Verweilen auf dem Weg zu sich selbst und zu Gott, ist berührend offenherzig und anschaulich wiedergegeben. Metaphern wie die Wüste, die Strasse, die Ratlosigkeit, der Lauf des Lebens werden in oft unerwartete Kontexte gestellt und eröffnen/imaginieren neue Horizonte. Der Verlag hebt im Klappentext den „tiefgründigen Denker und Dichter“ sowie die „kanonische Singularität“ (Theodor Codreaunu) des Werkes Damians in der rumänischen Lyrik hervor. Obwohl seine Gedichte sich auf existentielle Fragen konzentrieren, halten sie am ganz persönlichen Erlebnis fest. Sie sprechen von Liebe, vom Sinn des Lebens, von Schicksal, Leid und Vergänglichkeit. Damit reichen sie in Grundfragen von Religion hinein.

Ich sagte mir
der Engel braucht
Hilfe
glücklich, dass ich in der Nähe bin
die Blumen von
diesem Schiff
werden mein Weg
jenseits des Wassers sein,
heisst es in dem Gedicht Der Engel ist gekommen. (S. 112/113)

Hier, in der Poesie, klingt Unerhörtes und Ungehörtes an und wird plötzlich evident. „Die Poeterey ist

anfangs nichts anderes gewesen als eine verborgene Theologie und Unterricht in göttlichen Sachen".[1] Mit dieser schönen Vermutung antwortet Martin Opitz, der Dichterfürst des Barock vor fast vierhundert Jahren auf die von ihm selbst gestellte Frage, wann und wozu die Poesie erfunden worden sei. Auch für Novalis war die Verbindung zwischen lyrischem und religiösem Empfinden offensichtlich: „Der Sinn für Poesie hat viel mit dem Sinn für Mystizismus gemein. Er ist der Sinn für das Eigentümliche, Personelle, Unbekannte, Geheimnisvolle, zu Offenbarende. Er stellt das Undarstellbare dar. Er sieht das Unsichtbare, fühlt das Unfühlbare. Der Sinn für Poesie hat nahe Verwandtschaft mit dem Sinn der Weissagung und dem religiösen, dem Sehersinn überhaupt."[2] Novalis trifft den Gestus lyrischer Existenzweise, der sich bei Hölderlin folgenderweise ausdrückt: „Doch uns gebührt es, unter Gottes Gewittern, Ihr Dichter, mit entblößtem Haupte zu stehn, des Vaters Strahl, ihn selbst, mit eigner Hand zu fassen, und dem Volk, ins Lied gehüllt, die himmlische Gabe zu reichen."[3] Diese „Gabe" realisiert sich in Tiefendimensionen der Wirklichkeit, schafft Spiritualität, Halt im Leben. Nicht zufällig vergleicht Franz Kafka sein Schreiben mit Beten. Unzählige Zeugnisse belegen: viele hätten nicht überlebt, hätten sie nicht geschrieben...

Gott hat nach antiker Überlieferung die Dichter geschickt, damit sie seine Offenbarung vor der rohen Gewalt des Menschlichen schützten. Ob als Dithyrambus, Chor oder Thespis – dienende Boten Gottes waren sie allemal. Dieses Potenzial der Poesie führt den Lyriker Joachim Sartorius dazu, vom Dichter als „Dolmetscher Gottes" zu sprechen, „mag Gott nun das, Eine, die Leere oder nur noch flüchtig aufblitzende Transzendenz sein."[4] In einem Gespräch mit Theodore Damian vor Jahren in Barcelona anlässlich einer Konferenz der International Society for the Study of European Ideas (ISSEI), diskutieren wir die fortwirkende Spiritualität des Dichtens heute. Wir kommen auf Zeitgenossen wie Durs Grünbein - „Das Wort ist für mich nicht Material, nicht abstrakter Baustein, sondern das Wort ist in sich Psyche, weil es durch Millionen Körper hindurchgegangen ist und jetzt grade bei mir angekommen ist und weitergegangen ist. In diesem Sinne ist alles, was ich tue, wahrscheinlich spirituell."[5] - und Günter Kunert, der sich ebenfalls klipp und klar bekennt: „In Kurzfassung kann ich nur sagen, es ist von diesem frühen, aus der Traumzeit und der Zeit des Glaubens und der Anrufung der numinosen Gottheiten immer noch etwas in der Lyrik. Denn auch wenn Sie Gedichte lesen und es wird ein Du angerufen – es ist ja nicht immer das Du einer Person oder eines Dichters – es ist oftmals ein nicht fassbares Du – das steckt immer noch drin. Und das macht die Stärke der Lyrik aus, wie ich finde."[6] Die ästhetische Wirkungsweise eines Gedichts ist zweifelsfrei durch ihre Herkunft geprägt. Wenn Gedichte gesprochen werden, das habe ich als Schauspieler stets erfahren, kann man etwas von diesem „Rest", den Kunert zugesteht, wahrnehmen: Atem, Rhythmus, Wortklang, Stille. Vor allem auch Stille als ungeformter Zustand. Im Gedankenaustausch zwischen dem tschechischen Dichter Jan Skacel und seinem Freund und Übersetzer Reiner Kunze wird klar, wie unerträglich diese Stille für den Menschen wäre, wenn aus ihr kein Gespräch entstünde:

„die menschen nehmen einander wegen der stille
man hört sie nur zu zweit anders nicht
anders erdrückt sie anders bricht
der mensch zusammen unter der stille"[7]

Bei Damian heisst es im *Schatten des Wortes* (S.103 /104):

Es kommt aber die Zeit
wenn der Buchstabe
in dem Wort verschmelzen wird
wie vor der Erschaffung der Welt
wie eine erlöschende Sonne
ganz langsam
dann wird es keine Rolle mehr spielen
was für ein Buchstabe du bist
aua welchem Alphabet
und wie schwach auch
deine Aussprache ist
denn das Wort
ohne Buchstaben
wird Feuer
Licht
und Herrlichkeit

Vermutlich haben die Augustinermönche Recht, wie sie auf der website ihren Ort einladend darstellen:

„Dieser Gnadenort ist für viele Menschen eine Kraftquelle abseits der vielfältigen äußeren Einflüsse des täglichen Lebens. Hier können sie zu ihrer inneren Mitte finden und Kraft … schöpfen. Hier können sie ganz da, ganz sie selbst sein und alles mitbringen, was sie bewegt und was ihnen auf dem Herzen liegt, und es unter den Schutz Marias und unter den Segen Gottes stellen.“[8]

Theodor Damian jedenfalls hat der Besuch zu einem Buch angeregt, das zweifellos von aussergewöhnlichen dichterischen und spirituellen Entdeckungen berichtet.

Theodor Damian: *Maria Eich, Gedichte*, Dionysos, Boppard am Rhein, 2021, (158 Seiten)

1.Martin Opitz, in: Study Guide ICT-Droushia, o.J., Cyprus, daraus : 2 Zeilen
2.Lyrik des Abendlandes Hg.: Georg Britting u.a. München, Hanser 1963
3. Ebenda: Hölderlin, 3 Zeilend
4. Jahrbuch der Lyrik 1995/96 Hg.: Christoph Buchwald und Joachim Sartorius München, Beck 1995 daraus: Sartorius, Joachim: Die Poetik der Poesie oder vom Schauder der Berührung des Apfels mit dem Gaumen. 2 Zeilen (Prosa)
5. Grünbein, Durs: Im Museum der Mißbildungen aus: Falten und Fallen Frankfurt am Main, Suhrkamp 1994
6.Günter Kunert: in: Study Guide ICT-Droushia, o.J., Cyprus, daraus : 5 Zeilen
7.Jan Skacel, wundklee Frankfurt am Main, Fischer 1982 daraus: Brief an Reiner Kunze, 2 Zeilen

HERBERT-WERNER MÜHLROTH

Kommuniqué des Weltkontrollrates - 1988*

Keine Verantwortung für sich selbst übernehmen! Man kennt sich ja. Und auch das alltägliche Leben. Man weiß, daß man letztlich aus jeder Verantwortung, die zur Selbstverantwortung wird, flieht.

So ist es am besten, wenn die Welt in kleine Parzellen aufgeteilt wird, dergestalt, daß jedes Individuum ein paar Quadratmeter Boden erhält, auf denen es vegetieren kann – falls sich dies bei der heutigen Masse Mensch überhaupt noch realisieren läßt. Es wird aber dafür schon Sorge getragen werden, denn dies stellt die conditio sine qua non für die Errichtung eines neuen Garten Eden dar, - das oberste Desiderat unseres frisch gegründeten Weltkontrollrates. Jede Parzelle sollte also gut gegen die umliegenden abgesichert werden und unüberschreitbar sein. Einmal pro Tag erfolgt die Nutrition der Insassen aus den Düsenjägern unserer Organisation. Natürliche Auslese ist unser Prinzip und damit auch unabdingbare Voraussetzung für die nach unserer Machtübernahme zu erfolgende Abwicklung und Umstrukturierung des Menschenschlags.

Legt euren Geist in unsere Hände und wir werden ihm entsorgend Rechnung tragen! Wir befreien euch von eurer bodenschweren Last!

Wer infolge unserer Neugestaltungen auf der Strecke bleibt, der ist auch nicht stark genug, in den Garten Eden einzugehen.

Die Leitung der Kasernierung übernimmt ein Sonderkomitee gebildet aus der elitärsten Garde unseres Kontrollrates, das Exekutivorgan Engel der Morgenröte (EdM). Alle Piloten müssen im Besitz eines gültigen Pilotenscheins sein. Die Piloten begeben sich nach ihrem täglichen Flug freiwillig wieder in ihre Parzelle.

Die Parzelle (kurz auch *Zelle* genannt) ist die kleinste Einheit der neuen Gesellschaftsordnung. Alle Individuen im vermehrungsfähigen Alter werden zunächst auf die Dauer von 25 Jahren vermittels eines speziell dafür entwickelten Sekrets unfruchtbar gemacht. Die Kinder werden getrennt von ihren Erzeugern in eigens für sie errichteten Nachwuchsparzellen gezüchtet und nach den Bestimmungen der HG für ihre jeweils zugewiesenen Aufgaben selektiert.

Für den Nachwuchs nach Ablauf dieser Zeitspanne werden jene sorgen, die sich an das neue System am besten adaptiert haben. Auszuwählen orientiert an den Direktiven des Exekutivorgans Humane Genetik (HG).

Auf diese Weise wird für die gesunde Ausdünnung des Menschenschlags und somit auch für eine artgerechtere Haltung gesorgt werden. Verantwortlich für die Durchführung dieser Direktiven zeichnen das Legislativorgan Human Lex (HL) und das Exekutivorgan Offizielle Ordnungshalter (OO) in Kooperation mit der Kommission für Exekution, Extermination, Absolution und Euthanasie (KEEAE).

Der Weltkontrollrat ruft ebenso eine Öko-Soziale Säuberungsinitiative ins Leben, die eine Restrukturierung eben dieser Bereiche verfolgt. Das Komitee ÖSS befindet sich in der Gründungsphase.

Ziel aller unserer Maßnahmen wird es sein, den Anfang der Geschichte eines neuen Menschengeschlechtes zu markieren. Im Zuge der Abwicklung und der Umstrukturierung des gegenwärtigen Menschenschlags wird der Anfang zur einzig richtigen Menschtierheit! gemacht werden. Wir sind von unserer Chance, einen Neubeginn zu wagen, überzeugt:

Der Mensch soll die höchste Tierart sein! Die Krone der Schöpfung!

Deshalb muß er nun aus seiner Verantwortung heraustreten und die ihm aufgebürdete, viel zu schwere Last der Führung des Weltkontrollrates zu seinem Besten überlassen.

Allein hierin liegt die wahrhaftige Erlösung! Der wahre Garten Eden! Die ultimative Offenbarung! Freiheit für das Menschentier! Freiheit zum Menschentier ist Gottwerdung des Menschentieres!

Dies stellt die Aufgabe und die Verantwortung des Weltkontrollrates dar, für die wir bis ans Ende dieses Universums gehen werden.

** scriptus Anno Domini 1988*

MANFRED OSANN

Zeitung und Wokismus:
Wenn Der Rest (nur noch) Schweigen ist

Wenn ich in Wien bin, dann besuche ich gerne die Kaffeehäuser. Dort esse ich dann eine Sachertorte und trinke einen Einspänner. Dazu lese ich gerne französische und englische Zeitungen. Wenn ich mit der Deutschen Bahn fahre, dann lese ich gerne deutsche Zeitungen, üppige Wochenendausgaben, und DIE ZEIT, mit denen man mehrere Stunden auf angenehme und informative Weise verbringen kann. Ich war schon lange nicht mehr in Wien und mit der Deutschen Bahn bin ich auch schon lange nicht mehr gefahren.

Vor kurzem habe ich nach langer Zeit mal wieder die Wochenendausgabe der Süddeutschen Zeitung gelesen. Ich gestehe, ich war entsetzt. Gefühlt 90 Prozent oder noch mehr des Inhaltes war mit Frauen gefüllt oder diesen gewidmet. Ich hatte den Eindruck, ich würde nicht mehr eine linke, aber seriöse überregionale Zeitung, also eine Zeitung, die man bisher der Top Fünf in Deutschland zurechnen mußte, zu lesen. Mir schien, ich würde eher eine Frauenzeitschrift wie Brigitte oder Für Ihr lesen. Selbst im Kreuzworträtsel ging es um „berühmte Frauen". Männer wurden nur in absolut unausweichlichen Fällen genannt. Käme ich vom Mars, würde ich nach dieser Lektüre denken, daß auf diesem Planeten nur Frauen leben.

Ich weiß nicht, wie die anderen Ausgaben der Süddeutschen Zeitung aussehen. Ich möchte es auch nicht mehr wissen. Die Süddeutschen Zeitung nimmt den neuen Haltungsjournalismus sehr ernst. Dies ist post-faktische Berichterstattung. Der ÖRR trichtert seinen Zuschauern ein, daß die Darstellung der Fakten nicht mehr zeit(geist)gemäß ist. Vielmehr soll eine „Haltung" vermittelt werden, womit der Verbraucher dann Hilfe bei der „Einordnung" der Ereignisse bekommt. DIE ZEIT, Der Spiegel, der linke Stern setzen in Zukunft vermehrt auf Haltungsjournalismus, weil sie, verzweifelt, wie sie sind, sich dem verheerenden Wokismus beugen.

Prof. Norbert Bolz, emeritierter Kulturwissenschaftler sagte im Interview, daß die 68-er, die sich in ihrer Kritik gegen die Gesellschaft gerichtet haben, noch Bücher gelesen und sich einem pluralistischen Diskurs gestellt haben. Die Woken von heute würden nichts mehr lesen, nichts mehr zur Diskussion freistellen. Sie sind im Besitz der absoluten Wahrheit. Ist man dagegen, dann ist man ihr Feind und wird als „umstritten" markiert. „Umstritten" ist mittlerweile das Codewort für den Ausschluß aus der Gesellschaft. Auch der Kabarettist Dieter Nuhr stellt fest, daß man seine Meinung heute nur noch sagen kann, wenn man bereit ist, den Preis dafür zu bezahlen.
Ein Lichtblick in der deutschen Zeitungslandschaft ist, derzeit, das Hamburger Abendblatt. Das hätte ich nicht für möglich gehalten angesichts von in der Vergangenheit gelesenen Artikeln, die sich dem Wokismus geradezu angebiedert haben. Ich fürchte aber, das könnten die letzten Zuckungen sein. So willkommen die kritische Hinterfragung des alle anderen Meinungen ausschließenden „Zeitgeistes" auch ist, so fehlt mir doch der Glaube, daß das Hamburger Abendblatt sich dem autoritären, ja totalitären Wokismus widersetzen oder gar etwas gegen ihn ausrichten kann.

Auf ihrem Posten geblieben ist allein die NZZ (Neue Zürcher Zeitung). Sie ist die einzige deutschsprachige Zeitung, die bisher weder von Wokismus in Frage gestellt wurde und die sich auch nicht panisch zu einem Haltungsjournalismus gewendet hat.

Wenn ich in Zukunft mit der Deutschen Bahn fahre,

dann habe ich nicht mehr die Qual der Wahl, welche Zeitung ich lese. Diese Verarmung der Zeitungslandschaft empfinde ich als einen äußerst herben Verlust. Ich fühle mich versetzt in meine Jugend im kommunistischen Ostblock. Dort wußte jeder, daß die wenigen Zeitungen, die es gab, logen. Daß ich Ähnliches in Deutschland erleben muß, hätte ich nicht im Traum gedacht.

„Wehret den Anfängen!“ Denn ihr wißt genau, wohin das führt. Steht auf und sagt: „Nein!“ Wer uns anlügt, hat sich unsere „Gefolgschaft“ verwirkt. Die Uniformierung der deutschen Medienlandschaft und die Sammlung derer unter dem Banner des Wokismus betrachte ich als eine äußerst beunruhigende Entwicklung. Dies ist eine große Gefahr, welche die Freiheit unserer Gesellschaft massiv bedroht.

Wenn ich erst nach Wien fahren muß, um bei einer Sachertorte und einem Einspänner französische und englische Zeitungen zu lesen, um das Gefühl wiederzufinden, daß ich mich in einer vernünftigen Welt befinde, dann wird es zu spät sein. Und wir werden uns schließlich an unseren Enkeln unwiderbringlich verschuldet haben. Wenn dem Schweigen gegenüber dem unseligen Wokismus nichts mehr widersetzt werden kann, dann möchte ich nur noch Hamlet zitieren: „Der Rest ist Schweigen.“

NEUES DEUTSCHLAND

Programmentwurf der KPdSU verkündet die wahren Menschenrechte

Kommunismus bringt der Welt Frieden, Arbeit, Freiheit, Gleichheit und Glück

Die kommunistische Gesellschaft wird der größte Sieg der Menschheit in ihrer Geschichte

Die heutige Generation der Sowjetmenschen wird im Kommunismus leben

neues deutschland (1946–1990) | DWDS

Ähnliche Inhalte

TOMA GRIGORE

Ora de veşnicie

Câinele se uită în ochii mei
şi râde
e clarvăzător
presimte că vorbeşte cu un mort
oasele mele nu-i plac
carnea de pe ele e putredă
poate fi cățelul pământului
trimis să-mi arate drumul
calc în strâchini peste movilele cimitirului
mai am un poem de încheiat
şi vin negreşit câine credincios
aşteaptă-mă după colțul unei nopți
la ora ielelor

ora de veşnicie a cardiacilor

Nu-i aşa prietene
că sunt norocos
pot decola cât clipeşte
pleoapa de peşte.

A time of eternity

The dog stares me in the eye
and laughs
he is a clairvoyant
he has the premonition that he is talking
to a dead man and he does not like my bones
the flesh on them is rotten
maybe he is the creature sent
by Earth to show me the way
I stump among the mounds in the churchyard

I must first finish a poem
and then I promise I'll come
faithful creature, wait for me at the corner of night
at the hour of the enchantress

eternity in an hour for cardiac patients

My friend
am I not lucky
to be able to soar
in a jiffy?

Nici n-am aruncat piatra

Oprește Doamne curgerea
simt cum se golește cerul
cu repeziciune

pâlnia văii a vieții
se umple cu vid
cu ecouri mute

abia am reușit să gânguresc
limba păsărilor călătoare
nici pene de înger încă
nu mi-au crescut
darămite aripi

pe creasta prăpastiei sunt
nici piatra n-am aruncat-o
să văd cât e de adâncă.

Oprește Doamne curgerea!

I have not thrown the stone

Please, God, stop the fast
flow
the sky is emptier and emptier

the valley—a funnel of life
is filled with void
with silent echoes

I have barely learned how to chirp
the language of travelling birds

I do not yet have angel feathers
on my back
so wings cannot possibly grow

I am on the edge of the abyss
I have not thrown the stone
to see how deep the abyss is.

Please, God, stop the flow!

Sub cupola nopții

Dorm viețile Pământului
sub pavăza lui Hypnos adormitorul
schimbul de noapte al poeziei
moțăie pe ritmul cântecului de lebădă
al rimelor căzute în dizgrație
ritualuri de inițiere secretă
iau în stăpânire visele lumii
iluzia devine realitate
salturi mortale fără plasă
zboruri la trapez fără ancore de siguranță
capete odihnindu-se în gura hămesită
a leilor

Totul e posibil
sub cupola
circului de noapte al poeziei.

Night as a dome

The lives of this Earth are asleep
watched by slumberous Hypnos
poetry's night shift
dozes at the sound a swan song
the sound of rhymes fallen into disfavour
secret rites of passage
conquer the dreams of this universe
illusion becomes real
somersaults without a safety net
flights over a trapeze without a safety belt
heads resting inside hungry lion
mouths

Everything is possible

under the dome
of poetry's night circus.

Această magie

Simt cum mă apasă o umbră
pe creştet
dacă n-aş şti că Dumnezeu
n-are umbră
aş crede că e a Lui

ce copac îşi întinde
palma crengilor asupră-mi
să fie gorunul lui Blaga
din care îmi vor ciopli şi mie sicriul

cine poate şti până unde
se întinde lumea omului
doar ieri l-am văzut
am stat de vorbă
azi nu mai e
s-a disipat în neant
ca și când n-ar fi existat

sunt aproape fericit
că mai pot sta la taclale
cu vorbele mele
prietene necunoscut

Îți las ție moştenire această magie
a transformării cuvintelor
în ființe dragi
în animăluțe de companie.

Magic

A shadow weighs on
my head
if I did not know that God
has no shadow
I'd think it is His

what tree stretches
branches like a palm above me
can it be a famous poet's oak
whose wood they will use for my coffin

nobody knows how far
man's world extends
I saw this man
we talked yesterday
and now he is no more
gone—vanished in the abyss
as if he had never been here

I am lucky
to be able to chat
with my words
you, unknown friend

inherit this magic from me
it turns words
into loved ones and
and into pets you cherish.

TOMA GRIGORIE

Este pensionar universitar, absolvent și doctor în filologie al Universității din București, Facultatea de Limba și Literatura Română. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Craiova. Este poet, prozator, critic literar, dramaturg, traducător.

Traducere de **Lidia Vianu**

SÁNDOR HALMOSI

ISPITĂ

Că n-ai simți modul cum ești mânat?
Ca dobitocul și sclavul în strânsoarea
curelelor leoarcă de sânge, în fața
coarnelor plugului. Precum îngerii
după instructaj.

CURENT

Ai primit și astăzi ultima binecuvântare,
ce mai vrei? Te ia cu amețeală, plânsul
de după bocet, care pătrunde în tâmplărie,
dar trebuie să mai faci acei câțiva pași.
Ridică-ți privirea. Morituri te salutant.

CHIPUL LUI DUMNEZEU

Chipul lui Dumnezeu nu se află în fibre și nici în miezul
dur al pietrei. Ci mai degrabă în degete,
în palme, în mângâiere. Până când materia
nu devine atât de moale ca în mâna îngerului
piatra aruncată înapoi, ca biciul lăuntric melițat
după ceartă.

DEOARECE PUTEREA

La vederea cangrenei, mă cuprinde-o nesfârșită căldură.
Sunt văzut față către față.

CLEMENȚĂ

Și te cuprinde-n brațe
Și te-nconjoară în față și-n spate
Și-ți dezmiardă sufletul
Cu promisiuni care de care mai frumoase
Și te face să crezi că totul e slujire
Și ușoară înfiorare
Te îmbrățișează cu frumusețile lumii
Te deposedează de frumusețile lumii
De obiectele dragi
Care te leagă de oameni dragi
Cu superb satin șterge de pe pământ
Mucii și saliva pe care aluneci uneori,
Dezvălui adâncurile minunate ale limbii
În care trebuie să taci
Te-mbrățișează delicat
În fața acuzatorilor tăi
Cu propria-ți delicatețe
Îți șoptește-n urechi și te sărută
Cu pecetluitorul sărut deprins de la tine
Fără greș fură de la tine tantra
Cere autograf pentru eternitate
Șterge lacrimile de pe chipul tău
Chinuit
Te bate cu palma pe spate

Și din nou te-aruncă în mâinile diavolului
În locul său.

Pentru tine.

GHEIZER

Dacă se află în toate, atunci se găsește
în toate. În iubire și în ură,
în vătămare și în iertare,
și între ele, în intermediul fără legătură,
peste tot. Matematic i-am spune concentrat
de existență. Asta răzbate la suprafață în orice
vrajbă și recade în nesfârșitul sine.
Pentru câteva clipe.

APOI NE RISIPIM

Apoi ne risipim ca apostolii. Om·[1]
Nu convertim pe nimeni, nici nouă înșine nu ne dăm
dezlegare. Spunem adevărul. Dacă ne cheamă,
îl urmăm. Dacă ne constrânge, ne epuizăm.
Ne culcăm pe pajiște. Ne pribegim.
Ne facem lobonți între curuți. Phat![2]

---

1. Om-Mantra, începutul rugăciunii buddhiste.
2. Phat = Ajunge! Motivul recurent al Cărții tibetane a morților.

SUB MARGINE

Ceea ce nu spunem, consemnează îngerii.
Ceea ce trec ei sub tăcere, susține cerul.

Traduceri de Kocsis FRANCISKO

ION HORIA GROZA

Autoportret

Sunt o aproximație
la îngemănarea unei lumi,
ce doarme a mirare
în nesfârșitul pietrei
și-n nămeți de suflet,
cu lumea alergătoare,
unde scapără strânsoarea limbii
și-opiul acțiunii
care-ncinsă e cu aur.

Ah unde e nebunul hoinar și tandru
ce aduna pieile pietrelor
și se hârjonea cu ielele
cu sânii sclipind în ploile de vară?

Sunt intersecția a două doruri
ca dâre de ceruri gemene,
uitat mujdei de soare
și ogor, să-l semene.

Și de mă vezi mergând
e că mă voi afla curând
și mâna-mi bătucită
răcoare va avea
în sinele curgând.

Ființa poemului

Când omul nu mai știe
să fie singur
poemul moare
în țintirim de umbre
iar sinele său subțire
ortac cu toamnele și golul
rătăcește iar
prin neguri și moroaie.

Ca turme de electroni
ce-și caută-ntruna polul
luminilor vătraie,
râvnește ca virgin imașul
să-și spulbere sămânța
în friguri de văpaie.

Cuvintele
în numere impare
fără de serafi
devin curând
o casă văruită-n alb.
Au viața lor. Străine,
prădate de zarafi.

Le văd neputincios -
spinări de delfini
sclipind în soare
departe de mine,
smălțuite cu larme,
risipite-n duhuri
și sclipiri de spaime.

Ele capătă nepăsarea
bădărăniei de linguri
murdare de melasă
pe imaculată
față de masă,
cu aroganță de iele
și de rătăcire.

Când omul nu mai știe
să fie singur
și luminat de Fire…

Seară pe deal

Uneori se despică cerul
ca un castron
crăpat, albastru,
de poți vedea
mersul Iubitei
coborând sihastru,
plutit și înălțat,
pe tropote de clipe ce se trec,
ca o hiperbolă tangentă
la pământul igrèc.

Pasul zilelor șontânc
când te tot aștept
și cel zorit serile, când
liniștea privirii
îți sorb fără de sațiu…

Se rostogolesc în amurg orele
ca turme la vale, din Olimp,
în mister de Cyber-spațiu
în liniști digitale
și fracții de timp.

în mângâierea serii
și-a jindurilor sale
sta-vom obraz
lângă obraz,
oglindindu-ne-vom
în negre pupilele tale.

Deasupră-ne
scăpăra-vor stele
pe cer de cremene
iar sub picioare
covoare se vor așterne
din solzi de întuneric
foșnind ca frunze
peste tăcerile noastre
gemene.

FLORENTIN SMARADACHE

EU, PROMETEUL

„M-au alungat oamenii, m-au dat afară.
Apoi, m-au dat afară de-afară”

E iarnă înspre voi.
Ferestrele sunt goale până la brâu.
Au mucegăit lângă cutia de scrisori așteptările,
barba îmi crește/ pe dinăuntru,
în barbă-mi cresc cuvintele.
Vântul suflă de pe ziare literele pe jos.

„Alerg după strigătul meu de copil,
atât de grăbit încât urechile-mi intră
năuntru!”

„M-au alungat oamenii, m-au dat afară.
Apoi m-au dat afară de-afară!
Acum vor să mă ucidă.
Iată, au și scos arma,
ARMA SECRETĂ a lui E. Jebeleanu:
p o e z i a.”

CÂNTÂND ÎN PLOAIE

lui Marin Sorescu

Degetele ploii bat în ferestre.

De multe ori îmi trimit gândul înainte
să cerceteze terenul
apoi mă aștept pe mine
ca pe un câine.

Degetele ploii bat în ferestre.
Nu mai pot să cânt,
Cuvintele nu le mai pot,
nici floarea,
nici mașina,
nici carul cu boi
N-u m-a-i p-o-t s-ă p-o-c-i.

Și degetele ploii bat în ferestre.
Îmi scot ochii
pe geam la plimbare.
Hai vino dragă și mai fă curat
prin mine.

CONFESIUNE

În mine-au loc cutremure
cât muntele
de-adânci,
și viața ca un leandru
se scutură
de zâmbete.
Pe tabla neagră
a disperării,
cu mâini nesigure
mai scriu
câte-o iluzie.
Și-atâta vreme-am îngropat
în căutări,
și portrete-am ridicat
Melanholiei!
Acum mă simt
ca o închisoare
a sufletului meu.

EUGEN D. POPIN

I. Desfrâul merelor coapte*

Motto: *„Și eu am citit în ochii tăi că tu nu iubești pe nimeni”*
Michel Houellebecq

IUBIRE PUSTIE - sună straniu
Ca și cum diminețile ar fi nopți
În care nu se întâmplă nimic
Iar culorile curcubeului sunt albe

Escaladezi o *stâncă* să vezi *dincolo*
Nimic nu te leagă de ea
Muști din mărul acru
Așteptând gustul miracolului

CE-I AIA IUBIRE – iubirea
De care oamenii se cramponează –
Deseori doar închipuiri inerte
De obicei găselnițe jenante

Știu e imposibil să te conving
Cât de dureroasă poate fi ea uneori
Oricum tu n-ai să renunți
La genul tău de iubire impasibilă și *rece*

PROBABIL a fost măgulitor
Să-ți dăruiești iluzia seninului
Un senin gri și anost
Ignorând gânduri pentru tine naive

Inhibat nu te-am întrebat niciodată
Dacă pentru tine *finalul* era amurgul
În care rătăceai de una singură
Noaptea glisându-te tăcută între tenebrele sale

DIMINEȚILE NOASTRE erau în fapt ciudate
Aveam impresia că trupul meu era
Un soi de dependință în care intram
Ca să am de unde ieși

Privirile tale indiferente reușeau
De fiecare dată să alunge până și iluzia
Pe care o ascundeam de obicei
Sub pragul dormitorului

ERA DE NEÎNȚELES pentru tine
Imposibil să simți verbul *a tânji*
Independent de toane
Ori de cei doi adolescenți înfierbântați din casa scării

Vâltoarea aceea era jenantă inutilă
Lipsită de persuasiune
Cu mult mai emoționante
Erau rochiile tale din mătase roz

INDIFERENȚA TA era prelungirea
Dintre tăcere și țipăt
Locul unde întârzie geamătul
Și îngenuncherea pruncului

Ori de câte ori doream
Să-ți însoțesc privirea
Mă tulbura gândul
Că voi fi iarăși de unul singur

AU RĂMAS câteva nimicuri
Despre care nu știe nimeni
Au fost totuși ale noastre
Nesemnificative indiferente

Mângâierile vântului
Înserări împotmolite în memorie
Îmbrățișările ramurilor
Desfrâul merelor coapte

SINGURELE MOMENTE care nu mă părăsesc
Sunt cele în care redescopăr decepția
Interferând cu aparențe
Și bucurii banale

Nu-mi pot închipui cum ar fi fost *totul*
Dacă ai fi încercat să treci de prejudecăți
De lumea dorințelor absurde
Regăsindu-te *pe tine* în tine însăți

CA SĂ POȚI cuprinde seninătatea
Îți trebuiește înțelepciunea arborilor
Nemișcarea binevoitoare a trunchiurilor
Liniștea netulburată a adâncurilor

Totul începe cu zorile dintâi
Mai apoi curgem dimpreună cu ele
Purtăm în noi *calea*
Supraviețuind iluziilor

FINALUL UNEI DORINȚE neîmplinite
E o nemișcare precisă necruțătoare
Care se intersectează cu tăcerea
Difuză pustie și misterioasă

De-o vreme consimt utopia
Alături de nesomnul așteptării
Ca pe o victorie nesperată
Abandonată în obscurul de neatins

NICICÂND n-am văzut dincolo de oameni
Nici n-am încercat să-mi fac impresii
Despre cum ar fi ei dincolo de cuvinte
Nici dacă ar putea fi altfel decât îi vedeam

Sigur acum trebuie să accept faptul
Că am fost sedus de naivitatea mea
Iar de-acum dezamăgirea e fără rost
Mâine o voi lua de la capăt

TREBUIA să ajungi dincolo
Dincolo de cețuri
Abandonând poleiala sub care te-ai aciuat
Să te vezi așa cum ești
Cu toate prihanele la vedere
Smerindu-te apoi mărturisind
Mai întâi dinainte-ți
Întunecarea pustiul zădărnicia

AM DĂRUIT – precum arborele
Naiv firesc și simplu
Așezând dinainte-ți
Văzutul și nerostitul

S-a dovedit însă a fi prea puțin
Iar în dialectica ta ceva neînsemnat
În cele din urmă vântul toamnei
A luat cu sine frunzișul însingurarea

NU AM DESLUȘIT nici măcar acum
Care să fi fost sensul
Jocului tău cu bilele roz
În care trebuia să fii mereu câștigătoare

Erai satisfăcută ori de câte ori
Încercam să schițez un rictus
După care adunai toate bilele
În jurul tău jubilând cinic

E TRIST dar atingerile noastre
Au devenit după o vreme banale
Căci cel mai adesea
Lipseam din noi

Privirile noastre erau decât răni
Din care se prelingea
Nefirescul
Rece și migrator

NU-MI AMINTESC...dar nu cred
Să *ne fi* iubit vreodată pătimaș
Dezbrăcați de pudoare și decență
Tulburându-ne nebunește unul pe altul

Când se întâmplă așa ceva
Iubirea se revarsă neprefăcută
Iar *divinul* însuși
E-ngemănarea trăirii

PENTRU TINE masculul este ceva abstract
De care *poate* ai ori mai degrabă nu ai nevoie
Iar potrivit *nu doar* convingerilor tale
Condus neîndoielnic de infamul său falus

Faptul că am ajuns în mundan
Înzestrat cu păcătosul viril
Mă constrânge să mă consolez așadar
Că pentru tine sunt doar un personaj modest din scenariu

CUVINTELE nu ajung la tine
Ele nu există pentru sinele tău
Lăuntrul lor ți-e indiferent
Căci tu nu simți nici vibrație nici mireasmă

Sunt un nimic de care nu-ți pasă
Existențe peste care treci nepăsătoare
Iar dacă vreunul scâncește uneori
Faptul e mult prea abstract și indiferent

AMORUL NOSTRU *rece*
S-a consumat între fantezie
Și absență sec și obosit
Undeva în concretul aparențelor

Ne lipsea organul care să distingă
Unde începe seducția
Ca să devenim complici
Într-o ficțiune clasică

NU VOI REVENI așa cum o făceam de obicei
Știind că diminețile tale nu-mi vor observa absența
Renunț așadar spontan la amânări
La speranță și la aparențe

Împart senzația falsei exaltări
Cu lehamitea care durează
Câteva născociri învăluie amurgul
Instinctiv devin un gol neînsemnat

N-AI să crezi
dar iubirea nu se câștigă
sărăcuța se dăruiește doar
atunci când e *de unde* și *de ce*
altfel e niciunde
e doar însingurare

AI AJUNS DINAINTE-MI pe neașteptate **
După amiaza începuse ca de obicei
Nu era nimic nou
Mai făcusem experiența asta

Ceva însă plutea blând peste colțul parcului
În care ne-am retras tăcuți
Într-un târziu Grieg ne-a privit stăruitor
Învăluind parcul îmbrățișându-ne

** pentru Barbara

II. Ultimul surâs

Motto: *„Moartea, o ieșire din timp”*
Andrei Zanca - *Cartea surâsului*

CONCENTRICITATE

Nimic nu e întâmplător
Nici o întâmplare nu e aleatorie
Chiar dacă suntem convinși
Că totul este întâmplător

Ne vom amăgi cu seninătate
Căci nu vom fi ajuns la *starea*
Să con-*simțim* transcendentul
Să cugetăm *în* lăuntrul din noi

Neputincioși să ne acceptăm
Așa cum suntem *noi cei adevărați*
Cu rătăciri și vinovății
Părăsiți deseori de noi înșine

Iar câtă vreme
Vom fi noi înșine deșertul
Nesocotind *calea întoarcerii*
Smerenia și iertarea

Nimicul va fi o întâmplare

* din **„ULTIMUL SURÂS”** ed. ***Cappas Press,*** 2023

Tiparul executat la:
Druck und Bindung
DRUCKEREI MeinBuch.online GmbH
Bunsenstrasse 10
64293 Darmstadt
B.R.DEUTSCHLAND

„Cine preferă siguranţa libertăţii, rămâne pe drept un sclav".

Aristotel

ISSN 2197-6236